Harmadik rész.

OSZK

I.

Mesterkedések.

Mennél több hét és hónap mult el azóta, hogy Pascsenko jelentette volt a nagyhercegnek, hogy : megtörtént, ez utóbbi annál nyomottabb és nyugtalanabb lett.

— Rosszat tettem vele, — ébredezett hetek mulva a nagyherceg és szorongásai, gyötrődései lettek. — Rosszat tettem azzal, ki életemet mentette meg kétszer is. Igaz, hogy a professzor meghalt, de a lelke csak él és ez a lélek tudattal bir a rosszról, mit a földön maradt hozzátartozójának okoztam.

— Tán már utban is a megtorlás, — aggodalmaskodott a nyugtalankodó nagyherceg és Pascsenko felvilágositásai sem szüntették meg lelkének nyomását. Biztositotta őt hüséges embere, hogy nagyszerü dolga van Annának ; elsőrangu pensióban lakik és pénze is a legnagyobb bőségben van : mind nem használt semmi, hogy megnyugodhatott volna a nagyherceg. A felébredt magavádnak sok szeme van ; nemcsak Bakunin professzort, de már Nisopol Cirillt is látta.

Félelmét, hogy már utban a megtorlás, nagyra növelte hova-tovább az is, hogy az az asszony, aki nélkül ő csak félember volt: hogy Babjánszkij Tatyana grófnő már hetek óta panaszkodott, hogy rosszul van. Általános elgyengülés bágyasztja, ugy, hogy járni való ereje sincsen ; hogy fejgörcsök gyötrik, hol elakad a lélegzete, hogy fuldoklik... érzi is, — sóhajtozta a grófnő — hogy nemsokára mindennek vége lesz.

— Ez Bakunin professzor bosszuja — rémüldözött Leonid nagyherceg és sarkalta Pascsenko Alexejt, hogy a szentekre! eszeljen ki valamit. Ha elveszti a grófnőt, ő öngyilkos lesz. — Hogy is lehettem oly meggondolatlan, oly elvakult, hogy szétválasztattam egymástól azt a két embert, akit Bakunin Feodor tanár egymásnak szánt!

— Emlékszem, — jegyezte meg Pascsenko — azt mondta volt fenséged, hogy majd csak akkor jöhessen haza a Bakunin-lány, ha a fiatal fenséges ur már megnősült. Tehát nem marad más hátra, — tanácsolta kertelés nélkül a nagy urnak — mint vagy megházasitani a fiatal nagyherceget, azután meg hazahozatni Annát, vagy kegyelmet adatni a számüzött Cirillnek, és lehetővé tenni, hogy vegye el jegyesét, a Bakunin-lányt.

— Ez utóbbi könnyebben fog menni,— vélte a nagyherceg és szinte föléledt. — És nemcsak kegyelmet adatok az embernek, de sőt kitünő álláshoz is fogom juttatni.

— Ha megengedi fenséged, — kockáztatta meg Pascsenko a megjegyzést — akkor legalázatosabban azt mondom, hogy nagyon jó lesz. Ne hijjuk ki magunk ellen a végzetet, sem a halottakat ne ingereljük bosszura. Az élő Bakunin igazi krisztusi egyéniség volt, ki ha arcul ütötték jobbról, odatartotta a merénylőnek a balarcát is... de mit tudhatjuk, hogy a halottak milyenek, vagy hogy a halottaknak milyen etikai törvényük van?

Leonid nagyherceg kissé megrázkódott, hogy e szavakat hallotta. — Igazsága van, Pascsenko, — mondta. — Ki tudja, hogy a halottak milyenek? Az élő Bakunin tán megbocsátott nekem akkor, amikor, de a gyermekében megbántottt halott ugy lehet, hogy vádolóm most az Istennél.

Babjánszkij grófnőre gondolt, ki már két hét óta el sem hagyta az ágyát, (jól tudja Bakunin lelke, hogy Tatyana élete az övé is) és kishitüségével a megrémült bünösnek reparációt fogadott minden irányban.

Visszahozatja Cirillt és hazahozatja Annát; jó álláshoz juttatja a fiut és nagy hozományt adat a leánynak; keljenek is egybe, ahogy Bakunin professzor terve volt, csak forduljon el tőle a fenyegető, bosszuálló végzet.

De beteg volt-e csakugyan a csodaszép Babjánszkij grófnő?

Mi legkisebb baja sem volt, csak szimulálta a betegséget a varázslatos szépségü grófasszony.

Mert Babjánszkij grófnőnek is volt annyi esze, mint másnak és neki is volt bizalmi embere, akinek utján nagyon pontosan megtudta, hogy Bakunin Anna nem Cirill után Szibériába utazott, hanem Dánországba, Kopenhágába küldetett s hogy ott nyoma veszett... eltüntették őt, ugy látszik.

— A nagyherceg müve ez, — gondolta. — Csak az ő érdeke lehetett, hogy eltüntesse Bakunin Annát, mert megbánhatta igéretét, hogy feleségül véteti a fiával. Nos, Leonid nagyherceg: megmutatom neked, ha egy asszony valamit a fejébe vesz, akkor véghez viszi a poklok ellen is, csak azért is.

— Nem a sablonos uton fogok járni, hogy megvárjam, amig elutazol egy-két hétre és visszajösz, szomjasan a csókomra. Én tökéletes győzelmet akarok és ki is fogom azt vivni fölötted, Leonid. Ne a vágyad legyen az erőm, hanem egyéniségem legyen a hatalmam, amelynek engedsz. Az az erő, mit az asszonyok javára a férfiak vágyakozása képvisel, nagyon problematikus, nagyon kétes szokott lenni; kielégités: és olykor már egy nap mulva zero az értéke. De az egyénisége, személyének varázsa, mely mindeneknél, még az isteneknél is erősebb; ez az igazi hatalma az asszonynak és az én hatalmam is csak ez legyen, Leonid.

Mint számitással és észszel biró asszony ugy tett, mint aki már mire sem emlékszik. Sem arra, hogy ő kérte a nagyherceget, távolittassa el Szentpétervárról Cirillt, sem arra, hogy igéretét birta a hercegnek, hogy fiával elvéteti a szép Bakunin-lányt. Hetekig-hónapokig mi említést sem tett róluk a hercegnek; csak mire másra

sem gondolva, édesen és vidáman, boldogságot és üdvösséget nyujtva koronás barátja szenvedélyes szerelmének élt. Ki extázisában csak vonaglott az ő karjai között és fulladozva a gyönyörtől, a kéjtől, mámoros kábultságában igy kiáltott fel:

— Ah, Tatyanám, Tatyanám, te egyetlen asszonya a világnak; ha elragadna tőlem valami irigy sors, vége lenne rám nézve a világnak.

Hetekig, két hónapig is csak istenitette magát a szép asszony és engedte, hogy nagyhercegi barátja felejtse el Cirillt és Annát. Felejtse el ugy, mintha sohasem lettek volna a világon. Csak azután vette elő a villámát, melylyel bénává sujtotta a herceget.

Egy délelőtt történt: a nagyherceg, mint rendesen bejelentkezett a szépséges grófnőnél, hogy társaságában töltse el a reggelit, de Babjánszkij Tatyana grófnő, bár szivesen fogadta barátját, első látásra is kitalálni engedte, hogy valami rendkivüli történt vele az éjjel. Nyugtalan és ijedező volt, mint a madár, ki menyétet érez a nyomában; a válogatott reggelihez hozzá sem nyult — bőjtöt fogadott mára, azt mondta — és könyörögve kérte a herceget, kisérje el most mindjárt a templomba. Imádkozni akar, talán megnyugodhatik annyira amennyire.

— De hát mi történt, egyetlen virágom? — kérdezte Leonid nagyherceg és mintha orvos lett volna, barátnője pulzusát próbálta.

A grófnő az érintésre sirva fakadt, mint egy félórás menyecske, majd ideges gesztussal a homlokára tapasztva a kezét, szótagoltan zokogta: — borzalmas volt!

— Mi volt olyan borzalmas, kedvesem? Csillapodjék le és mondja meg kérem, hogy mi volt?

— Nem birom, — ájuldozott a grófnő. — A homlokom majd szét megy; kisérjen el a templomba, ha velem jót akar.

— Szivesen, egyetlen Tatyanám. De vegyen erőt magán, esedezem és beszéljen.

— Felelősségre vont, — kiáltott fel Tatyana grófnő és mert az erölködéstől a lélegzete is elakadt, egy támlásszékbe ereszkedett és felnyögött. — Felelősségre vont, képzelje ; jaj, végem van.

— Ki vonta önt felelősségre és miért? Ki mert ide bejönni és számonkérni öntől a legcsekélyebbet is ?

Babjánszkij Tatyana grófnő hisztérikusan felnevetett erre a kérdésre. — Hogy ki mert ide bejönni ? — kacagott és az arca is eltorzult, mint a lázálmosé. — Hogy ki mert ide bejönni? Hát valaki, aki bejelentkezés nélkül is jöhetett.

Leonid nagyherceg végigsimitott a barátnője karján. Csupa illat és inger és csipke volt a szép asszony és csupa kétségbeesés.

— Nyugodjék meg Tatyanám, kérlelte. — Csak mondja meg bizalommal, ki merészelte önt molesztálni ... hadd sujtsak le rá.

— Csak sujtson, ha bir, — idegeskedett gunyolódva a grófasszony. — Nem fogja az illetőt egy nagyherceg haragja, de a cáré sem.

— Leonid nagyherceg most már komolyan félteni kezdte szerelmesét. Aggodalommal mondta !

— Világosabban beszéljen könyörgöm. Bocsásson meg drágám : eddig beszélt, de csak kevesett mondott.

— Babjánszkij Tatyana grófnő, ahogy ezek után felnézett a hercegre, nagyon zavaros szemeket láttatott. — Olyan borzalmas volt, — suttogta — ahogy felém jött, szeliden, mint valami vértanu. Ah jól mondom : vértanu, mert az volt. A fájdalom, mit arcában olvastam nyomósabb volt a legnagyobb haragnál is, ahogy megszólalt, ez olyan volt, mint valami üresen hagyott koporsó visszhangja.

A nagyhercegnek megremegett a válla. Izgatott is lett, félt is. — De hát ki volt, akiről beszél ? — kérdezte és nemcsak sápadt lett, de a szava is oly fojtott volt.

— Hát még nem mondtam meg, hogy ki volt ?

Ő volt . . . jaj menjünk a templomba. Ő volt, képzelje, ő volt!

— Ki?

— Bakunin Feodor professzor, — sikoltott fel Babjánszkij grófnő és keresztbe kulcsolva ujjait, könnyezve a barátjára nézett. Segitséget, tanácsot, védelmet látszott könyörögni a szeme.

— Nem álomlátás, nem vizió volt, — folytatta és szinte belévájta opályos körmeit a nagyherceg karjának husába. — Ébren ültem az ágyamban, mikor anélkül, hogy nyilt volna az ajtó, bejött hozzám Bakunin professzor. Csak az ajtófüggöny lebbent meg alig láthatóan.

— Bakunin volt?! — rázkódott meg a nagyherceg és két szeme mereven maradt több percen át. Mintha látta volna ő is a professzort, ahogy némán mégis érthetően mondja: — életed megmentőjének hát igy fizetsz?

— Bakunin volt, — ismételte fuldokolva a grófasszony. — És számon kérte tőlem gyermekeit, Annát és Cirillt.

— Annát is? A leányát?! — riadt fel büntudattal a nagyherceg.

Babjánszkij Tatyana grófnő majdnem igy kiáltott fel erre a kérdésre, hogy: — végre! Végre odaértem, ahová akartam, hogy érjek. De mesterien lebirta az érzését és tettetett elcsodálkozással ezt mondta:

— Annát is kérte, de mert engem csak az a bün nyom, ami a fiuval szemben terhel, összeszedtem az erőmet és kegyelemért esedeztem a halottnál. — Annáról én nem tudok, — feleltem — Annával én jót akartam és nem rajtam mult, hogy meghiusult az Annával való szándékom.

— Hát majd megtalálom azt is, — viszonozta könyörgésemre a professzor, — aki leányommal rosszat tett... és ellebegett. Megint libbent egyet a portiére, de az ajtószárny megint csak nem nyilt ki. Oly megőrjitően borzalmas volt, — fejezte be elgyengülten a grófasszony és a halántékára tapasztotta a kezét.

— Csillapodjék le, gyöngyöm, — nyugtatta meg a nagyherceg a grófnőt, pedig nála is elkelt volna a megnyugtatás, olyan hatással volt a lelkére, amit hallott. Hogy majd megtalálja a professzor azt is, aki gyermekével rosszat tett... ah, dermesztő! — Csillapodjék le, Tatyanám, — mondta — azaz, ajánlom, feküdjék le és pihenjen.

— Abba az ágyba és abban a szobában? Jaj, hogy mondhat ilyen? Soha! — borzadozott hisztériásan a grófasszony. — Kolostorba költözöm, fenség; ott tán nyugtom lesz a halottól, aki hazajár.

Babjánszkij grófnő jól tudta, hogy mi lesz erre a nagyherceg válasza. Hogy a gyógyithatatlanul szerelmes nagyherceg inkább azonnal hazahozatja Annát, semhogy megváljék barátnőjétől csak egy napra is. S mihelyt itthon lesz Anna, — gondolta — hazamesterkedem nyomban Szergiuszt is s akkor könnyü lesz megvalósitani tervemet és nagyhercegnőt csinálni belőle, csak azért is.

Eltalálta a nagyeszü szép asszony. Barátja válasza egy fojtottan előadott könyörgés volt. — Ne menjen el, istennőm, — rebegte. — Én megfogadok mindent, jóvátételt és kártalanitást, mindent, csak fogadja meg ön is a tanácsom és maradjon itt és pihenjen le, szentem.

— Nem, nem lehet, félek; még belébetegszem, annyira félek.

— De egyetlen Tatyanám: én könyörgök önnek, hogy maradjon. Én, az ön leghüségesebb barátja.

Babjánszkij Tatyana grófnő erre hálásan közelebb simult az emberhez és bágyadtan a vállára nyugtatta a fejét. — Hát napközben nem bánom, — pihegte és fázlódva szivesen engedte, hogy az gyöngéden magához szoritsa — napközben nem bánom, fenség... ah, oly jó itt az ön melengető karjai közt... de éjszakára kolostorba költözöm. Nem élném tul, ha másodszor is jelentkeznék a professzor.

— De nem fog; biztositom, hogy nem fog, — hangoztatta a nagyherceg többször is. — Mondtam

már, hogy jóvátétetek mindent s igy mi oka sem lesz az elhunytnak, hogy önt csak mégegyszer is nyugalmában zavarja.

— Köszönöm, egyetlen barátom. Oly hálás leszek önnek; csókoljon meg...

Kezdetnek ennyit elégnek talált a szép asszony. A félelem magvát elvetette a nagyherceg lelkében és egyelőre nem is szándékolt többet. Hadd féljen a jövőtől a nagyherceg, hogy a gyermekeiben megbántott apa még érezhetően megtorolja a rossz tettet.

De két hét mulva már folytatódott a játék. Betegséget szinlelt, gyöngeségről panaszkodott a szép asszony; fejgörcsök és álmatlanság gyötörték és másról sem beszélt, csak arról, hogy ő meghal.

Erre a szinjátszásra azután történt, hogy a nagyherceg komolyan nyugtalan lett s a már utban lévő megtorlástól rettegett. A megtorlás: te eltüntetted lányomat, én meg elvétetem az életedet, a grófnőt.

A megoldás, amit Pascsenko ajánlott, nagyon észszerünek és megcsinálhatónak látszott. Megcsinálhatónak azért, mert csak egy szavába — kerül, gondolta a nagyherceg — és Nisopol Cirill megint szabaddá lesz és három nap alatt hazahozatja Annát is; észszerünek pedig azért, mert az azóta történtek után a grófnő sem fog már ragaszkodni a tervéhez, hogy Annából nagyhercegnőt csinál, hanem bele fog nyugodni abba, hogy egyszerü doktorné legyen belőle.

Megint magához hivatta Kurovot, a hatalmas minisztert. Szokatlanul kegyesen fogadta és megkérdezte tőle: emlékszik-e még Nisopol Cirillre?

— Arra az anarchista orvosra? Emlékszem, — felelte a miniszter.

— Nos, — folytatta a nagyherceg kedéllyel — az az ugynevezet anarchista orvos szerintem már eléggé meglakolt. Tehát megparancsolom, hogy hozassa haza.

A rendőrminiszter meghajolt. — Fff.... fenséged parancsa... könyörgöm...

— Kedves Kurov, — mondta a nagyherceg — ne vesztegessünk sok szót erre a dologra. Hozassa haza azt az embert és két hét mulva jelentse, hogy itthon van.

— Parancsára, fenség, — mondta nagy készséggel a miniszter és kegyesen elbocsáttatván, kihátrált.

— Intézkedtem már, Tatyanám, — nyugtatta meg még aznap Leonid nagyherceg a grófnőt — hogy eresszék haza azt a Nisopolt. Két hét mulva itthon is lesz, drágám.

— Köszönöm, — hálálkodott a grófasszony. — Ezzel jót tett nemcsak velem, de Cirillel és Annával is jót tett.

— Ne folytassa, — kérlelte a nagyherceg és gyöngéden magához vonta az asszonyt. — Ne elevenitsen fel izgató emlékeket.

Két hét mulva a rendőrminiszter kihallgatásra jelentkezett a hercegnél.

— Teljesitettem parancsát, fenség, — jelentette, meg-megremegő hangon. — Hazahozattam azt a bizonyos embert.

— Helyes, kedves Kurov. De mutassa is be nekem kérem.

— Mutassam is be? — hüledezett a miniszter és elsápadt.

— Érthetően beszéltem, vagy nem? — mordult rá indulatosan a nagyherceg.

— Bo... bocsánatot fenség... bátorkodtam csak azért....

— ...mert?

— ...mert lehetetlent kegyeskedik kivánni.

— Hogy-hogy lehetetlent?

— Azért, mert Nisopol Cirillnek...

— ...tán nincs inyére az előttem való megjelenés?

— Dehogy is nincs, — ijedezett a miniszter. — De lehetetlent méltóztatott kivánni, mert Nisopol Cirillnek csak a...

— Ne akadozzon, mint egy kis diák, hanem beszéljen.

— Megmondhatom az igazságot, fenséges ur?

— Az ördögbe is, ne kerteljen már annyit.

— Mert Nisopol Cirillnek csak a holttetemét hozathattuk haza.

A nagyherceg rémüldözve meghátrált és kidagadt szemekkel meredt Kurovra.

— Csak a holttetemét?! Tán öngyilkos lett? Ember!

— Nem, fenséges uram, könyörgöm. Ami Szibériában Nisopollal történt, az megtörténhetett volna vele itthon is. Az isteni akaratnak ugy tetszett...

— Mondjon el mindent, de apróra, — fulladozott a nagyherceg és leült.

— Mindennapos orvosi tragédia, — vezette be jelentését a miniszter. — Amilyen Szentpétervárott is történik akárhány is. Nisopol Cirill a legkiméletesebb bánásmódban részesült és Szibéria ama városában, ahová küldtük, mint orvost alkalmaztuk egy nagy kórházban. Tisztviselői lakást és ellátást és jó fizetést is kapott.

— Nagyon helyesen tette... tovább.

A rendőrminiszter fellélegzett és folytatta:

— Alig négy héttel azután, hogy megkezdte a kórházban a müködést, egy anthraxos beteget operált és saját magát is inficiálta a szánandó. Nem lehetett megmenteni... meghalt.

— Köszönöm, Kurov, — mormolta a nagyherceg nyomottan és rövidesen elbocsátotta a minisztert. Azután leült és a grófnőre gondolt. Mit szól majd, ha tudtára adja a lesujtó hirt.

— Ameddig csak lehet, eltitkolom előtte, — gondolta és elintézettnek vélte a dolgot. De vagy sehogy sem birt tettetni a nagyherceg, vagy a barátnőjének jó értesülései lehettek, mert már másnap megínterpellálta őt a grófasszony.

— Mi van már Nisopol Cirillel? Oly beteg vagyok, drága jó barátom, és érzem, nem gyógyulok meg addig, mig Anna és Cirill megint együtt nem

lesz. Hiába látogat meg naponta az ön udvari orvosa, fenség ; nem gyógyit meg engem más, csak helyrehozása a rossznak, amit tettünk.

Egy napig, kettőig, ha titkolózhatott Leonid nagyherceg, azután kénytelen volt vele, hogy megmondja az igazat. Hogy Cirill és Anna már nem lehet férj és feleség, ahogy Bakunin professzor akarta, mert Nisopol Cirill bizony meghalt.

— Meghalt! — hördült fel a grófnő és barátja karjai közé ájult. — Ez engem is megöl . . . jaj, végem van.

— Ne haljon meg, életem, mindenem, — kiáltott fel kétségbeesve a nagyherceg és egy divánra fektette a szép asszonyt. — Ne haljon meg, boldogságom, üdvöm : mondja meg, hogy mit csináljak és meglesz.

Akkor nem mondta meg Babjánszkij Tatyana, hogy mit csináljon koronás barátja, de pár nappal később már megmondta. Ágyában pihegett a szép asszony, a nagyherceg meg mellette egy széken ült és egyenkint csókolgatta az ujjait. Olyan áhitatos, imádatos csókolgatás volt, mintha rózsafüzért illesztett volna az ajkaihoz.

— Ugy lesz a legjobb, szivemhez nőtt egyetlen barátom, — rebegte a gyöngeségtől még bágyadtan és harmatosan csillogó szemében nagy szerelmet olvashatott a nagyherceg — nekünk kárpótolnunk kell azt a szerencsétlen Bakunin-lányt. Kárpótolnunk ugy, hogy megelégedéssel fogadja az atyja is. Vőlegény helyet vőlegényt kapjon a leány és vő helyett vőt kapjon az atyja.

— Hozzájárulok, — mondta a nagyherceg. — Az udvaromhoz beosztott tisztek közt könnyen találunk Annának férjet.

— Ez nem megoldás barátom, — tiltakozott a grófnő a terv ellen. — Két okból nem az, hallgasson meg.

— Meghallgatom, édesem. De nem fárasztja-e ki vajjon, ha beszél?

— Kifáraszt és elgyengit, fenség. De mert érzem,

hogy nem gyógyóluk meg, csak akkor, ha kielégitőleg rendezzük ezt a dolgot, inkább megerőltetem magam és beszélek.

— Mégis, egyetlen Tatyanám: nem hagynók inkább holnapra? . . . Ma még pihenjen.

— A ma és a holnap között egy éjszaka van és én nem tudhatom, mit hoz az éjszaka? Ha megjelenik nekem az elhunyt, . . . engem holtan talál reggel ágyamban, fenség.

A nagyherceget megrenditette ez a kijelentés. Körülkarolta a szép asszony vállait és szenvedélyes szerelemmel igy horkant fel:

— Önt nem adom, szentem. Se halottnak, se élőnek önt nem adom; ön az enyém kell hogy maradjon, szentem.

— Akkor most végezzünk, fenség, — pihegte Babjánszkij Tatyana és illatos haju fejét odadörzsölte barátja arcához. — Az ön megoldása két okból nem megoldás. Odaadná Annát egy találomra kivezényelt tisztnek és épen önála cselekednék az ellen, ami a házasságokra nézve Bakuninnak elve volt? ! Ön is ösmeri a professzor könyvét. Nem nyugodhatnék abba bele a professzor, sőt fájdalmas lenne lelkének még odaát is, hogy az ő leánya is ugy menjen férjhez, mint millió más.

— De hát mit csináljunk, — kérdezte a nagyherceg — ha az az egy ember, kit a professzor kiszemelt s akivel theoriája helyességét dokumentálni akarta a világnak: ha az az egy ember, az a Nisopol, már nincs többé?

— Azt csináljunk, — felelte a grófasszony, hogy más módon engeszteljük meg Bakunint. Ő vejéül választotta azt, ki az ő szivéhez és lelkéhez legközelebb állt, mi meg férjül adjuk Annának azt, aki a mi szivünkhöz és lelkünkhöz legközelebb áll.

— Ki légyen az? — kérdezte a nagyherceg, de a fojtottság, mellyel kiejtette a szavakat, sejttette, hogy tudja, ki légyen.

Babjánszkij Tatyana grófnő erre viharosan felült az ágyában és két vénuszi szépségü karjával keblére vonta a nagyherceg ősz fejét.

— Az ön fia legyen : — lihegte — Alexander Szergiusz nagyherceg. Ő az, aki szivünkhöz legközelebb áll. Ne ellenkezzék, egyetlen barátom ; tizenhét évi boldogságomat koronázza meg azzal, hogy megteszi. Tizenhét évi boldogságomat, mondom, mert akármit hisz is a világ, hogy egy kitartott vagyok, ki titokban tán könnyeket sir : én tudom és vallom, hogy boldog voltam ön mellett, fenség. Olyan boldog, mint az angyalai az égnek. Elhagytam az uramat, de nem a fény és a pozició csábitott engem az ön házába, csak a szerelmem vezetett oda. Szerelmem ön iránt : és elhagytam volna az uramat akkor is, ha nem nagyherceg ön, csak egy gárdatiszt. Szakadatlan boldogság volt az életem ön mellett, Leonid, — igen, igy szólitom a nevén, mely muzsikaszó nekem és gyönyörüség — most koronázza meg boldogságomat azzal, hogy teljesiti, amit óhajtva óhajtok.

A már ötven évesnél idősebb nagyherceg, ki jóllehet ősz volt a haja, mégis szenvedélyes szerelemmel tudott szeretni : kiben sohasem aludt el a kétely, hogy Babjánszky Tatyana grófnő tán csak a ragyogás kedvéért lett az övé, de a szive és a vágya tőle távol van : a már ötvenévesnél idősebb nagyherceg ugy érezte magát erre a beszédre, mintha egy uj ég nyilt volna a lelkének. Egy uj ég, melyen egyetlen kis felhő sincs, de egy nap helyett ezer nap ragyog és áraszt tüzet.

Fulladozott a hőségtől és ájuldozva kereste hol a vállát, hol a nyakát az aszszonynak, ki a győzedelmes erősebbnek minden fölényével ekképen folytatta:

— Emlékszik még, mit mondtam, mikor először penditettem meg ezt az eszmét? Hogy ne vegyen el a fia egy száraz és vérszegény dán princesszt, hanem vegye el Bakunin Annát, ki szép és szelid, hüséges,

meg odaadó, mint én . . . és még husz esztendő mulva is menyországa és üdvössége lesz a fiának.

— Mint ön énnekem, Tatyanám, — szól most is a nagyherceg, — ugy mint akkor.

— Es mi ketten, mondtam akkor és mondom most is, még a kriptában is érezni fogjuk, ha Alexander Szergiusz nagyherceg és Bakunin Anna élete mintegy folytatása lesz annak, amit mi éltünk. Szerelem és zavartalan boldogság és mindig uj szerelem és uj üdvösség és uj menybolt.

— Ha a fia elveszi Annát, — fejezte be átszellemülten a grófnő — ez meggyőződésem szerint olyan házasság lesz, mely a Bakunin-theoriának is megfelel. S ezzel megengeszteljük a hazajáró professzort, ki éntőlem azt a szerencsétlent kérte. Azzal sem fog fenyegetőzni a gyermekében megbántott apa, hogy megtalálja majd még azt is, aki leányával, Annával, olyan rosszat tett.

Babjánszkij grófasszony érezte, mint remeg meg karjai között a nagyherceg. S hogy még jobban remegjen, folytatta :

— De ha továbbra is haragosunk marad a halott, akkor engemet mihamarabb elpusztit és lesujt vagy lesujtat arra is, aki gyermekével olyan kegyetlen roszszat tett.

— No, nem épen olyan rosszat ; Anna most Bécsben van, — szólta el magát a nagyherceg.

— Intézkedjék hát, drágám, hogy hazajőjjön, — mondta a grófnő, ki egyszerüen csak tudomásul vette az elszólást. — És Szergiusz nagyherceg is szakitsa meg külföldi utját, hogy itthon legyen, mert itthon a helye. Ha ezt nem teszi meg, barátom, akkor megöl, aztán Nisopol Cirill mellé temethet.

— Isten őrizze meg ettől, én egyetlen üdvöm, — kiáltott fel a nagyherceg szinte vadul és ugy magához szoritotta a grófasszonyt, mintha egy rossz szellem jött volna, hogy tőle elvegye. — Nem, nem adom önt oda de senkinek sem. Hazahozatom Annát . . .

még ma szólok Pascsenkonak, hogy rendelje haza, de nyomban . . . aztán legyen meg az akarata, Tatyanám.

És távirat ment és távirat jött, Szentpétervárról Bécsbe és viszont, de már nyár volt akkor, junius vége és Pascsenko Dimitrij Alexej kétségbeesetten közölte a herceggel Sulginnak Bécsből jött sürgönyét, hogy Bakunin Anna a császárvárosból nyomtalanul eltünt.

Mire Leonid nagyherceg olyan igazán és őszintén elájult, hogy Babjánszkij Tatyana grófnő megrémülten arra következtetett ebből, hogy az eltünés nem komédia, hanem valóság. Bakunin Annával valami baj történt . . . tán mérget ivott, vagy a Dunának ment, öngyilkos lett . . . s erre igazán nagyon beteg lett a szép asszony.

II.

Ha csak nők volnának a világon.

Mi is történt Bakunin Annával?

Ötvenkét nap is egy élettörténet, ötvenkét nap: ezzel fejezte be Anna a naplóját, ezzel a fájdalmasan kizengő akkorddal, azután csak egy gondolata volt még: haza! Haza, Oroszországba, egyesülni Cirilliel, igazolni az atyját, elégtételt adni az atyjának, aztán tovább élni, de élettörténet nélkül. Az a husz év, amit leélt, mielőtt megösmerkedett Domonkyval, élet volt történet nélkül és az a tudja isten hány esztendő, amit leélni fog azután, hogy ajakán érezte a Domonky ajakát, szintén élet lesz történet nélkül. Ami közbe esett, az az ötvenkét nap: az volt az ő életének könyve és csak abban fog lapozgatni, mikor szomoru lesz.

— Haza, Oroszországba, — gondolta Anna és a már megirt és letisztázott jelentést, melyet eredetileg Sulginnak akart átadni, hogy ő küldje el rendeltetési helyére, gondosan a holmija közé tette, hogy személyesen adja át Pascsenkonak. — Három hetet vesztek vele, — gondolta — ha itt várom be Pascsenko válaszát. Inkább magam adom a kezébe, — határozott, azután felöltözött és még egyszer az aulába ment hogy bucsut vegyen Domonky őrnagytól.

Félperces bucsuzkodás volt mindössze. Egy tiszteletteljes kézcsók és egy könnycsepp, azután visszament az előadásra az egyik és kitámolygott az aulából a másik. Egy kézcsók és egy könnycsepp, más semmi és ez a kettő is milyen hamar a multé lett! Helye az előbbinek kihült, nyoma az utóbbinak fölszáradt... és

négy-öt nap még és kettejük között: a között, ki a könycseppet elsirta és a között, ki a kézcsókot csókolta, háromezer kilométer távolság lesz! De kegyetlennek találta Anna az életet!

Az egyetemről egyenesen Sulginhoz ment és jelentette neki, hogy müködése sikerrel járt. Most hazamegy és Pascsenkonak majd személyesen mindenről jelentést tesz.

Sulgin ur csak hallgatagon bólintott, azután azt mondta Annának: Ő nem bánja. De menni is csak ugy menjen, ahogy jött, vagyis Berlinen és Kopenhágán keresztül. És mindakét helyen a követségen jelentkezzék, — mondta — hogy Berlinben megkapja a Dániába és Kopenhágában az Oroszországba szóló utlevelét.

— Egyenesen nem mehetnék; Krakkón át? — kérdezte Anna.

Sulgin ur rejtélyesen mosolygott. — Nem mehet, gyermekem, — felelte — mert visszafelé is csak utlevél kell, ugy mint elfelé. Berlinen és Kopenhágán át kell menjen; ott jelentkezik Grigorovics titkárnál és elkéri a nála hagyott utlevelet, mely a Kopenhágába való utazásra jogosit; itt meg Nekrasov tanácsoshoz kell elmenni és elkérni tőle a nála hagyott passzust, mely az Oroszországba való utazásra érvényes. Vagyis visszafelé ugyanugy, mint elfelé, csakhogy megforditott sorrendben, gyermekem. Jövet Bakuninból Andersen lett, majd Lehmann; menet Lehmannból Andersen lesz, majd Bakunin.

— Hát ön nem adhatna a nevemre szóló igazolványt, melylyel kerülő nélkül utazhatnék? — kérdezte Anna.

— Adhatnék, de sajnos, nincs utasitásom, — felelte Sulgin és másodszor is nagyon rejtélyesen mosolygott.

Anna ezt érthetőnek találta és hazament, hogy átöltözködjék az utra. Viharos április-napi idő volt, a gyalogjáró csupa lucsok volt az esőtől és ahol mélyedés vagy csak egyenetlenség volt az aszfalton, ott tócsákban gyült össze az esővíz. Moslékszerü, szennyes volt az

esőlé, mégis ugy látta Anna, hogy tompánfénylő, szivárványszinü reflexe van. S erről Oroszország jutott eszébe és még szomorubb lett.

Másnap délután Berlinben volt és harmadnap délelőtt jelentkezett Grigorovics titkárnál, kí udvariasan, de begomboltan fogadta.

— Szolgálhatok, kisasszonyom? — kérdezte.

Anna keresetlenül előadta, hogy mit akar és azt hitte, öt perc mulva rendben is lesz. Kikapja passepartoutját és mehet.

De Grigorovics ur feneket keritett a dolognak.

— Vagy ugy, kisasszony? — mondta. — Ön állitólag Bakunin Anna, azaz állitólag Dagmar Andersen és utlevelét kéri ki tőlem, mely állitólag énnálam letétben van; irataiból meg azt látom, hogy Lehmann Anna ön Berlinből... hogy lehet az?

— Hát nem emlékszik, titkár ur? Még tiz hete sincs! Ön maga adta nekem a Lehmann-névre kiállitott igazolványt és maga Pascsenko ur kivánta, hogy igy legyen.

— Pascsenko? — csodálkozott a titkár. — Ki és mi az a Pascsenko? Ő nem nagykövet, sem miniszter, se semmiféle más hivatalt nem tölt be, hogy rendelkezhessék vagy hogy akarata lehessen.

Anna elsápadt, mert ugy látta, hogy a titkár nagyon komolyan beszél. Csepp tréfálni való jókedvet sem olvasott ki sem a szeméből, sem a szavából.

— Titkár ur, — mondta — én ugy látom, hogy ön komolyan beszél, de ez nem ingat meg meggyőződésemben, hogy ön jól tudja, ki vagyok én és ki az a Pascsenko Alexej. Én Bakunin Anna vagyok és Pascsenko Dimitrij Alexej Oroszország leghatalmasabb embere, kinek szavára még miniszterek is bukhatnak. Hát ne vesztegessük az időt, hanem mondja meg: kiadja-e utlevelemet, vagy nem adja ki?

A titkár erre finoman mosolygott és Annát, ki beszédközben felállt volt, megint udvariasan invitálta, hogy üljön le.

— Megmagyarázom a helyzetet, — mondta. — Én jól tudom, hogy ön Bakunin Anna s hogy Lehmann néven megbizottja Pascsenkonak. Azt is tudom, hogy Pascsenko ur kicsoda, de ön kisasszony azt már nem tudja, hogy bár menni elég simán mehetett Bécsbe, de visszatérni már körülményesebb dolog.

— De miért legyen körülményesebb ? nem értem.

— Megmagyarázom, kisasszony. Ön egy feladatra vállalkozott, tehát meg is kell hogy feleljen annak, amit vállalt. Már most az a kérdés : megfelelt-e, nem-e ?

— Megfeleltem, titkár ur. És kezeskedem érte, hogy nagyon is jól.

— Elhiszem, kisasszony. Csakhogy sem én nem vagyok hivatva, hogy azt megállapitsam, sem Sulgin ur Bécsben, sem Kopenhágában Nekrasov tanácsos ur, hanem egyedül Pascsenko Alexej. Ezért hát jelentse meg neki az eredményt irásban és ha Pascsenko ur elfogadhatónak találja, majd ő adja meg a visszatéréshez való engedélyt.

Bakunin Anna mély barázdákra ráncolta homlokát. Az utolsó hetek változatos és sokféle élményei érettebbé tették egész lényét.

— És ha nem találja elfogadhatónak, — kérdezte — akkor nem mehetek vissza a hazámba ?

— Sajnálom, de azt hiszem, hogy nem.

Anna reszketni és könnyezni kezdett és könnyeinek vize mintha lemosta volna szeméről a hályogot.

— Eszerint, titkár ur, — mondta — én voltaképen fogoly vagyok, Pascsenko Dimitrij ur foglya ?

— Ugy hiszem, nem annyira az övé, mint inkább valaki másé, kisasszony. Vagy olyané, akinek érdeke volt, hogy önt szép szerével eltávolittassa hazulról, vagy olyané, aki nagyon megharagudhatott önre valami ok miatt.

— Babjánszkij Tatyana grófnő ! — sziszegte Anna a fogai közt, azután megkérdezte a titkártól, mit tanácsol ?

— Azt, hogy menjen vissza Bécsbe, irja meg Pascsenkonak a jelentést és várja meg az ő intézkedéseit, kisasszony.

— Én pedig, — indulatoskodott Anna — nem fogok jelentést irni egy betünyit sem. Csak ürügy, csak komédia volt, már látom, hogy Bécsbe küldtek, egy titoknak a kedvéért. Nem az volt a szándék, hogy segitségemmel megtudjanak egy titkot, hanem hogy eltávolitsanak hazulról, tán örökre. Nos, ha el akartak távolitani, hát ármányuknak ez gyönyörüen sikerült, de hogy azután, hogy én megtudtam a valót, még szóba álljak Pascsenkoval vagy bárkivel is, arra már nem bir rá semmi hatalma a világnak.

Ezzel sarkon fordult és elment és még aznap visszsza utazott Bécsbe.

A vonaton pedig tünődhetett fölötte, miért kellett, hogy minden ugy történjék, ahogy történt?

Legelső gondolata, mely Babjánszkij grófnőnek tulajdonitotta az ő eltávolittatásának müvét, lassacskán elerőtlenedett az agyában. Bánthatta a grófnőt, hogy ő visszautasitotta ajánlatát, ennyit koncedál, de a bosszuállásnak akkora mértéke már egy asszonyi lélekkel meg nem fér.

— Nem, semmiesetre sem a grófnő volt, aki Szibériába deportáltatta Cirillt és Bécsbe mesterkedte őt magát. Hiszen az eljegyséséhez még szerencsét is kivánt és egy nyakéket is ajándékozott neki!

— Cirill esete és az övé kapcsolatban van egymással, ugylátszik, és olyan emberlappanghat itt a háttérben, kinek érdeke volt, hogy eltávolittassa őket egymástól. De hát ki lehet az a láthatatlan érdekelt fél? Ki lehet az a láthatatlan ellenség: ki esküdhetett boszszut egy ártatlan tisztességes leány ellen?

— Gróf Waldkirchener Félix?!

Mint a bogáncs a ruhába, ugy ragadt bele e név a fejébe. Gróf Waldkirchener Félix! Ez egy osztrák katonatiszt, kinek ugylehet Bécsben van az otthona; mellette tanuskodik már az is, hogy épen Bécsbe

küldte őt Pascsenko. Miért nem Párisba vagy Londonba?

— Bécsbe küldte, alkalmasint azért, mert nemsokára Waldkirchener is odajön és ott próbál szerencsét... hátha? Ha meg Waldkirchener áll ez ügy mögött, akkor mindenesetre tudomása van róla, hogy ő álnéven él Bécsben és esetleg még fenyegetőzni is fog, vagy — vagy! Vagy engedékenységet tanusit ő, Bakunin Anna, a gróf iránt, vagy rendőrségi kellemetlenségei lesznek és esetleg még kémkedéssel is vádolják.

A felháborodás vörösre csipte az arcát, hogy erre a két eshetőségre gondolt. Vagy engedékenység, vagy rendőri vizsgálat... és ehhez Pascsenko nyujt segédkezet... óh borzalom! Pascsenko, a hatalmasak leghatalmasbika! Pascsenko, ki ő vele oly finoman bánt! Hja, a szivárványszinü fényréteg szennyvizet takar az aszfalton.

Mennél közelebb jutott Bécshez, annál idegesitőbb nyugtalanság kinozta. Hátha már a perronon várja vagy maga az a polypus-szemü gróf Waldhirchener, vagy valamelyik megbizottja és ő rá les?

— és most kinél keressen oltalmat abban az idegen városban, Bécsben? Sulginnál, vagy a feleségénél? Nem soha! Senkivel ezután még csak szót sem vált, aki Pascsenko bizalmasaihoz tartozik. De másvalakije vajjon van-e? Geiersteinné talán, a Damenpensió tulajdonosnője? Az nem védheti meg.

— De hát parancsolja-e valaki, hogy most Bécsbe menjek? — kérdezte Anna. — Nem mehetnék-e például Bieberfeldre Krennerné asszonyhoz? Ott biztonságban volnék minden Pascsenko és gróf Waldkirchener előtt és nyugodtan foglalkozhatnék a jövőmmel.

— Bécsbe megyek! — határozta el Anna és előbb dac, azután melegség nyomult a szivébe. Ahogy csak azértis-ből felhajt egy pohár szeszt és utána hevülést érez az ember. — Bécsbe megyek, — toppantott Anna és őnála keresek oltalmat, Domonkynál. Ő majd meg-

véd minden üldöztetés ellen; ő erősebb, mint száz Pascsenko és gróf Waldkirchener.

És nemcsak melegséget és hevülést érzett, de meg is nedvesedett fel-felcsillanó szeme, szakasztott ugy, mint azé, aki szeszt ivott. Domonkynál keres védelmet: mi megrészegitő melegség ebben a pár szóban!

— Miért is ne? — gondolta Anna. — A Gondviselést látom itt müködni. A Gondviselést, melyben megboldogult apám is hitt. A Gondviselés akarata, hogy én visszakényszerüljek Bécsbe, ahonnan jöttem. Domonky közelébe! — dobolta hozzá vértkergető módon a szive.

Bécs... Gondviselés... Domonky! Ez a három fogalom ugy forgott egymás körül a fejében, mintha egy szélmalom vitorlája lett volna mindegyik; Bécs... Gondviselés... Domonky: a gyorsvonat kerekei is ilyen ritmusban forogtak, kattogtak.

— Domonky... Domonky Gedeon! Az ötvenkétnapos élettörténetnek tehát még folytatása is lehet, — tünődött Anna és ez a gondolat fogva is tartotta, amig Bécsbe ért. Olyan volt ez a gondolat, mint a selyemszál, melybe saját magát gubózza be a hernyó; életének egyik része befejeződött és most várja a másikat, mely talán szebb lesz.

Aranyfényü, csillogó selyemszál! Hogy melegitette őt, védőszövetté válván. Azt mondta Annának a maga lágyan sussogó nyelvén, hogy csak gombolyitsa, szövögesse, mig a végére ér. A vége pedig ott van, ahol a kezdete volt: benne magában van...

A Damenpensió lépcsőjén Anna találkozott Kodolányi Magdával. Szinházba készült az anyjával és egy pillanatnyi vizióban Anna ugy látta, hogy páholyukban vendéget fogadnak s hogy Domonky Gedeon az a vendég.

Domonky... és Kodolányi Magda! A selyemfonál egyszeriben elszakadt.

Pedig — ha Kodolányiék készültek is a szinházba, dehogy is készült oda Domonky is.

Ő dolgozó-szobájában a könyvei, jegyzetei mellett ült és szakadatlanul olvasott és tanult és csak egy tizperces szünet alatt, mit egy szivar elszivására forditott, vándoroltak el gondolatai Magdához.

Kodolányi Magda! Már több mult, mint egy hónapja, hogy Bécsben tartózkodott az anyjával, együtt is voltak nem kevésszer, de még mindig oly távol volt tőle, mint akkor, mikor bucsulátogatást tett náluk a télen. És ebben mi különöset sem talált Domonky. Magda még mindig: királynő volt, a saját maga szemében királynő, és ő Domonky, nem akart meghódoló alattvalóvá válni. Akármilyen más nőt szeretett volna, nem habozott volna, hogy megvallja neki szerelmét és kérje, hogy legyen az övé, de Magdával szemben ugy kellett cselekedni, ahogy cselekedett. A márványszobor mellett ő nem lehetett kenyérbél-alakká, a pálmafa mellett ő csak még keményebb cédrus lehetett, vagy tölgyfa. Szálljon le előbb Magda az ő képzeletbeli trónusáról a földre, vagy felejtse el, hogy ő koronát remélt a sorstól... a földön járó Kodolányi Magdát ő megtalálja akár egy nap alatt is.

Eszébe jutott Bakunin Anna, ki könyörgött neki, hogy vegye el Magdát. Egy pillanatig sem gyanakodott ez utóbbira, hogy ő késztette szószólásra Annát; nem, Bakunin Anna a saját maga elhatározására beszélt.

— Sajnálatra méltó teremtés! — gondolta. — Atyja, a nagy tudós, egy theoriát épit fel magának és tulajdon leánya az első, kit a theoria szerint férjhez adni szándékszik. A választás kielégitő, sőt nagyon is jó; Anna megszereti Nisopolt és megszereti annyira, hogy érdekében nagy feladatot is vállal elutazik és Bécsbe jön, hogy megkörnyékezzen egy idegen tisztet.

— Egész uton Szentpétervárról Bécsbe dolgozhatott benne az asszonyi kiváncsiság: milyen is lehet az a tiszt, akihez közel fog kelleni hogy férkőzzék? zárkózott-e vagy közlékeny, barátkozó-e vagy rideg és leginkább; fiatal-e még vagy már idősebb, hódító külsejü-e vagy tucatarc, lobbanó természetü-e vagy hüvös?

Nagyon foglalkoztathatták ezek a kérdések, sőt a kíváncsiság tán elfelejttette vele Cirillt is... és hogy megösmerkedett az idegen tiszttel, ez zavarólag hatott felizgatott lelkére. Lelkének Cirill a sarkcsillaga, de mint a természetben is történik, mikor üstökös vonul fel az égboltra, hogy az üstökös elhomályositja a csillagot — csak belátható időre persze — ugy övele is történt, Annával. Az idegen tiszt, az üstökös, elhomályositotta az ő csillagát, Cirillt, de három hétre vagy négyre — mihelyt eltolódás áll be az égitestek között — már veszit is fényéből az előbbi és megint ős fényével ragyog a csillag.

— Az én lelkem csillaga: Magda, Adalbert trónörökösé a hugom: sok millió lélek és sok millió csillag van a világon — tünődött Domonky magában és a szálló füst foszlányai után bámult.

— Melyik lélekhez melyik csillag való? — követte a gondolatot az elméje, mint a tovakigyózó füstöt a szeme. — Izgató probléma, melynek megfejtésétől de sok megelégedettség és boldogság is függ! Bakunin professzor azt hiszem, hogy megfejtette a próblémát.

— Bakunin Feodor professzor! Ideális lelkületü nagy tudós te! — fordult most egyet Domoky elméje. — Oroszul irtad, de az egész világnak irtad a könyvedet. Magdának is, nekem is; Adalbert trónörökösnek is, Jókának is.

És hogy növérére gondolt, visszaült az asztalhoz és egy rövidke levelet irt Jókának. — Ha holnapra hagynám, tán elmaradna a levélirás, — mormolta. — Édes kis hugocskám, — irta — küldök neked egy fenomenális könyvet. Tudományos munka, de nemcsak hogy nem száraz, hanem költői dolgozatnak is beillő. És különös véletlen, Jókám: a dolgozat szerzőjének leánya, Bakunin Anna kisasszony, diáktársam volt itt az egyetemen... nem érdekes ez? Nagyon gyöngédlelkü teremtés az a Bakunin-lány; mikor megmutattam neki a könyvet, sirva fakadt és megcsókolta a cimlapját.

Domonky becsomagolta a könyvet, azután folytatta a szivarozást és az elmerengést.

— Szegény kis Ancsuka, — gondolta. — Milyen heroikusan védekezett az érzés ellen, mely megrohanta az ő tapasztalatlan kis szivét. Azt mondta nekem, mikor nálamvolt, hogy vegyem el Kodolányi Magdát, mert lehetetlen, hogy ne szeressem azt a királyi nőt. Hát, árva kis Ancsukám : igenis, szeretem azt a királyi nőt és már közel is voltam hozzá, hogy neki megmondjam.

— József napján történt, — idézte magában visszza az emlékezést. — Magdán valami selyemszallagos uj kalap volt és én — ért is sokat a divathoz egy katonatiszt ! — én ugy cél̀zat nélkül megkérdeztem tőle, miért nem kócsagtollasat vagy structollasat vett ?

— Ő eleinte finoman mosolygott. Az a bizonyos fejedelemnői mosolygás volt, melyhez a szivnek és a léleknek tán mi köze sincs. — Tavaszkor structoll, mit gondol, őrnagy ur ? — mondta, azután hirtelen elfelejtkezéssel, észrevehető bánattal folytatta : — a structol nekem fájdalmas emlékem ; elvesztettem vele valamit ami még az enyém sem volt.

Részéről ez a legelső megfeledkezés volt, hogy bepillantást engedett a szivébe. Elvesztett valamit, ami még az övé sem volt ! Ugy hangzott ez, mint valami burkoltan tett vallomás.

Mohósággal kaptam az alkalmon, hogy rezerváltságombói kissé engedhessek én is és keresetlenül reményemnek adtam kifejezést, hogy még megtalálja, ami mindig csak az övé volt.

— A virágokat, mikkel kedveskedtem neki (először kapott tőlem, mióta Bécsben volt) látható nagy örömmel fogadta és négy-öt szép napunk ugy telt el, hogy észrevétlenül közeledtünk egymáshoz. Mint tavaszkor, mikor enged az idő, a Balatonon a rianás két széle. Mezőkre hogy szakadozik a jégpáncél, a rianás partjai közelebb tolódnak egymáshoz. De uj tél jött uj fagygyal és megint megmerevültek a már olvadozó jegek.

— Ugy történt, hogy meglátogattam őket s mikor beléptem hozzájuk a szobába, Magda nagyon elmerülten olvasott. Észre se vette, hogy beléptem. A Gross-Wien cimü ujságot olvasta és ahogy végigsiklott szeme a sorokon, megint ugyanazt láttam, mint akkor. Mikor structolla a kezemben volt és Jókáról meg a trónörökösről beszéltünk. Arca a nagy izgalomtól csak ugy lángolt és sötétkék mélységes szeme szinte zöldesen villogott a pillái között.

— Mikor befejezte az olvasást és mi a bevezető társalgáson tul voltunk, engedelmet kértem egy percre, hogy én is egy pillantást vessek az ujságba. Meg akartam találni: mit olvasott, hogy a lelke ugy megmozdult?

— Megtaláltam, egy hivatalos ujsághir volt. Május hó végén lesz negyvenedik évfordulója annak, hogy ő felsége a császár (a Gross-Wien csak császárt ösmert) a német hadsereg tábornagya lett. Ez alkalomból a birodalmi uralkodók: a császár, a királyok, a nagyhercegek, hercegek és fejedelmek, ugyszintén a trónörökösök is Bécsbe jönnek, hogy üdvözöljék a monarchiát. Nagy fejedelmi ünnepségek lesznek; a főhercegek is valamennyien eljönnek és a tervezett udvari bálra, melyhez hasonló nagyszabásu még nem volt, meghivót kapnak, amennyiben a viszonyok engedik, az udvarnál már bemutatott hölgyek is.

— Vagyis esetleg Magdáék is kapnak vagy összeköttetéseik utján gondoskodnak róla, hogy kapjanak és azért lángol most a szeme ennek a nőnek, mert a fejedelemi személyek közt romantikusak is lesznek, nemcsak kimértek. . . És én letettem a lapot, ugy mint annak idején a structollat és rövidesen elbucsuzván, elmentem.

— Mi történt az ujsággal? nem tudom. Fájdalmas emléke lett-e az is; arra is mondja-e, hogy elvesztett vele valamit, ami még az övé sem volt? Nem tudom. Én mindenesetre elvesztettem valamit . . . Imit valamit? sokat, mindent! A reményt, hogy ő valamikor az enyém lesz. És ha ugy szeret is Magda,

akkor sem. Mély gyökeret vert ábrándok ellen a szerelemnek sincs irtó szere de semmilyen.

— Árva kis Bakunin Anna! — tért vissza a neki oly szimpátikus leányhoz és az utólsókat szitta a szivarból — hiába mondtad, hogy közeledjem Magdához, hogy vegyem el Kodolányi Magdát. Édes apád könyve nekem más tanácsot ad. . .

Ezzel belétette a szivarcsutkát egy kagylóba és visszaült iróasztalához, hogy tanuljon. Es ahogy maga elé huzta a jegyzeteket és a képletekre szegeződött a szeme, amik egyik a másikból folyva ugy álltak ott előtte, önérzetesen, okosan, szilárdan, mint megdönthetetlen igazságai a tudásnak; ahogy a formulákra összpontosult a figyelme és a betükben és számokban nemcsak örökéletü szentirást, de gyönyörködtető szépségeket is látott; ahogy a Tudománynak, mint ilyennek varázsa megkapta és megtöltötte a lelkét, Domonky Gedeon azzal mélyedt bele a tárgyába, hogy megvigasztalódottan maga elé mormolta:

— Ha csak szerelem és csak nők volnának a világon, annyit sem érne ez az élet, mint egy végigszivott szivarnak a szipkája.

III.

Bakunin Anna és Petőfi.

Bakunin Annára, édesen szőtt álmaira és hirtelen nőtt reményére, a Gondviselésben vetett hitére és selymesen felcsillant ábrándjaira ugy hatott a Kodolányiakkal való találkozás a Damenpensió szőnyeges lépcsőjén, mint a szélroham vad lökése arra, kivel lágyan kelt fuvalmak játszottak ; mint csörömpölése valamely elejtett tálnak arra, ki képzeletében halk zeneszót hall.

— Kodolányiék szinházba mennek és tán már az előcsarnokban is melléjük siet Domonky ! És ahogy egymásra talál két felragyogás, a Gedeon szeme és a Magdáé: abban benne van az ő sorsuk is, az övé, Annáé is.

Bakunin Anna, mint akit ábrándozásaiból felriasztottak, észretért és fölfelé ment és elfoglalta szobáját. Az ő sorsuk : szerelem és boldogság ; és ha százszor kérdezi is Domonky, hogy párosodhatik-e paradicsommadár és sólyom ? Az ő sorsuk szerelem és boldogság ; az övé : lemondás, beletörődés, megnyugvás.

Rendbehozta magát, megteázott, azután lefeküdt és mint vasuton ment embereknél már előfordul, egy darabig még hallani vélte a zakatolást, a gyorsvonat kerekeinek forgását. De már nem arra a ritmusra, hogy Bécs . . . Gondviselés . . . Domonky, hanem arra, melyet igy hallott : Domonky . . . Kodolányi Magda.

Egyébként nyugodtan aludt — tán mert a pár-

nája alá tette édes atyja könyvét — és reggel, mikor fölébredt, józansággal volt tele a lelke.

Megmaradt elhatározása mellett, hogy sem Sulginnak nem tesz szóbeli, sem Pascsenkónak irásbeli jelentést; tudni sem akar senkiről, aki bosszuállóját vagy ellenségét szolgálja. Az egyetemre sem látogat el többé, mert a Domonkyval való mindennapi találkozás nem engedné, hogy helyrejöjjön a szive. Az egyetlen férfiuhoz fordul, ki Cirillen és Domonkyn kivül ránézve még e ködbeborult világon van: Timirjasev gyógyszerészhez fordul és megir neki mindent és tőle tanácsot kér.

Még ebéd előtt megirta a levelet. Közölte Timirjasevvel a helyzetét, kérdezte, hogy Cirill hol van? hogy nem sikerült őt kiszabaditani oly módon, ahogy Pascsenko vele elhitette, hogy sikerül, tehát megpróbálkozik a kiszabaditással más uton. És mindenekelőtt haza szeretne menni, de mert utlevél nélkül nem mehet, ő azt eszelte ki, hogy Babjánszkij grófnőhöz fordul. Megirná neki, hogy régebben tett ajánlatára rááll, csak szerezze meg neki a hazautazáshoz szükséges engedélyt . . . de csak az esetben ir Babjánszkij grófnőnek, ha ő, Timirjasev, ezt helyesli. Válaszoljon tehát mihamarabb Lemanche-nak.

— Két hétnél hamarabb nem igen lesz válasz, — gondolta Anna és hogy el ne unja magát a városban, nap-nap után a muzeumokat járta, vagy a templomokat kereste fel sorjában. Az udvari képtárt és több magángyüjteményt; a Szent István székesegyházat, a Fogadalmi templomot és néhány mást is. Egy viditóan szép napfényes napon meg nehány penzióbeli vendéggel együtt hajóval lerándult Pozsonyba; ez a város már Magyarország, — gondolta — és Magyarország: Domonky hazája.

— Domonky hazája! Vonzotta valami abba az országba, mely — mint a történelemből is ugy homályosan tudta — már ezer éve dacol viharral és vészszel. Dulta azt tatár és török és sokszor saját ki-

rályai is dulták; negyvenkilencben Oroszország is dulta, mégis áll, mint valami ledönthetetlen kőfal és él, mint az örökzöldje a bástyáknak és olyan férfiakat ad népének, mint Domonky.

— És olyan nőket ad férfiainak, mint Magda!

— Igazságod van, apám, — sóhajtott fel Bakunin Anna, mikor Pozsonyban a hajóállomásról a városba ment és emberpárok haladtak el mellette. Magyarszavu urak és hölgyek, itt-ott egy-egy csallóközi földmüves is, oldala mellett társa, az asszony. Nemcsak a beszédje meg a mozgása, de a nézése a kettőnek is egyforma volt. — Igazságod van, apám, — sóhajtott — a házasságban az egymáshoz valóság sokkal fontosabb tényező, mint a szerelem. Szegénynek szegényt és erkölcsösnek erkölcsöset . . . azután — itt gyöngécske nyomást érzett a szive — némethek németet, orosznak oroszt és magyarnak magyart. Domonkynak Kodolányi Magdát, nekem meg Nisopol Cirillt.

Sok más gondolat is rohanta meg Annát, mikor Pozsony városa utcáit járta. Hiszen alapjában ábrándozó természetü volt, mint többnyire minden igazi orosz. Megnézte Petőfi szobrát, mely a városi szinházzal szemben a sétatér homlokán fehérlik és mikor elmagyarázta neki egyik társnője, hogy eme legnagyobb lyrikusa a világnak negyvenkilencnek julius harmincegyedikén egy kozáklándzsa döfésétől halt meg, könynyek szöktek a szemébe, de nemcsak a meghatottságtól, hanem mástól is.

— Az én népem, — eszmélt fel Anna — megakarta semmisiteni az övét. Megbocsáthatja ezt az ő népe az enyémnek? És elfelejtheti-e az ő népe csak egy percre is, hogy az enyém el akarja nyelni csak azért, hogy észak és dél szlávja kezet foghasson egymással? Soha és százszor is soha! És ha őt veszem, Domonkyt, mint népének mit tudom én hány milliomod részét: egy csöppjében az egész tenger van és egy maréknyi kis lávában a tüzhányó hegy méhének egész tartalma. Ah, édes apám, te nagy lélekbuvár

és nagy bölcs te! Az egymáshoz-valóság a fődolog és nem az elvakult és türelmetlen szerelem. Németnek németet, orosznak oroszt és magyarnak magyart. Magyar és magyar között, ha máskülönben egymáshoz valók, nincs választófal; de magyar és orosz között. . . egy elfojtott sóhajtás mondta a többit.

— Magyar és orosz között! — tért vissza később a tárgyra. — Magyar és orosz között egy évszám a valasztófal és két gondolat. Két különböző nemzeti gondolat. A magyaré: szabadon élni; az oroszé: rabbá tenni azt, aki szabad.

Bakunin Anna ugy tért vissza Bécsbe, hogy rohamosan hegedni érezte sebét. — Meg fogok gyógyulni, — gondolta — és ezt kettőtöknek köszönheti a szivem: neked, te igazlelkü jó édes apám, és neked, te vértanu-halált halt nagy költő

Bécsben aztán tovább járta a várost és időközökben elnézett a postára is, érkezett-e számára levél? És háromszor-négyszer bizony hiába kérdezősködött, mert nem jött, de végül csak érkezett és Anna szinte reszketve feltépte.

— Mit hoz vajjon a szentpétervári levél?

Kevés vigasztalót hozott nagyon. — Hol tartózkodik Cirill, még nem tudja, de rövidesen meg fogja tudni, — közölte vele Timirjasev gyógyszerész. — Csak ne veszitse el bátorságát és türelmét. Hogy Babjánszkij grófnőnek irjon, azt semmiképen sem helyesli, van oka rá; de különben is beteg most a grófnő, szavahihető forrásból tudja s igy közbelépésére nem igen számithat. Maradjon hát egyelőre Bécsben; ha másképen nem lehet, hogy visszasegitse az országba, hát ő Timirjasev Izidor maga megy el Bécsbe és olyan utlevelet szerez, mely a visszautazásra majd ugy szól, hogy „Timirjasev Izidor és nővére." Még ezer rubelbe sem fog kerülni és meglesz. Az öreg asszony is jól van, tehát hidegvér és mindig csak a hidegvér. Egyébiránt pár hét mulva ujból ir; ha gyakrabban irna, még

feltünést keltene, hogy ő Bécsbe posterestante annyit levelez.

Mit volt mit tenni? Bakunin Anna beletörődött sorsába, mely egyébként cseppet sem volt mostoha. Sőt megirigyelhették érte sok ezren is. Elegánsan lakott és élt és — az orosz nők szeretik a pompát — elegánsan és gazdagon öltözködött. Mert a pénzt, mely elsején Berlinből jött — Grigorovics titkár ur ugylátszott nem vette komolyan, hogy ő azt mondta, hogy Pascsenkoékkal már szóba sem áll — nos, a pénzt, mely május hóra is Berlinből jött, nem utasitotta vissza csak azért sem. Ha Waldkirchenertől ered, ha mástól, — gondolta bizonyos gyermekes daccal — nem utasitja vissza . . . még csak az kéne! Hogy a nemtelen bosszu, mely kimesterkedte őt Oroszországból, még pénzébe se kerüljön a galádnak?!

Nos, belétörődött sorsába és megnézett minden látnivalót, mást mit tehetett? És bár egyszer sem találkozott Domonkyval, de szive meg volt edzve már az esetre is, ha véletlenül utjába kerül bárhol is. Nem érezte volna azt a viharszerü fellüktetését a vérnek, mely gyötrelmesen fojtogat és egy pillanatra az eszmélettől is szinte megfoszt; csak csöndesen, szeliden gyürüzött volna benne a már erejét vesztett, lehiggadt fájdalom.

Ugy volt, ahogy Domonky látta: eltolódás állt be az égbolton; az üstökös meszszebb került néhány ivperccel, és az alhomályositott csillagnak megint erősbödni kezdett a fénye.

Anna nap-nap után mind többet gondolt Cirillre. Ki gyermekkora óta jó pajtása volt s ki megosztotta vele minden meghittségét és melegét az otthonnak; ki eljegyzésdit játszott vele mint gyermek s kit atyja választott ki számára, hogy eljegyezze őt komolyan, mikor ember lett. Eszébe jutottak az eljegyzését megelőzött hetek és az eljegyzését követett hónapok, mikor olyan volt a kettejük élete, mint két együvé font tavasszi napsugár. Ah, a Cirill minden csókja de édes

volt és még most is ugy felmelegiti a szivét annak a kábultan adott csóknak az emléke, mit az ékszer mellé a keblére égetett Cirill Babjánszkij grófnő ékszere mellé, akkor este! És milyen édes volt az a titkuk azzal az ékszerrel! A legelső közös-egy titkuk volt, mely elválasztotta őket a világtól s mely összekapcsolta őket, mint a szerelmük.

Szerelmük, igen! Nem barátságuk, hanem igazi szerelmük. Emlékszik, milyen édes volt együt járni Cirillel az utcákat, otthon meg ugy ülni le két szorosan összetolt fotelbe, hogy egymás nyakára fonhatták a karjukat és ő a vállára hajthatta le fejét. Ünnepi félórák voltak, tele elmerüléssel, áhitattal és csönddel; szót alig is váltottak egymással, csak a szivük mondta: én a tiéd vagyok, te az enyém vagy.

— Ez szerelem volt, nem összeszokás — gondolta Anna és a visszaemlékezés oly jól esett a szivének. Mint annak, aki hideget szenved, a kandalló melegére való emlékezés. — Ez szerelem volt, nem összeszokás, nem barátság; és szerelem volt mindaz, ami azután jött. Amaz imádatos várása a napnak, melyen egymáséi lehetünk örökre; az a számtalan komoly és bohó terv, melyet szövögettünk és kiszineztünk ugy egymás között.

Ilyen gondolatok foglalkoztatták Annát, mikor templomból templomba vagy muzemból muzeumba zarándokolt. Domonky alakja már kevesebbszer jelent meg előtte és ha megjelent, most már kivétel nélkül ugy volt, hogy mellette látta Nisopol Cirillt is. — Ezt te müvelted, ezt a csodát, te nagy Petőfi, — gondolta Anna. — Áldott legyen az óra, melyben márványalakodat megláttam ott Pozsonyban. És napról napra mind bensőségesebb lett a harmonia a lelkében és alig is volt már különbség a régi Bakunin Anna és a mai között.

Egyszer, hogy a posta mellett vitte el az utja — noha két hete se mult, hogy a legutólsó levelet ott átvette — mégis találomra bement, hogy kérdezze,

nem jött-e Lemanche-cimre levél? És alig akart hinni a fülének: igent mondott a tisztviselő és már a kezébe is adta a részére érkezett postát.

Timirjasev Izidor levele volt és ez mellékletül egy másikat tartalmazott. De csak rá kellett hogy nézzen erre a kisebbik másikra és Anna szinte leszédült a földre. Megrázkódott az izgalomtól; szive ugy hánykolódott a keblében, hogy azt hitte, szétpattan a burka, és csak akkor vert valamennyire lassabban, mikor odatapasztotta mellére azt a másikat.

Azt a másik kis levelet, mely Nisopol Cirill levele volt. Tobolszkban kelt és az ő nevére lett cimezve, de nem Mohovája tizennégy alá, hanem Timirjasev Izidorhoz a gyógyszertárba. És mint Timirjasev irta, nem a posta és nem levélhordó hozta, hanem egy fogolyszállitó vonatnak a gépésze.

Csak sokára sikerült Annának, hogy elolvashatta, mit ir neki Cirill, mert tele lett vizzel a szeme, ahogy ránézett az ösmerős betükre. Az ösmerős, szinte kirajzolt betükre, mik rendesek voltak, mint maga a jegyese; ilyenekkel irta azt is — csodálatos, éppen az jutott eszébe Annának — ilyenekkel irta azt is, hogy: törlesztés az ékszerre . . . egy rubel.

Végre mégis csak sikerült, hogy elolvassa, mit irt neki Cirill. Hogy majd eszét vesztette, mikor elszakitották őket egymástól; hogy a mérhetetlen távolban még hatványozott szerelemmel szereti s hogy reméli már nemsokára megszabadul. Egy semmiség miatt csak nem tarthatják át évekig itt Tobolszkban. Egyébként a körülményekhez képest jól van; a tobolszki kórházban mint segédorvos müködik és még fizetést is kap; főnöke is jó ember és megigérte neki már többször is, hogy rövidesen megkegyelmezésre ajánlja.

Tehát ne busuljunk, én istenitett Ancsukám; édes apád Bakunin Feodor és édes anyád, Pepelajev Alexandra Mária őrködik fölöttünk az égben ; a megpróbáltatás e hónapjai után a boldogságnak az évei fognak jönni és üdvözülni fogunk mi ketten a földön is...

Ugy nagyjában ez volt a levélben és ugy hatott Annára, amit olvasott, mint egy boldogitó viszontlátás, mely váratlan jött. A levél : az maga az ő Cirillje volt és Anna a keblére nyomta és elfelejtette tőle az egész világot. Egyedül volt, a postaépület valamely magányos zugában, de ha mellette lett volna bárki is, akár Timirjasev Izidor, akár Bieberfeldből a beszédes Frau Krenner : ő szótlan maradt volna és csak a levélen lett volna az ajka.

Azután lecsöndesedett benne az a mámorhoz hasonló állapot, mely az elképzelt találkozástól rajta erőt vett és ahogy hazafelé tartott az emberekkel, asszonyokkal oly népes, de ránézve mégis néptelen utcákon : a lehangoltság valami köde borult a lelkére. — Én egyetlen Cirillem, — gondolta — ha sejtenéd, hogy vétkeztem ellened ! Ha megálmodnád, ha tudnád, milyen messze tévedt a lelkem a tiedtől ! Hihető is ez, te jó apám ott fönt az égben ? Ha már elfelejthettem a tavaszt, miben Cirillem oldala mellett részem volt, hogy elfelejthettem a dermesztő bánatot is, mit eltávolittatása a lelkemnek okozott ! Hogy elfelejthettem a szánutat Szentpétervárról a kolpinci csárdáig ; hogy elfelejthettem a deportáltak vonatát és elbucsuzásomat Cirilltől ott a töltésen ! És még éltem történetének neveztem azt, azt a bizonyos ötvenkét napot ! Óh, bocsáss megCirillem... életem tévedése volt, nem története !

És mihelyt hazaért, elővette naplóját és aznapi kelettel — május tizenkettedikét irták — ezt toldotta hozzá a már örökre lezártnak vélt füzethez :

— Halottnak hitt szerelmem feltámadt! Képzeletemben szivemhez szoritlak, Cirill és megujhodott lelkem hozsannát zeng az égnek... hozsannát ! És nektek is zeng, te istenben boldogult jó apám és te halhatatlannagy költő, Petőfi.

IV.

Egy kézcsók.

Bakunin Anna nem szertelenkedett, amikor azt irta be toldásul a füzetbe, hogy megujhodottnak véli a lelkét. Olyan pacsirta volt eddig a lelke, melynek ólmot is kötöttek a szárnyára, zsineget is csavartak a torka köré; nem birt se hangot adni, se repülni, de a napot és ragyogását sem látta, mert felhőkkel volt tele az égboltozat. Most könnyünek érezte a lelkét, szabadon szárnyalhatott el Cirillhez és mindazt, mit dalos kedve neki inspirált, kifejezésre juttatta, levélben.

Hát nótázás is volt inkább, mikor levelet irt Cirillnek, mint betüvetés. Minden tollvonása egy-egy trilla, minden sora egy-egy emelkedő hangfutam volt. Milyen boldoggá tettél, hogy irtál, áldjon meg érte a jó isten, áldjon meg! Mi gyötrelmes nyomástól szabaditottad meg lelkemet azzal a pár sorral; sivatag volt a lelkem, most gyöngyvirágok csilingelnek benne, tetszhalott voltam én magam is, most vidámságra és életkedvre ébredtem. Hurja vesztett citera volt eddig, most dalra ajzott lant a szivem, keblem és sóhajtáshoz szokott csöndes ajkam most álmomban is csókat küld néked...

Igy irt Anna vagy négy oldalon át és megvigasztalta Cirillt, hogy csak reméljen; hüséges szerelme az övé, és már nem tántoritja el tőle de semmi. Mikor leirta már a szót, egy pillanatra könnybe lábadt a szeme, azután beletette a levelet egy boritékba, sok

csókot nyomott a levélre is, a boritékra is és postára vitte sietve, sietve.

Visszatéret egy gondolat villant az agyába; Cirillel volt kapcsolatos ez a gondolat és mintha vőlegénye mellette lépdelt volna, halk kifejezést adott annak, amit gondolt.

— Hogy meggyőzzelek, Cirillem, — suttogta — hogy már nem távolit el tőled de senki, most tudod-e hová megyek? Az aulába megyek! Felkeresem Domonkyt és sétálok és beszélek vele egy órán át és meglátod, milyen nyugodt fog maradni a szivem. Mozdulatlan fog maradni, mint a delejtü, melyet lágy vas helyett brilliánssal izgatnak.

— Jaj, bocsáss meg, Cirillem: ez a hasonlat nagyon is sántit. Te nem vagy lágy vas, te is brilliáns vagy és foglalatod az én szerető szivem. És egyedül tündökölsz a szivemben; nincs melletted, amely elhomályositson, más drágakő. És tudod-e, hogyte Cirill milyen drágakő vagy? Olyan, mely melegit is, mint az oltártüz.

Igy gondolkozott magában Anna és haladtában észre sem vette, hogy az egyetem épületét már elhagyta. Csak egy pár tucat lépéssel arább eszmélt fel gondolataibol és megfordult.

— Ni, már el is hagytam az egyetemet! — örvendezett. De nagy megelégedésére szolgált a kis szórakozottság. — Mert Cirillre gondoltam, — mosolygott. — Domonkyhoz igyekszem és Cirillel foglalkozom... igy jó ez.

A kapunál megpillantotta Domonkyt, ki előadás vége lévén, épen akkor jött ki az aulából. — Bon jour, mon cher ami, — üdvözölte őt Bakunin Anna és feléje nyujtotta a kezét. Mosolygott és boldog volt, de azért, mert csepp forróságot vagy izgalmat, de még zavart vagy elfogultságot sem érzett.

— Ni, még mindig, vagy már megint itt Bécsben van? — hangzott el a pajtáskodó kérdés. — Tán öt hete mult, hogy bucsut vett tőlem, Ancsu.

— Már megint, — felelte Anna. — Sok elmondani valóm is volna; nem sétálnánk egy félórácskát, őrnagy ur?

— De a legnagyobb örömmel, Ancsu. Hol járt, amig oda volt és most hogy van?

Ezzel megindult közöttük a társalgás. — Berlinben voltam... nagyon jól vagyok... és Anna ugy csacsogott, olyan elfogultság nélkül, mint egy iskolás-leány. Erről is, arról is tereferélt és Domonky csak ugy kérdezgette magában, honnan ez a hirtelen jött változás? Ez már nem az a merengő, bánatát titkoló Anna, aki eddig volt.

Pár perc mulva megtudta az okot, mivel is magyarázható a nagy változás. A beszélgetésben beállott kis szünetre Anna egyszerre és minden átmenet nélkül csak igy szólt:

— Menjünk be egy mellékutcába, ahol kevesebben járnak, őrnagy ur. Vagy huzódjunk be egy pillanatra egy kapu alá.

— Szivesen, Ancsukám. De miért is kivánja, mondja meg.

Bakunin Anna most igazán olyan lett, mint egy gyermek-lányka, akin erőt vesz az érzés. Könnyek gyültek a szemébe és megindultan, zavarodottan suttogta:

— Mert szeretnék önnek kezet csókolni őrnagy ur.

Olyan naivság nyilvánult meg ebben a hét szóban, hogy Domonky önkéntelenül is elmosolyodott. Meghatottan bár, de kedveskedve és derülten ezt mondta:

— Öregnek elég öreg vagyok, Ancsu, hogy elfogadhassak egy kézcsókot egy ilyen kis lánytól. Harminckétéves lettem a mult hóban. De miért akar nekem kezet csókolni, Ancsu?

— Mert megmentett, őrnagy ur, azért; mert vissza adott engem saját magamnak és vőlegényemnek... azért. És most oly boldognak érzem magam, oly megtisztultnak és jónak és édes atyám szeme az égből megint szeretettel pihenhet a leányán.

A megindító őszinteség csak ugy kivilágitott fellelkesült szeméből és Domonkyban, ahogy ránézett a leányra, szinte testvéri szeretet ébredt iránta. -- Folytassa, Ancsukám, — mondta és a hangja csupa bizalomkeltés és lágyság volt. — Csak folytassa, édes kis Ancsukám, de nem fog nekem kezet csókolni, azt nem engedem meg. Bátyjának tekintsen, bátyjának pedig nem csókol kezet a huga.

— S én a hugának álmodhatom magam?! Óh, köszönöm a hozzám való jóságát. Ezzel megengehdetem magamnak, hogy önt imádságomba foglaljam napnap után.

— Mint a valóságos hugom, Ancsu. De ni csak, most ötlik az eszembe, hogy szóba került köztünk a növérem. Azt irta most nem rég, hogy adjam át üdvözletét önnek.

Bakunin Annát egy pillanatra megrezzentete a boldogság. Melegen és háladatosan mosolygott, azután csodálkozva nézett az őrnagyra.

— No igen, — mondta Domonky — ön még nem tudja. Elküldtem volt hugomnak az ön boldogult édes atyja könyvét és kisérő levelemben megirtam, hogy ennek a Bakunin professzornak a leánya diáktársam az egyetemen itt Bécsben. Válaszában aztán üdvözöltette önt a hugom és azt is irta, ha ő majd Bécsbe jön, ösmertessem meg önnel Ancsu.

— Az ön huga nagyon fenkölt lelkü nő lehet. Vajjon mikor rándul fel Bécsbe... megirta-e?

— Még ebben a hónapban, — felelte Domonky. Május harmincegyedikén nagy ünnepségek lesznek itt Bécsben és én rábirtam a hugomat, hogy édes anyámmal jöjjön fel vagy két hétre ő is.

— Megszállani persze... Anna keresgélt egy darabig a fejében, melyik is a legjobb szálló a városban.

— ... a mi itteni házunkban fognak, — volt Domonky részéről a válasz. — Még anyai nagyatyám vette, mikor miniszter volt. Abban lakom most én is.

Anna gyöngécskén elpirult, mert hiszen volt ő

már a Domonky lakásán. Szinte gondolkozás nélkül kérdezte:

— Ugye lakott már ott az édes anyja is a hugával?

— Hát hogyne, kicsi Ancsu. Minden esztendőben itt töltenek el három-négy hetet.

Ez megnyugtatta Bakunin Annát. Egy háznak a küszöbét, mely ha csak esetről-esetre is, a Domonkyné otthona meg a lányáé, ő átléphette veszélyeztetés nélkül. Még ha Domonky más ember volna is, mint amilyen: egy házban, melynek szobái a hugocskája tisztaságát lehelik, ő nem élt volna vissza a helyzettel...

— Ezenfelül még szeret is; Magdát szereti, — gondolta Anna és egy elhamarkodott kérdés tódult az ajkára. Észre is vette azon nyomban, hogy meggondolatlanul kíváncsiskodott és szerette volna vissza harapni a kiejtett szót; de már elkésett vele, ki csuszott és kint volt.

A meggondolatlan kérdés pedig igy hangzott:

— Hát Kodolányi Magda is feljön-e? Csak nem rég utazott haza... megint feljön-e?

Domonky szája szeglete megrándult. — Igen, két nappal azután utazott, hogy a Gross-Wienben olvasta... itt megakadt. — Vajjon miért utazott el? — tünődött. — Azért-e, hogy az ünnepségekre készüljön, vagy azért-e, mert párját kapta a structollnak?

— Óh bocsáson meg Ancsu. — eszmélt fel Domonky nyomban — azt kérdezte tőlem, hogy Kodolányi Magda is feljön-e? Egész biztosra veszem, hogy feljön. Ahol koronás nők és trónörökösök fénylenek, ott királynőnek is ragyogni kell... nem ugy van?

Olyan keserüség epéskedett a szavában, hogy Bakunin Anna szinte megijedt. — Jaj, mit tettem, én ostoba, azzal az elsietett kérdéssel? gondolta.

Domonki most másra terelte a beszédet. — Hát Ancsukám, — folytatta megint nyugodtan — ön még nem mondta el nekem, miért tért vissza már Berlinből, holott haza akart utazni, ha jól tudom.

— Mert nem engedtek Berlinnél tovább, — válaszolta Anna és elkomorult. — Oroszországnak Berlinben is van keze, Oroszország olyan sürü szövésü háló, mely alkalomadtán bármely más országba is átnyulik.

— Nem eresztették Berlinnél tovább?! Hát azt, hogy engedhették meg maguknak, azt az atrocitást?

Anna keresetlenül elreferált mindenről; mit mondott neki Sulgin és mit Grigorovics titkár Berlinben. Ez utóbbi kinyitotta a szemét, hogy csak komédia volt a hazafias misszió, mellyel Bécsbe küldte őt Pascsenkó Alexej és a vonaton Berlinből Bécs felé ő, Anna gondolkozván a dolgon kitalálta, hogy ki is állhat ez ügy mögött. Óh, nem a szép Tatyana grófnő, az a lelke mélyén nagyon nemes és jó asszony ; csak gróf Waldkirchener Félix lehet az illető, ki olykor még az uccán is terhére volt.

— Gróf Waldkirchener Félix ? ! — mosolygott el Domonky jóizüen. — Ösmerem még százados-koromból. No, az éppen nem remélhette, amilyen külseje van, hogy csak a legkisebb sikere legyen bárkinél is.

— Hát visszataszitónak elég visszataszitó a gróf ur, de a megnyerő külső hiányát ő kitartással és arroganciával pótolta. Velünk szemben vett volt lakást és naphoszszat átbámult hozzánk, aztán az uccán is molesztált és levelet irni sem átalt. Nem is tudom, miért, de magammal hoztam a levelét Bécsbe és alkalomadtán megmutatom önnek, ha kivánja.

— Stilusgyakorlat lesz és az is „elégtelen" osztályzatu, sejthetem. De mondok magának valamit, Ancsu. Minden bizonyitó látszat mellett is kétlem, hogy grófWaldkirchener állana a háttérben.

— Hát ki állana, ha nem ő?

— Hogy valójában ki áll, azt nem tudom, de hogy gróf Waldkirchener nem áll, az bizonyos. Mert — hisz elmondta nekem Ancsu — Pascsenko, mikor ön utra ment, ötezer rubelt adott önnek és azóta is hónaponkint ezeret küld. Gróf Waldkirchener Félix pedig

egy abszolut vagyontalan katona-gróf, kinek semmije sincs. Nem ötezer rubelt, de ugyanannyi kopejkát sem áldozhat.

Anna nagy szemeket meresztett. — Gróf Waldkirchener vagyontalan és mégis oly könnyelmü az ön kormánya, hogy a katonai attasé mellé küldi tisztnek?

Domonky volt olyan gavallér, hogy védelmére kelt gróf Waldkirchener Félixnek.

— Hagyja csak, Ancsuka, — mondta. — A gróf ur tán szereti a szép nőket, de megvásárolhatatlansága az bizonyos. Korrektségéért kezeskedem akár én magam is.

— Csak meg ne bánja, — folytatta Anna. — Én egy járatlan, tudatlan lány vagyok, de minálunk csak a leggazdagabb tiszteket alkalmazzák olyan állásokra, mint a grófé. Még ezek a gazdagok is megvásárolhatók még több pénzzel, hát még a szegények, akiknek semmijük sincs!

Domonkynak, az egyeneslelkü, becsületes magyarnak, eszébe se jutott a gondolat, hogy hátha mégis csak Waldkirchener van az ügy mögött és onnan telt az ötezer rubelre, mert a beléje helyezett bizalommal visszaél? Eszébe se jutott ez a lehetőség, hanem ismételten azt mondta, hogy ő kezeskedik Waldkirchener Félixért; nem azért, mert gróf, hanem azért, mert az ő hadseregének tisztje.

A hadseregük tisztje! Hiába, csak gavallér a magyar. Alig pár évvel történt, hogy egy Redl nevü cseh ezredes öngyilkos lett, mert kiderült, hogy az oroszoknak kémkedett. Mozgósitási- és várterveket adott el az oroszoknak az ezredes ur és sok százezer rubelt kapott mint Judás pénzt. Ez a Redl is „a hadseregük" tisztje volt, mégis védelmébe vette Domonky gróf Waldkirchenert. Gavallér a magyar, még a rossz emberével szemben is gavallér.

— Tehát százszor is, Ancsukám, — bizonygott — gróf Waldkirchenernek nincs pénze, ő nem állhat ez ügy mögött, hanem más valaki áll. Hogy is kép-

zelheti, hogy egy rendőrminiszter meg egy Pascsenko eszköze legyen egy alárendelt tisztnek? Az ilyeneknek a nagyhercegeknél kezdődik az ember, vagy egy démoni szépségü nőnél.

Anna egy pillanatra Babjánszkij grófnőre és Leonid nagyhercegre gondolt, nyomban azonban azt mondta magának, hogy: nem lehet. Babjánszkij grófnő nagyon jó asszony — hogy sirt velem, mikor megtudta, hogy anyátlan nőttem fel, árván — Leonid nagyherceg pedig azt sem tudja, hogy vagyok-e a világon.

Beszélgetés közben már a parlament épületéig jutottak és Anna Cirillre és Szentpétervárra gondolt. Május volt akkor is, mikor Cirillel a Ligovszkáján sétált és Babjánszkij grófnő feléjük jött s azt az ékszert csusztatta a keblébe. Ah, milyen tavasz és milyen boldogság volt, kart karba öltve róni az uccákat, fiatal menyasszonyka ő és fiatal vőlegényke Cirill! Volt-e ragyogása oly fényes a napnak, hogy boldogságuk azt tul ne ragyogta volna?!

Anna ugy érezte, hogy felkivánkoznak a könnyei és mert nem akart feltünővé válni az uccán, valami fedél alá igyekezett, hogy ott sirjon. Egy pillanatig körülnézett, azután megszólalt.

— Ülésezik most a Reichsrat? kérdezte.

— Most nem ülésezik, — felelte Domonky. — Béna és munkaképtelen már mióta!

— Akkor megnézhetnők tán a belsejét is ennek a háznak. Bejön velem őrnagy ur?

— Szivesen, Ancsu. És annál is inkább, mert még magam sem láttam, hogy milyen.

Bementek; egy lélek sem volt sehol a házban. A folyosók mind üresen tátongtak és az ülésterem is, mely nyitva volt, üresen ásitozott, mikor beléptek.

Domonky elgondolkozott — az jutott eszébe, hogy tán egyetlen pontja sincs a világnak, ahonnan több gyülölet és rosszakarat csapna a magyar felé, mint innen — Anna pedig felhasználta az alkalmat és megragadta a Domonky kezét.

— Mit csinál, Ancsukám ? Mit akar ? — lepődött meg Domonky.

— Ezt, — olvadozott üdvözülten Anna és megcsókolta Domonky kezét. — Ezzel tartoztam önnek, amiért megmentett. Apám is helyesli ezt a kézcsókot és Cirillnek is meg fogom mondani, ha összesegit vele a jó Isten, hogy kezet csókoljon Domonky őrnagynak

— Ugyan Ancsu, már ne legyen olyan gyermek !·

— De komolyan beszélek . . . Cirillnek is meg fogom mondani, hadd érezzen hálát ön iránt ő is. Mert hogy az övé leszek és ő velem boldog lesz, ezért apám után önnek lesz adósa egy életen át.

— Ne szertelenkedjék, Ancsu, — mondta Domonky. — Hát mit tettem én rendkivülit ? Semmit. Ha jól emlékszem, csak annyit mondtam én önnek, hogy boldog lesz, csak gondoljon az atyjára.

— Épen ez az, — suttogta Anna és szivéhez vonta Domonky kezét. — Ha ön kevésbbé uri ember lett volna, mikor a lakásán önnel egyedül voltam ! Ön belélátott a szivembe, látta is, mint lángol a vérem, mégis uri ember birt maradni . . . Isten fizesse meg. Csak . . . csak megcsókolt, mint egy bátya a hugát.

— Jól emlékszik, Ancsu. Én láttam az ön szivében azt a lángot, de azt is láttam, hogy még sem az igazi láng az. Az igazi : Cirillért lobogott és csak mulólag nyomta el a másik. Mint a meteor fénye a csillagét.

— Mégis, — rebegte Anna — ha ön kevésbbé uri ember lett volna ! Más leány, ha egy férfival egyedül ennek lakásán van, elveszti vőlegényét és egész multját ; én az önében visszanyertem vőlegényemet, multamat, mindent . . . hát nem érdemelt kézcsókot én tőlem és nem érdemli meg, hogy Cirillemtől is kapjon?

Mint aki hálaimádságot küld fel az Istenhez, amiért megmentette a megsemmisüléstől az életét, ugy beszélt Anna Domonkyhoz. És oly felmagasztosultság olvadozott a szemében ; az ülésterem templomi csöndjében oly bensőséges lágysággal csengett a hangja, hogy Domonky nem talált választ, a helyzetnek emel-

kedettségéhez méltót. Csak otthagyta kezét a lányéban, hadd szoritsa Anna a szivéhez; hogy voltaképen egy kebelhez szorul a keze, mely ruganyos és szüziesen forró: azt észre sem vette Domonky abban a szent percben.

A folyosón kint lépések csoszogtak, valami teremőr vagy efféle lehetett és a lépések nesze felébresztette megindultságából Domonkyt. — Most menjünk, kis Ancsukám, — mondta — még benyit valaki és gondol valamit, ha minket igy lát.

Kint egy bérautót vett Domonky, — elfáraszthatta Annát a séta és még jó ut van hazáig, — mosolygott; azután besegitette Annát a kocsiba. — Damenpensió, — szólt oda a soffőrnek és ő is helyet foglalt az elgondolkozó leány mellett.

— Lássa, — kezdte Anna, mikor ugy vélte, hogy sok sétáló szép asszony rajtuk felejti a szemét — három hónappal ezelőtt, ösmeretségünk legelső napjaiban, csak gyalogsétát tettünk az utcán és büszkeség dagasztotta a keblemet, hogy ön mellett sétálhattam, őrnagy ur. Én, az igénytelen professzor-leány, egy igazi gavallérnak az oldalán! És büszkeségem tán kevélységgé nőtt volna, ha egy automobil párnáiból látom, mint irigylik önt tőlem a hölgyek. Most autón megyünk a Ringstrassén és tudja-e mi van az eszemben? Az én szánutam Szentpétervárról Kolpincba, mikor Timirjasev Izidor ült mellettem és majd megszakadt a szivem a nagy bánattól. Cirillre gondolok, vajjon mikor ülök már mellette, mint most ön mellett?

Ez a fordulat vezette rá Domonkyt, mit válaszoljon Annának a kérdésre, hogy hát nem érdemelte-e meg tőle a kézcsókot? Megfogta és megsimogatta a kezét, mint egy szerető nagybátya a hugáét és azt mondta neki, nem hangsulyozottan, de komolyan:

— Hát lássa, kicsi Ancsu: ha meg akar jutalmazni azért, mert uri ember maradtam, mikor nálam volt, akkor csak szeresse Cirilljét és maradjon hü hozzá.

— Óh igen, — rebegte Anna és átszellemülten is, boldogan is nézett fel a mellette ülőre. — Most még jobban fogom szeretni Cirillt, hiszen ön adott neki vissza, őrnagy ur . . .

Megérkeztek. Anna kiszállt és mint valami anyagtalan, sulytalan angyal, kinek felszabadultak az összekötözött szárnyai, olyan könnyen repült a lépcsőkön felfelé, Domonky meg tovább autozott hazáig. És ugyanegyet gondoltak, az oroszországi madonna-lelkü leány és a magyarországi acélosjellemü férfi.

A pensió lépcsőzetének sarkán márványszobor fehérlett egy fülkében. Nem Afrodite, tán Pallas Athene volt, mégis le szeretett volna borulni előtte Anna. — Meggyógyultam, — zsolozsmázta a lelke és a szobája kápolnaszerü csöndjében az ajka is szóra nyilt Annának. — Meggyógyultam; Cirillé vagyok és leszek, — igy jött ki a hála szava a szájából és mert az került legelőször a kezébe, hát csókokkal illette édesatyja könyvét.

És Domonky is ugyanezt mormolta : — meggyógyult ! Repült vele az autó, de gondolata ennél az egy szónál maradt : — meggyógyult ! Most már elhiszem, hogy meggyógyult, mert most nem mondta nekem egyetlen szóval sem, hogy közeledjem Magdához, hogy vegyem el Kodolányi Magdát . . . És oly ingerült lett a szurástól, mely erre a szivébe állt, hogy mikor megérkezett és fizetni akart a soffőrnek, egy százkoronás bankjegyet gyürt össze megmegránduló ujjai közt.

— Ejh, erigy a pokolba, — dörmögte és odalökte a százkoronásat a soffőrnek. És mikor fölfelé ment a plüs-szőnyeges lépcsőkön, szinte gyülölködő haraggal gondolt Magdára.

V.

Egy „gefundenes Fressen".

Szobájába érve Domonky ledobta magát a divánra. Egy darabig nem gondolt semmire, csak a menyezet arabeszkjeit szemlélte, amik arányosan csillogva egy-egy mezejét a plafondnak folyták körül.

Bántotta idegeit az aranyozás, amint hivalkodott a májusi napfényben. — Mit hencegsz ott fönt, — mormogta. — Azért senki sem hiszi, hogy arany vagy. Hitvány gipsz van alattad, tudjuk.

— De nem bánom, csak kérkedj, — követte Domonky a gondolatot. — Miért lennél te becsületesebb, mint ezer más? Aranynak hazudja magát sok minden, de csak meg kell egy kicsit kaparni és szemmel látjuk a haszontalan krétaport.

— Hát csak kevélykedj és hitesd el, hogy te arany vagy. Nem vagy te az egyetlen, aki igy tesz. Élő és nem élő egyformán hazudik és téveszt. A pocsolya felszine is gyöngyházfényesen, opálosan csillog . . . és hány ember és asszony és leány van, aki csak kivülről arany, belülről massza!

— Leány is, igen. Például . . . Domonky előbb fájdalmasan felijedt, azután dühösen belérugott a divánba . . . de Bakunin Anna kivétel. Az belül is szinarany teremtés. Én Domonky vagyok, magasabb rangu katonatiszt és többszörös milliomos is vagyok, az ő vőlegénye meg egy igénytelen kis orvos. Mégis megmondta nekem kertelés nélkül és őszintén, hogy vőlegényét szereti, nem engem. Hogy nem lelkétől lelkedzett sze-

relem, csak egy sajátságos lázszerü felviharzás volt, ami feldöntötte benne az egyensulyt, mikor rám gondolt.

— Mily gyönyörü leány az az Anna ! Külseje és belseje egyformán szép. Olyan ő, mintha egy liliom lelke egy chrizanthémba költözött volna. Ha az ő szive véletlenül már nem a Cirillé és az enyém véletlenül már nem a Magdáé : tán egymásba szerettünk volna mi ketten. És ha kezet nyujtunk egymásnak egy életre, olyan lett volna ez a kötésünk, hogy helyeselte volna maga Bakunin is.

— De ő Cirillt szereti, én pedig . . . itt megállt és csak vártatva folytatta : Magdát ! Hát nincs igazsága Bakunin tanárnak, hogy szabályozni kell tudni a szerelmet ? ! Mert ha nem tudjuk, tán nyolc esetben tiz közül vagy katasztrófa vagy boldogtalanság, vagy csömör és ellenszenv hajt ki a nyomában. Ő Cirillt szereti, Cirill meg őt ; ezt szerencsésen szabályozták, ezt a szerelmet . . . én meg . . . itt ismét csak megállt, — teringettét, bosszankodott, amiért megállt — én meg Magdát szeretem, Magdát, holott a közelébe se lett volna szabad, hogy eresszenek. Kodolányi Magda körébe csak trónörökös kivánkozhatik vagy főherceg; az, ha belészeret, hát nem kockáztat vele semmit, mert Magda neki örömmel igent mond.

— Magda ! Magda ! Valami több, mint nehezteles vagy rosszalás, valami fájdalommal párosult harag féktelenkedett Domonky szivében. — Magda ! Magda ! Szeretem, de ugy hiszem, már gyülölöm is ; imádtam, de ugy rémlik, már . . .

Belépő inasa zavarta meg gondolataiban Domonkyt. Táviratot hozott, mely otthonról jött s a melyből arról értesült nagy örömmel Domonky, hogy édes anyja és Jóka a legközelebbi expresszel érkezik. — Vagyis holnapután délelőtt tizenegykor, — konstatálta, mikor megnézte a kalauzt, azután kiteritett az asztalára egy pár térképet, elővett valami katonai értekezést és tanulmányozásába fogott a munkának.

És hogy az agya kezdett dolgozni, nem érezte többé, hogy szive is van. Harag és indulat és szerelem és gyülölet mind háttérbe szorult a lelkében. — Abszolut elhibázott okoskodás, — kiáltott fel egy részleténél a könyvnek, ahol nem értett egyet a szerzővel és felbuzdultában ceruzát ragadott, hogy irjon. Nem hagyhatja megdöntetlen ezt az álokoskodást! Irt husz sort, irt ötvenet, irt százat; gondolatból gondolat folyt és egyik érvből pattant a másik és mikor egy óra mulva letette a ceruzát és figyelmesen átolvasta, hogy mit irt, ugy látta, egy egész kis értekezés az.

Ekkor megelégedetten szivarra gyujtott és elkinézve az ablakon, mormolta:

— Most is mondom, amit mondtam: ha csak szerelem és csak nők volnának a világon, annyit sem érne ez az élet, mint egy fületlen gomb . . .

Két nappal később Bécsbe érkezett Domonkyné a leányával. Domonky Sebestyén ur nem jött fel, ő utálta, gyülölte Bécset . . . és még nem volt vége a hétnek, már két-egy testvér volt Jóka és Anna. A Tiszapart szülöttje és a Néváé; Szent István vezérének sarja és — ki tudja — tán egy agyonkorbácsolt muzsiké. Annak kevélyen fellángolt a szeme, ha Vörösmarthy-t és Arany Jánost olvasta, ez Lermontovon és Puskinon könnyezett . . . mégis megértette és becsülte és szerette egymást Jóka és Anna. És Bakunin Annának, mikor Domonky Jókával együtt volt, egyszer sem jutott eszébe Petőfinek pozsonyi szobra...

. . . Domonkyné is, Jóka is tudta, hogy Kodolányiék majd hat hetet töltöttek el Bécsben és feltételezhették Gedeonról, hogy nem kerülte kiszemeltjét, Magdát; mégis tartózkodott tőle anya is, testvér is, hogy csak szóval is megkérdezze: — nos, mennyire vagy? Mert hát nem kételkedett abban egyikük sem, hogy mihelyt perfekt lesz közöttük a dolog, ugyis szülei elé lép Gedeon és kérdezi: — megengedik-e, hogy megkérjem Magdát? Addig pedig, mig ez nem

történik meg, mire való is volna a kérdés, hogy hát mennyire van?

Volt mit kérdezni és felelni másféle is és elfoglaltság is akadt elég sok. Operaelőadás, színház és lóverseny . . . és amit Jóka még leginkább szeretett: belékarolni Gidába és sétálni vele az elegáns utcákon.

Már tarkultak-barkultak az utcák; május harmincegyedikéig, a fejedelmek látogatásának napjáig, már csak tiz nap hiányzott mindössze és mennél több zászló szinesitette a házakat, annál élénkebb lett az amugy is mozgalmas nagy város.

És igy mult el egyik nap után a másik, kirándultak, szinházba mentek, sétáltak, sokszor Annát is elvitték magukkal — igy mult el egyik nap után a másik . . . már csak hat nap volt május hó végéig.

— Hatszor huszonnégy óra! — gondolta Jóka is, Gedeon is magában és ahogy sétaközben egymásra néztek a testvérek, mindegyiknek a szemében egy eltitkolt kérdés látszott rejtőzni. Egy kérdés, mely nem az elméből, hanem a szivből jött s melynek megválaszolása benne aggodalmas szorongást szült; egy kérdés, mely alakot és életet nyert; Gedeonnál igy hitták a kérdést: Adalbert, Jókánál igy hitták: Magda.

— Eljönnek-e a bieberfeldiek is Bécsbe? Otthon marad-e Nagydomonkon Magda? Ide vonzza-e a trónörököst amaz eltörött hegedü, ama szekérnyom... és otthon marasztja-e Magdát a structoll és a Gross-Wien ama száma?

— A bieberfeldiek mindenesetre eljönnek, — nyugtatta meg magát Gedeon és mosolygott. — A császár és a többi mind eljön, hát ők sem igen tehetnek kivételt.

Jóka meglátta a mosolygást és azt hitte, Magda az oka. Övele foglalkozott most Gedeon. Ezért mélyebben belékarolt a karjába, bizalmasabban simult a bátyjához és azon a fémlemez-zengésü hangján, mely mint az estéli harangszó olyan lágy volt, igy szólt és ő maga is mosolygott:

— Ugye Gida, te most Magdára gondolsz?

A kérdés kissé meglepte a férfit. — Magdára? Ejh, dehogy is, — felelte. — De hogy is jutott az eszedbe, Jóka!

— Mert magam épen ő rá gondoltam, azért. Sajátságosan is dolgozik az emberi agy. Egy kirakatban itt képeslapokat láttam, erről eszembe jutott, hogy irnom kellene Magdának, ez meg eszembe hozta, hogy ő még nincs itt, holott mindössze csak hat nap van...

— . . . harmincegyedikéig? — szólt közbe Gedeon. — Hogy csak hat nap van hátra s ő még nincs itt?

— Ugy van; s ha még nincs itt, nem is szándékozik feljönni, gondolom.

— Ez az ő dolga, — mondta Gedeon szárazon. — És nekünk is más dolgunk van, Jókám, mint találgatni, otthon marad-e, nem-e? Már nem érdekel . . .

— Magda?!

— Nem Magda, — szólt Gedeon vontatva — de a kérdés nem érdekel, vajjon feljön-e? Ha otthon marad, ha feljön: az eredmény rám nézve már egyre megy.

— Mennyiben? Hogy-hogy? — ijedezett is, csodálkozott is Jóka.

— Mert ha feljön, ez csak megerősitése lesz annak, hogy jól itéltem meg Kodolányi Magdát; ha meg otthon marad, az kiszámitottság is lehet, a structollnak vagy a Gross-Wiennek a tanácsa. Ejh, igy gyilkolják meg a leányok a szerelmet!

— Nagy igazságod van, — sóhajtott fel Jóka. — Mi leányok sokszor kiöljük a szerelmet, nem épenséggel azt, amit mi érzünk, hanem azt, amit mások éreznek irántunk. De nem mindegyikünk ugyanabból az okból.

De megértette Gedeon a hugát! Saját magát gondolta és Magdát. Ez is szerelmet gyilkol, ő is, de mi más vezeti Jókát, mint Magdát!

Elhallgattak, igy folytatták a sétát és — véletlen volt-e vagy Jóka intézte-e szándékkal? — ama köruti

ház elé értek, melyben az előkelő Damenpensió és Anna lakása volt.

Itt Jóka mintegy ötletszerüleg megszólalt. — Ni, eszembe jut, — mondta bátyjának — már két napja, hogy nem voltam Annánál. Felugrom hozzá, egy szóra csak, te meg légy szives, Gedeon és várj meg.

— Szivesen, Jókám, — felelte és mihelyt magára maradt, fel és alá kezdett járni a ház előtt, majd, hogy hasznát vegye a tiz percnek, amig egyedül van, kivett egy szivart és rágyujtott. És küldözgette gondolatait a füst után : — kiöldösik a leányok a szerelmet a férfiak szivéből és mihelyt csak kevésbbé fájdalmas is ez a szivnek, már vége is van a szerelemnek... vége van.

Szivarozva és gondolkozva hozzá, nem vette észre vagy ügyet sem vetett rá Domonky, hogy a szemben lévő járdán is fel-alá sétál egy rőthaju urféle és szemmel tartja a Damenpensió házát. Majd hogy ő, Domonky, megállt, az a rőthaju urféle is megállt, majd egy kapualjba huzódott, hogy ne lássák meg. Ott folytatta szemmeltartását a háznak.

Husz perc muiva visszaérkezett Jóka, de nem egyedül jött, Annát is lehozta magával. Milyen elegáns és tavaszian üde és milyen feltünő szépség is volt Anna, de Gedeon nem a tavaszt és a szépséget, sem az elegánciát nem látta meg Annában, csak magát Annát látta meg és ez a viszontlátás neki őszintén jól esett. Megvidámodott, jókedvü lett, beszédes ; inkább Annához is beszélt, mint Jókához és eszébe jutott, hogy a királynőhöz, Magdához, ő sohasem tudott ilyen közvetlenséggel beszélni. Jókán pedig egy gondolat villáma ment keresztül : van-e összefüggés és mekkora mértékü Bakunin Anna személye és bátyjának felmelegedése, derüje között ; van-e összefüggés és mekkora mértékü bátyja ama szava és Anna között, hogy : — igy gyilkolják meg a leányok a szerelmet? Vagyis . . . Jóka előbb Magdára gondolt, majd Annán pihentette a szemét . . . vagyis : az gyilkol, tán már

meg is ölt egy szerelmet, ez meg öntudatlan egy uj szerelmet ébreszt?

Az a rőthaju ur meg csak követte Gedeont és a hölgyeket.

Mikor elindultak a Damenpensió házától, ő is kióvakodott a kapualjból és utánuk ment, majd elébük került vagy másfél száz lépésre, aztán megfordult és kényelmesen velük szembe jött, egy fotografiát néze getve nagyon gondosan. — Ő az, más nem lehet, — mormolta. — Most még követem őket, hogy ki hová megy, azután jelentést teszek az ügyről... szenzáció lesz.

És követte Gedeont és a hölgyeket. Előbb Annát kisérték haza, azután Jóka és Gedeon is hazament, a rőthaju ur pedig itt is kérdezett valamit, ott is; házmesterektől, hordároktól, másoktól; jegyezgetett és megint csak jegyezgetett és fölötte megelégedetten mosolygott. — Hm... Domonky Gedeon őrnagy... szenzáció lesz, — mormolta — szenzáció.

Az a rőthaju ur pedig — Bierbrauer ur volt, gróf Waldkirchener embere, a detektiv, ki Dániát is bejárta volt a télen, hogy ott felkutassa Bakunin Annát.

No, Bécsbe már magától jött, nem Waldkirchener százados küldte. Szabadságon volt Bierbrauer detektiv ur és mint bécsvárosi ember, ki holtáig is azt vallja, hogy „es gübt nua a Kaiserstadt, es gübt nua a Wean“ ... mint bécsvárosi ember Bécsbe ment szabadságra, hogy üdüljön. Olyan „Schwechater“ nincs sehol a világon és olyan „Heuriger“ sincs sehol, mint Bécsben.

Eszébe se jött volna az a Bakunin Anna vagy hogy hitták, kit Kopenhágában és Dániában keresett; már a neve is kiment az eszéből és egyébiránt meg különben: Bécsben ő nem detektiv, hanem magánzó ur.

Ami időt nem Nussdorfban vagy a Rathskellerben sör mellett eltöltött, azt az utcákon ütötte agyon. A bécsvárosi szeret „herumbummeln“. A Kaerthnerstrasse és egy „gutes Zigarrl“: az uj bor meg a sör

mellett még ez a kettő az ősbécsi gyönyöre. Bierbrauer ur is a Kaerthnerstrassei sétálásoknak hódolt s ha történetesen partnerre akadt, akkor nem győzte az összehasonlitásokat a Kaiserstadt Wien és Szentpétervár között. Hogy mennyivel különb és szebb minden Bécsben. Az utcák, a házak, az üzletek, a szállodák, minden. Az elvakult bécsinek még a Donaukanal hidjai is különbek, mint például a budapesti lánchid és társai.

— Még az asszonyaink, leányaink is — bizonygott — összehasonlithatatlanul szebbek, mint az orosz nők. Nézze azt, aki ott szembe jön, — mondta és egy közeledő szép asszonyra mutatott — ez valami, ez bécsi zsán... de in Peterschburch... a torkában maradt szavak azt mondták, hogy a pétervári-akkal nem érdemes törődni.

Majd mindennap sétált és majd mindennap volt partner s igy Bierbrauer detektiv ur sokat is nézegethette a hölgyeket. És hangzott a sok megjegyzés: a fesches Mädl, was? so was sigt ma nua in Wean.

Egyszer Anna jött vele szembe s ez cseppet se volt csuda, mert Anna is sokat járt-kelt a városban. És Bierbrauer ur már ő rá is készen tartott egy megjegyzést, valami olyasfélét, mint: zon blind wer'n, ezt Pétervárott nem látja és ha térdéig koptatja is a lábát.

De csak lefojtotta a szót, mert annyira mégis csak detektiv volt, hogy Szentpétervárra gondolva eszébe ne jusson egy valóban feltünő hasonlatosság. Az a nő, akit ama fotografia ábrázolt, melyet Waldkirchener századostól kapott, szakasztott mása volt annak, aki itt tiz lépésnyi távolra vele szembe jött.

— Meg kell tudjam, hogy kicsoda, — gondolta. — Szerencsére a fénykép is még nálam van. Azaz otthon van a podgyászom közt, no de mindegy. Összehasonlitani holnap is ráérek; most utána megyek és kikutatom a kilétét.

Elbucsuzott a partnertől és követte Annát, ki

épen hazament. Igy hát Bierbrauer ur rövidesen megtudta, hogy egy dusgazdag urilány az Berlinből, hogy a Damenpensióban van állandó lakása s hogy Anna von Lehmann a neve.

— De mióta van Bécsben ? Ez a fontos!

A bejelentő hivatalban megtudta, hogy február eleje óta van Bécsben és ez Bierbrauer ur részére már momentum volt. Február eleje, hm... s ugy január második felében tünhetett el Pétervárról : ez összevág.

A rákövetkező napon a Damenpensió háza előtt állt poszton. Meg akarta tudni a jó Bierbrauer ur, hová jár ez az Anna von Lehmann — az orosz nagykövetségre és konzulátusra gondolt — és össze is akarta hasonlitani a fényképpel. Csakugyan Bakunin Anna-e ő? ...ni, a keresztnév is hogy egyezik : Lehmann is, Bakunin is : Anna.

És hogy délidőtt meglátta, mi bizalmas viszony van Anna és egy magyarországi tiszt között : — honvédtiszt : az osztráknak ez még gyanusabb volt — már kész is volt a kombinációval jó Bierbrauer ur. Az a honvédtiszt is kém lehet, magyar Redl is akadhat — gondolta — tehát megteszem a jelentést, nagy szenzáció lesz.

És megirta gróf Waldkirchenernek a jelentést és kérte, hogy jöjjön el sürgősen Bécsbe. A továbbiakat ő vegye a kezébe.

No, ez egy „gefundenes Fressen“ volt, ahogy a német oly jellegzetesen mondja. Egy készen talált jóllakasztó étel, amit fellehet habzsolni azon iziben. Gróf Waldkirchener Félix élt is az alkalommal azon nyomban, megmutatta főnökének a jelentést, ez jóakarattal rázogatta a kezét és pár nappal a történtek után gróf Waldkirchener százados ur Bécsben volt.

Hogy a nagykövetség költségén, nem a magáén: ezt ugyhiszem senki sem kétli.

VI.

A várva várt.

A Domonky-házban nem készültek az udvari estélyre. Megtelefonozta volt Sebestyén ur hazulról, hogy a meghivókat pontosan megkapta, s hogy családjára bizza az elhatározást: élnek-e vele, nem-e?... ő nem megy el — de alig, hogy a meghivókat elküldte, beállitott utána maga Domonky is. Nem jelezte előre a jöttét: fiákeren jött be a vasutról és szokatlanul komoly és tünődő volt.

Az volt a megállapodás a családban, hogy nem mennek el az estélyre, hanem valamennyien kimentik magukat; most, hogy Sebestyén ur váratlanul megérkezett, azt hitték, hogy változtatott a döntésen.

— Nem változtattam, — jelentette ki Domonky és intett a fiának, hogy jöjjön. — Beszédem van veled, — mondta.

Felemelkedés előtt Gedeon még tett egy megjegyzést. — Ha már Bécsben vagy, édes apám, — vélte — elmehetnénk tán az estélyre, de te is.

— Hogy megszólitson a király és most is németül beszéljen hozzám, mint Versecen? — szólta el magát Sebestyén ur és vérvörös lett. Magyar ember nem kritizálja a királyát; ezt mindeddig megállotta Sebestyén ur, de most önkéntelenül is kitört a kebléből: — csak németül beszélhet a magyarok királya?!

— Azután meg, folytatta, de már nyugodtan — sok köze van-e a magyarnak azzal, hogy Ausztria császára most negyven éve reichsdeutscherFeldmarschall lett?

Jókának kapóra jött ez a megjegyzés. Már a bieberfeldi miatt is nem szivesen ment volna az estélyre ; ne higyje a trónörökös csak egy percig is, hogy egy Domonky-lány elébe megyen egy pártának és ha szerelmes is az a Domonky-lány, akkor sem... de az okból sem ment volna szivesen, mert felháborodott a gondolata amiatt, hogy a bécsi Burg falai között kevesebb van meg Magyarországból, mint bárhol is. Holott Magyarország királya ott lakik.

És hogy átporzottak ez érzések a kedélyén, odament az atyjához és a kezét, majd a homlokát csókolta. — Igazságod van, édes apám, — mondta — semmi közünk nekünk ez ünneppel.

Véglegesen hát amellett maradtak — nem mennek el, kimentik magukat — és csak Domonkyné gondolt mellékesen arra is, hogy a bieberfeldi trónörököst tán fájdalmasan érinti ez az elmaradás ; Gedeon nem hitte egy percig sem, hogy Magdát is fájdalmasan érintse. Aki koronát vár a sorstól, annak nem fájhat, csak az, ha nem juttat neki koronát a sorsa.

— Aki koronát vár ! — gondolta Gedeon. — S aki boldogságot vár, annak mije fáj ? — kérdezte. És meglepetéssel ugy érezte Gedeon, hogy az ő szive... nem fáj, nem fáj.

Csak ezek után ment át Gedeon az atyjával ennek lakosztályába, mely pár szobával arrább volt. — Parancsolj velem, édes apám, — mondta.

— Nem tünt fel neked, — kérdezte Sebestyén ur — hogy semmi keresni valóm itt Bécsben, mégis feljöttem ?

— Mindenesetre feltünő, — vélte Gedeon. — Tehát nagy okodnak kell lenni, hogy feljöttél.

— Valóban, egy igen nagy okomnak. A trónörököst — nem Adalbertet, hanem a miénket — a trónörököst meg akarják ölni. Szerajévóba készül, mert hadgyakorlat lesz Bosznia határán, és merényletet terveznek ellene. Bombákkal és revolverekkel várják. És

sejted-e, hogy mi lesz ebből, ha megvalósul? Olyan lángbaborulása a világnak, amilyen még nem volt.

— Háboru?! — kiáltott fel Gedeon.

— Az, — folytatta az öreg — és tudod-e Gedeon, mit mondok? Hagyjad itt Bécset és a kémiát és vonulj be az ezrededhez mennél hamarább. Hogy egy esetleges mozgósitás készületlenül ne találjon, azért.

— Négy hét mulva vége lesz a félévnek, akkor hazamegyek, — felelte Gedeon és elgondolkozott. Eddig sohasem jutott az eszébe, hogy valamikor, előbb vagy utóbb, csak itt fog kelleni hagyni Bécset. Most, hogy erről beszélt az atyja és ő azt mondta rá, hogy négy hét mulva hazamegy: most olyasmit érzett, mint fájdalmat. Miért levert, miért szomoru, miért?

De csak nem kereste tovább az okát. — Hazamegyek, — ismételte — de honnan tudod, apám, hogy merénylet készül.

— Egyik gazdasági tisztviselőm, ki maga is szerb, de feltétlenül szavahihető ember, odaát volt Szerbiában több hónapon át. Az hozta a hirt, mit csinálnak Kragujevácban s mit Belgrád mellett a topcsideri parkban. Ott az arsenálban bombákat gyártanak, a topcsideri parkban meg célba lőni tanul néhány ifju és nem is sugdolózva beszélik, hogy nagy meglepetés készül a svábáknak... És más bizonyitékaim is vannak, fiam.

— Hogy fontosságot tulajdonitok a dolognak, azt onnan is láthatod, hogy most itt vagyok. A miniszterelnököt kerestem, de azt mondták Pesten, hogy most Bécsben van. Tehát utána mentem s most felkeresem.. elkisérsz?

— Ahogy parancsolod, apa, — mondta Gedeon.

A magyar miniszterelnök komolyan vette az ügyet, de az illetékes bécsiek, akikkel jónak látta közölni, amit megtudott, csak kételkedtek és nem csináltak semmit. — Rossz értesülés, — vélték — vagy csak mende-monda, csak álhir az egész.

Sebestyén ur felsóhajtott, hogy ezt megtudta. — Persze, magyartól jött az értesités, hát csak azért se! Igy gondolkoznak és cselekesznek az osztrákok és rosszakaratukért, bünükért legtöbbször a magyar fizet... a magyar...

...A Bieberfelder Staatszeitung nem engedte kihülni a vasat; időről-időre megjelent hasábjain egy-egy cikkecske, mely a „derer von Domonky"-ról hirt adott. Hogy el ne felejtse a családot Graetz-Bieberfeld hercegségének népe. Egyszer elujságolta azt, hogy a Domonkyak kastélya olyan terjedelmes és diszes, mint holmi királyi vár; természetes is — magyarázta a dolgot — hiszen királyjelöltek voltak a Domonkyak; majd meg azt irta meg róluk, hogy a Domonky-könyvgyüjtemény és képtár olyan elképzelhetetlenül gazdag, mint kevés más.

S hogy közeledett május és a Bécsben készülő ünnepről lehetett irni, csak természetesnek találta a Staatszeitung, hogy azon a Domonky-család is részt vesz. Nemcsak Magyarországnak legelső családja ez, de a monarchiáé is és ehhez nem férhet kétség; nemessége épen kétszer oly idős, mint a Habsburg- vagy a Hohonzollern- családé.

— Mégis attól tartok, Adalbert, — mondta fiának Graetz-Bieberfeld hercege, mikor udvari vonatán vele az ünnepségekre Bécs felé robogott — hogy a Domonkyak nem mennek el a Burgba. Hogy kimentik magukat, ugy vélem.

— Ez utóbbit megtudhatjuk, — viszonozta Adalberg nyomottan. — De mondjuk, hogy nem jönnek el, — kérdezte — akkor mit tehetünk érdekemben, apám?

— Ha nem jönnek el, — felelte a herceg — akkor te miattad nem jönnek el, ez világos. S ez annyit jelent, Adalbert...

— ...hogy halálom napjáig betege legyek a szivemnek? Soha! Meg kell tudnom, hogy viszontszeret-e Domonky Jóka s ha viszontszeret, mi akadálya sincs annak...

— ....hogy a tiéd legyen? De egy nagyon is nagy akadálya van. Nem az én szememben, fiam; az övében.

— Mi lenne az ő részéről az az akadály?

— Megmondom, fiam. Ha te nem volnál trónörökös, csak egyszerü vagyontalan katonatiszt: szerelmet vallanál-e Jókának, kire vagy harminc millió korona örökség vár?

Adalbert meglepetten felnézett. — Nem vallanék, — felelte — és ha koldusa lennék szerelmemnek, akkor sem. Hogy ő azt higyje, nem őszinte a szerelmem, csak a vagyonába vagyok szerelmes?... nem, soha!

— No látod, Adalbert, ez az. Ha érez is irántad Jóka: megmondhatja-e neked, hogy viszonozza az érzelmeidet, hogy szeret? Nem mondhatja soha, de soha. Hogy te azt higyjed, nem őszinte a szerelme, csak a trónörökösi mivoltod csábitja?

A trónörökös felállt. — Édes apám, — mondta, kissé ünnepélyesen, de átcsendülő örömmel — én lemondok trónöröklési jogomról. Uralkodjék az öcséd, én meg elmegyek Magyarországba, boldog embernek.

Graetz-Bieberfeld hercege nem pattant fel viharral, csak mosolygott. — Hát Domonkára mennél? No jól van. De biztos vagy-e benne, hogy ő szeret?

A kinos kis szünet, ami erre a kérdésre a trónörökös részéről beállt, világosan mutatta, hogy ez zavarban van. Mintha egy rugott labda ment volna a fejének, ugy hatott az uralkodó kérdése. — Domonkára mennél? De meggyőződtél-e róla, hogy szeret?

— No látod, — folytatta az öreg, kitalálva, miért hökkent meg a fiu. — Én arra gondoltam inkább, hogy megkérem barátomat, Domonkyt, tudja meg ő, ha szivel-e téged a leánya? De erről a tervemről is letettem. Azon egyszerü okból, mert ha érezne is irántad a leánya, ő, az atyja, sem mondhatná meg nekem.

— Értem. Ami szempontok magát Jókát vezetnék, ugyanazok vezetnék az atyját is. De valamit csak mégis kell csinálnunk!

— Ugy van. Nehéz lesz, de megcsinálhatónak vélem. Neked, anélkül, hogy udvarolnál a leánynak és még inkább anélkül, hogy megvallanád neki a szerelmed, más uton kell megtudnod: ő szeret-e? Augusztus végén Domonkára megyünk vagy két hétre, ott együtt leszel Jókával nap-nap után... és jegyezd meg magadnak, Adalbert: egy leány, aki szeret egy férfit, sokáig azt nem birja titkolni. Nem mondom, hogy már egy nap alatt, de két hét alatt elárulja a szerelmét.

— Te is meg fogod tudni, ha együtt leszel a leánnyal két héten át, vajjon tele-e veled a szive, nincs-e? és ha ugy fogod találni, hogy igenis a tiéd az ő szive, akkor rövidesen fogd meg a kezét és mondd neki: Jóka, te a jegyesem vagy. Tudom, hogy szeretsz, hát a jegyesem vagy. És ha netalántán tiltakozik — csak azért, ne hogy higyjed, hogy nem őszinte a szerelme, csak a trónörökösi mivoltod csábitja: ha netalán tán ellentmond, te rácáfolsz azzal, amit észleltél. Nos, ezt fogjuk csinálni, fiam.

— Köszönöm, apám. S ha nem fogja elárulni, hogy mit érez?

— Akkor eltemeted szerelmedet és nincs tovább.

— Augusztus végén... két hétig, — mormolta a trónörökös nyomottan. — Hát most Bécsben, ha találkozunk? — kérdezte.

— A Domonkyakkal? De nem fogunk, fiam. Alig félnapig maradunk Bécsben. Csak üdvözöljük a monarchát és résztveszünk az udvari ebéden; mihelyt ennek vége van, utazunk; az udvari estélyre már nem megyünk el.

Igy találta ezt helyesnek Graetz-Bieberfeld uralkodó hercege. Megbarátkozott ugyan az eszmével, hogy Adalbert vegye el Jókát, föltéve ha biztos, hogy ez szereti; az augusztusi két hetet is még koncedálhatja a fiunak, — gondolta — hadd lássa, ha a próba nem sikerül, hogy jóakarattal volt hozzá az atyja... de hogy olajat öntsön a tüzre és most viszontláttassa a fiuval Jókát, most májusban! nem, ezt már nem teszi meg.

S hogy látta, hogy a fiu ennek nem örvend, kordiálisan a vállára tette a kezét. — No, ne lógasd a fejedet, — mondta — csak három hónap van augusztus végéig. S ha a Gondviselés akarja, majd célt érsz.

— Három hónap! — sóhajtott fel Adalbert. — De sok minden történhet addig!

Mi igazsága lett a szomoru fiunak! Három hónap, augusztus vége. *Kilencszáztizennégy augusztus vége*! Nem Domonkán volt akkor a trónörökös és nem is egy leánylélek megnyilvánulásait figyelte, hanem édes atyja hadseregénél gall földön volt, ellenség előtt, vérzáporos viharban . . .

. . . Kodolányi Magda ugy tette el a Gross-Wien ama számát, melyben a fejedelmi ünnepségekről szóló hiradás volt, mint annak idején odahaza azt a structollat és arra is mondta, mint erre, hogy emléke valaminek, ami még az övé sem volt. És két nappal azután, hogy Gedeon neki visszaadta a lapot és ugy bucsuzott el tőle, mint egy ember, akit az északi sark lehellete érintett: két nappal azután hazament az anyjával Domonkra.

És a vonaton Bécstől egészen Domonkig és otthon is csak Gedeonra gondolt. Szerette Gedeont, de gyülölte is; és haraggal, mint az erősebbre a gyengébb és keserüséggel, mint a győzőre a legyőzött, ugy gondolt ő Domonki Gidára. Ez a vasidegzetü és keményfegyelmü ember, ez ugyancsak tudott hozzá, hogy őt megtörje. Ugy akart ő, Magda, vele tenni, mint egy királynő? ! Nos, Gedeon erre azt mondta: én meg Zeus vagyok.

Beösmerte saját maga előtt Magda, hogy ha Domonky is ugy tett volna, mint a többi: ha olvadozott volna és imádattal a lábai előtt térden áll, akkor azt mondta volna: ejh, a tizenkettedik a tucatban, egy szirupos üveg a sok közül . . . nem kell. És tán ugy elpárolgott volna szivéből a szerelem, amit Domonky Gedeon iránt érzett, mint a márványlapra freccsent esőcsepp nyáron.

Beösmerte ezt saját magának, mégis ugy gondolt Gedeonra Magda, mint a megalázóra a megalázott, mint a felülmaradottra az, aki alulmaradt. És most már szivesen vette volna, ha Gedeon is ugy tesz, mint annyi más, ki megszeretvén egy leányt, megvallja neki és kéri, hogy legyen az övé. Amde Gedeon erre sohasem lesz kapható, éppen övelè szemben semmiesetre sem, soha. Egy acélember, mint Domonky Gedeon, egy nővel szemben, ki korona-gyémántnak képzelte magát, de voltaképpen csak egy ostoba kovakő volt ? ! Nem erőlködik, de még meg sem kisérti az az acél, hogy szikrákat csiholjon ki a kovából ; de különben is azt mondja az az acél, hogy ne kova legyen a leány, hanem virág.

Ilyen gondolatok közben jöttek a napok és mentek ; olykor idegeskedett vagy dacoskodott Magda, hogy az édesanyjával szemben is kitörő volt, olykor ugy befelé sirt, de ezt senkinek sem mutatta, még a tükrének sem. De sőt, ne lássa még az istene sem, hogy az ő büszkesége a porbagázoltan vérez.

Isten ? . . . mit Isten ! a pogányokhoz menekült Magda, mikor nagyon is nehéz lett a lelke. Az irókhoz, a költőkhöz és egyszer egy igazi pogányhoz, egy bölcsészhez. Jóka felhivta volt a figyelmét Bakunin professzor könyvére ; ő olvasta, — gondolta Magda — akkor bizonyára Gedeon is olvasta; meghozatta hát ő is a könyvet, mely bölcselkedés is volt, szépirodalom is egyszerre és nekifeküdt és olvasta, olvasta.

És letette a könyvet és azt mondta : — bizonyos, hogy Gedeon ezt olvasta és bizonyos az is, hogy ez a könyv az, ami közém és ő közé állt. Szeret engem, de Bakunin neki azt mondja, hogy nemcsak szerelem kell hozzá, hogy egy házasélet boldog legyen, de sok más is.

— Vagy nem is ez a könyv az, ami közém és közé állt, hanem — egy asszony? Mást szeret Domonky Gedeon és ez a szerelem volt az ellenem való vértje ?

Kodolányi Magda a tükörhöz ment és nézte a maga varázslatos szépségét. — De hát ki légyen az, —

toppantott — aki még engem is elhomlyosithat... ki légyen az?

— Minden esetre valaki, — igy füzött gondolatot gondolat után — aki nemcsak hogy szép és megnyerő modoru meg beszédü, de még sokszor is van Gedeonnal együtt. A gyakori érintkezés teszi, nem az illetőnek lenyügözőbb szépsége, hogy Domonky ő felé fordult. Velem keveset volt együtt, az illetővel mindennap lehetett... ki légyen?

Egy név ötlött az eszébe és ezzel együtt egy leány, akinek meleget sugárzott a szépsége. — Anna! — döbbent meg Magda — Anna von Lehmann? igen, ő az. Diáktársa az egyetemen, majdnem mindennap vele együtt van és az egyetemen kivül is együtt látni őket akárhányszor.

— Tehát igy vagyunk? — gondolta és gyülölet fakadt benne Anna iránt. — No várj csak, te szőkeség, várj csak. Elválasztlak én Gedeontól, el én. Már a napokban visszautazom Bécsbe de nem a célból, hogy őt meghóditsam magamnak, csak hogy elválasszalak ő tőle, te szőkeség.

Visszautazott Bécsbe, a Damenpensióban szállt meg, éppen két nappal hamarabb érkezett, hogy megkezdődtek az udvari ünnepek és volt gondja rá, hogy Domonky ezt megtudja.

— Hadd higyje, hogy azért jöttem, — gondolta. — Azt, hogy nem is kaptunk meghivót, ő nem fogja se keresni, se kutatni.

Igazsága volt Magdának: Gedeon nem kutatta az okát, miért jött vissza Bécsbe a „királynő". Már régebben mondta, Jókának mondta: már nem érdekel.

Magda ugy tett a mitsem sejtő Annával, hogy állandóan lefoglalta saját magának. Már délelőtt tiz órakor vagy az áruházakat, boltokat járta az elkisérésére mindig örömmel kész Annával, vagy azt a rengeteg sok látnivalót nézte, amit Bécs városa a kulturembernek tartogat. Este tea után meg vagy szinházba vitte, vagy koncertbe; igy vélte elérhetni Magda, hogy Gedeon

ne találkozhassék Annával és lelki nagy kárörömet érzett, mikor hazatértükkor olykor azzal fogadták Annát, hogy a Domonky-uraságok keresték.

Egyszer a Hofmuzeumba mentek, a képtárba. Kevesen jártak a termekben, a németalföldi mesterek, terme meg ugyszólván egészen üres volt s igy behatóan nézhették a képeket, egy-egy müremek előtt hosszasabban is időzve.

Szemléletébe merülve a képeknek, észre sem vette sem Magda, sem Anna, hogy egy leányos, igen elegáns ifju, kit egy öreg ur és egy fiatal ember kisért, le nem veszi róluk a szemét.

— Maradjunk hátrább, — sugta oda az öreg ur a társának. Vajjon melyik vonta magára a figyelmét: az a szőke-e, az a tavaszi napsugár, vagy az a másik, az a fekete, az az imponáló, guzsba-kötöző szépség? Ni, a szeme is mutatja a gazdánknak, mint izgulhat vérének minden cseppje.

Az elegáns ifju csak nézte, csak nézte a hölgyeket, közben Anna ugy féloldalt fordult s ahogy reáesett a szeme az ifjura, megfeledkezett róla, hogy ő hol van és a legmélyebben meghajolt előtte.

Az idegen ifju erre meglepetten viszonozta az üdvözlést és — oroszul szólitotta meg Annát. — Ön mindenesetre földim, hogy megösmert, — mondta az ifju — most legyen szives, könyörgöm, és mutasson be barátnőjének, hölgyem.

És Anna, még mindig zavartan, de félig már felocsodva és eszmélve, franciára forditotta a beszédét és előbb Magdát mutatta be az ifjunak: la comtesse de Kodolányi néven és csak azután mutatta be az ifjut: — Szergiusz Alexander orosz nagyherceg.

Nagyherceg! Igy már megértette Magda, miért hogy előbb őt mutatta be Anna és a szive verése egyszerre nagyon meggyorsult. Egy nagyherceg, egy huszonkét éves ifju... egy ifju, aki bátor is lehet és tettrekész... tán a szülei akaratával is szembe száll... Szergiusz Alexander orosz nagyherceg.

VII.

Anna életének ötvenharmadik napja.

Álom volt? nem volt; több mint félórai séta a képek közt és azután még séta a körúton, de mindig csak Magda és a nagyherceg beszéltek egy mással Anna már csak mint gardedám asszisztált és különben is igyekezett, hogy magára ne vonja a nagyherceg figyemét.

A két kisérő ur pedig hátul maradt több mint tiz lépés távolban és kérdezgette egymástól, hogy ebből mi lesz? Hogy a nagyherceg most Bécsben van, arról a nagykövetségnek sincs még a legkisebb sejtelme sem; Svajcból jött át programmon kivül csak vagy öt napra; most mi lesz, ha e csodanő kedvéért hetekig is Bécsben marad... ezért ki felel?

A kis fenséges ur mindezekkel persze nem gondolt; ő csak Magdát látta az egész nagy világból és ami ezután következett, már mintegy magától jött. Bucsuzáskor egy felkönyörgés Magdához: engedje, hogy tiszteletét tegye... be akar mutatkozni az anyjának is; azután látogatás délután öt órakor és ezután nap-nap után: látogatások és együttlét, és virág, rengeteg sok virág.

És — Kodolányi Magda nagyon ügyes volt, az őrülten szerelmes kis nagyherceget ugy forgatta az ujjai körül, ahogy akarta — nos, Magda nagyon ügyes volt és már két héttel a találkozás után a kis Szergiusz nagyherceg csak egy kéréssel ostromolta Magdát. Nem ölelést kért, sem csókot, azt hiába könyörgött már

eddig is ; hogy fogadja el tőle — igy esdekelt — a jegygyürüjét és igérje, hogy az övé lesz.

— Nagykoru vagyok, — rebegte a kis fenséges ur lázasan — és nemcsak törvényes nőmmé, de egyenrangu nőmmé is akarom tenni. A cár engem módfölött kedvel, legkedvesebb unokaöccse vagyok, mondja ; könnyü lesz beleegyezését kinyernem s akkor édes apámnak sem lehet ellene de egy szava sem.

És Magda az anyjával és Szergiusz nagyhercceggel Svájcba ment és velük ment egy pap is, egy igazhitü, oroszhitü pópa. S csak azt kérte a fenséges ur Magdától, tekintsen el tőle, hogy most mindjárt értesitsék Szentpétervárt : ráérnek erre nászutjuk után néhány hét mulva is. — Most nem akarom, — mondta — hogy zavarja boldogságomat a szentpétervári udvarral való tárgyalgatás...

...Az ujságok nem irtak az esetről ; már olyanok az e fajta ügyek, a koronás személyek szerelmi és házassági ügyei, hogy vagy hamarább kürtölik világgá, mikor a fenséges szerelem még célhoz sem ért, vagy csak hónapokkal azután tudják és irják meg az egészet. Hát, az ujságok nem irtak az esetről, de Domonkyék mégis csak megtudták, tán még hamarább, mint otthon a Magda atyja... Anna utján értesültek a dologról.

És Bakunin Anna — ő maga sem tudta, miért ? — valami meghatározhatatlan jót érzett a lelkében, hogy Kodolányi Magda a nagyhercegé lett. — Se növérem, se leányom, még csak barátnőm sem volt, — gondolta magában — mégis vigadozik a lelkem... vajjon miért ? Jókának is mondta, hogy nem tudja, mi okból : de ugy hat rá a Magda ügye, mintha ő vele magával valami boldogitó esemény történt volna.

Jóka elgondolkozott, hogy e kijelentést hallotta. — Hogy mi az oka ez örömének ? — tünődött és oly melegen nézett az elfogulatlan Annára. — Csak a Gedeonhoz való szerelme, — mondta magában — melyről azt hiszi, hogy véglegesen elmult, holott csak elaltatva ott szunnyad a lelkében. Magda volt az, aki közte és

Gedeon között állt, de nem gyülölte Magdát, noha az övé volt a Gida bátyám szerelme, mert ez a szerelem adta őt vissza édes atyja lelkének és Cirillnek. Még könyörgött is Gidának, hogy vegye el Kodolányi Magdát s amig meg volt a lehetősége, hogy Gida bátyám elveszi Magdát, nem gyülölte ez utóbbit mert ugy, tudta, hogy Cirillé a szive; most, hogy már nincs meg ez a lehetőség, ő napfényt érez a lelkében s ez a napfény a Gidához való szerelme. Ő még most is hiszi, hogy a Cirillé ő, de a lelkében fellobbant fénysugár rá cáfol. Gedeont szereti ez a romlatlan, jó Bakunin Anna.

És e felfedezésre Jóka azt tette, hogy megölelte és megcsókolta Annát és felkérte, hogy tegeződjenek, ez meghittebb.

— Anna tehát szereti Gidát; hát Gida? — kérdezte Jóka ugy magában. És eszébe jutott az a bizonyos „vagyis", amit elmormolt volt bátyja ama szavára, hogy: igy gyilkolják meg a lányok a szerelmet. Közvetlen eme kijelentés után együtt voltak Annával és Gedeon csupa derü és jólhangoltság lett, mire is csodálkozva azt kérdezte ő, Jóka: — van-e összefüggés és mekkora mértékü Anna személye és Gedeon meleg öröme között? — Van összefüggés, — felelte volt — vagyis... Magda kiölte Gedeonból a szerelmet, Bakunin Anna meg egy ujat támaszt életre Gidában.

Mindakét föltevést, hogy Gedeon tán szereti Annát, ez utóbbi meg szereti Gedeont, igazolták a következő napok. Kiautóztak a Práterbe, ott meg gyalogosan folytatták a sétát és ahogy egymás mellett ment Gedeon és Jóka és itt is jöttek szerelmesek, ott is: Jóka közelebb simult a bátyjához és ezt mondta:

— Megengedsz egy kérdést, Gida?

— Csak rajta, szivesen felelek.

— Nos, ezt kérdezem, Gidám: nem fáj neked de egy cseppet sem...

— ... hogy a Magda lelke-álma megvalósult? Igaz hitemre mondom, hogy nem fáj. Sőt ugy érzem ma-

gam, olyan felszabadultnak és könnyünek, mint egy férfi, aki megint a magamagáé lett. Megszabadultam egy érzéstől — itt közbevetőleg megjegyzem, hogy egy psychologusnak nem engedném meg, de neked megengedem, hogy szerelemnek nevezd — nos megszabadultam egy érzéstől, mely ahelyett, hogy felemelt volna a magasba, ugy ránehezedett a lelkemre, mint egy ajtószárny.

— Értelek, — jegyezte meg Jóka. — Mindaddig, hogy lehető volt, hogy Kodolányi Magda a tiéd lesz, ez a lehetőség nemcsak a szivednek, de az agyadnak, fejednek is adott dolgot. Nyomasztólag érinthetett az a minduntalan fel-feltörő kérdés, hogy boldog leszel-e Magdával, ha ő a tied lesz.

— Ugy van, kicsi Jókám. Szivemnek arra a szavára, hogy: tán igen, megfontoltságom felelte, hogy: de nem. A házassághoz, hogy boldog legyen, nem csak szerelem kell, de nagyon sok más is.

— Ahogy Bakunin professzor oly meggyőzően és gyönyörüen kifejti.

— Ah, Bakunin! — mondta Gedeon élénken. — Erről eszembe jut, hogy elhanyagoljuk Annát. Robogtassunk vissza és vigyük el magunkkal autózni.

— Bravissimo, — örvendezett Jóka. — Ugy megszerettem azt az Annát, hogy azt hiszem, egy leánytestvért sem szerethetnék jobban.

— Megkapóan szép lélek is az az Anna. Ha Magdára gondolok és ő rá... itt zökkent egyet az autó és Domonky nem mondta tovább, de szája helyett a szeme beszélt, a szeme csillogása, Jóka jól látta.

A pensióban ugy találták Annát, hogy valami rendkivüli eshetett meg vele, mert szinte oda volt. És meg sem kellett hogy kérdezzék, mi történt, mert az kérdezősködés nélkül is rákezdte.

— Épen hozzád készültem, Jóka, — sirt fel és a kikészitett kalapjára mutatott. — Az őrnagy urral akartam beszélni.

— Én velem, Ancsu? Rendelkezésére vagyok; nos, mi történt?

— Borzalom... képzelje csak... mégis ő áll az ügy mögött... és most itt van.

— Kicsoda, Ancsukám, kicsoda?

Anna megragadta Gedeon kezét és szorongatta, melengette, nyomkodta. — Oly megnyugtató rám nézve, hogy önt itt látom. — Oly jó nekem, — mondta és csupa sziv, csupa boldogság volt a hangja — oly jó, oly vigasztaló, hogy ön itt van. Már Bécsbe jövet, mikor másodszor jöttem, azt mondtam magamnak a vonaton, hogy csak önnél keresek védelmet ő ellene.

— De hát ki ellen, Ancsu? Ki az az ő, aki önre tör?

— Az a gyalázatos, az az undoritó katonatiszt, az a szentpétervári gróf Waldkirchener százados. Ma reggel csak elém toppant az utcán és . . .

— . . . és mit tett? — háborodott fel Domonky.

— Megfenyegetett, hogy letartóztat mint kémet, mert ő jól tudja, mondta, hogy nem Lehmann vagyok, hanem Bakunin. És azt mondta, hogy ma délután meglátogat; ha megegyezem vele — igy fejezte ki magát az alávaló — akkor nem jelent fel, sőt továbbra is igen jó dolgom lesz, de ha nem leszek kedvére, akkor lecsukat.

— Istenem! — ijedezett Jóka.

— Hidegvér, — mormolta Gedeon. — Gondolkozzunk — mondta és fel- és alájárt. Anna leült, mert reszketett és elgyengült, de ugy követte szemével a férfit, mint a kétségbeesés a reményt és a megváltást.

Öt perc mulva Gedeon megszólalt. — Majd én végzek azzal az . . . izével. Hány órakor jön? Délután ötkor? Nos, engem fog itt találni, nem magát, édes kis Ancsu. Csak adja ki a szobalánynak a parancsot, hogy mikor a százados ur jön, vezessék be ide ebbe a szobába. Mi hárman ott bent leszünk a másikban, de csak én fogok ide kijönni, mikor bejelenti nekünk megérkezését a szobalány.

— És ne csókoljak önnek kezet? — rebegte Anna.

— Nem, édes kis Ancsukám, — mondta Domonky nagyon melegen és mosolygott. Azután még egyszer mondta és kiérzett a hangjából az élvezet, mellyel aláhuzva kiejtette a szavakat: — Nem, édes kis Ancsukám... ugyan mit gondol?

Öt órakor délután — a százados ur pontos volt — a pensióbeli szobalány egy névjegyet hozott be Annának. Gróf Waldkircheneré volt és Gedeon meg Jóka csak egymásra biccentette a fejét.

— Nyomban, csak türelmet, egy percet csak, — üzente ki Anna. — És ha kérdezi a gróf ur, vajjon magam vagyok-e itthon, csak mondja, hogy magam vagyok, — suttogta.

Mint valami türelmetlen, ideges köszörüs, ugy festett gróf Waldkirchener a kis szalonban. Hol az ablakhoz lépett, hol leült, de álltában is, ültében is ugy tett, mint a köszörüs tesz a tipró-kereke mellett. Jobb lába szakadatlanul ugy mozgott térdében felhuzva és csak talpával érintve a parkettet, mint a köszörüsé, mikor szorgalmasan dolgozik. És milyen hosszu volt az a lába! Általában minden hosszu volt rajta: a homloka, az arca, az álla, az ádámcsutkás ösztövér nyaka... mint egy virzsinia-szivar egyenruhában, olyan volt.

Felállt, megint leült; tiprogatta azt a képzeletbeli kereket és idegesen az ajtószárnyakra pislogott, mik fehéren és diszkrétül hallgattak. Az ajtók mögött van az, aki rövidesen, tán már ma is, az övé lesz. Ügyes ember az a Bierbrauer nagyon.

És egyszerre csak kitárult az az ajtó — inkább haragosan kivágódott, mint kitárult — és Waldkirchener százados felugrott, de olyan haptákot még százados ur nem vágott, mint Waldkirchener a belépő előtt. Egy aranygalléros törzstiszt volt a belépő; imponáló, fegyelmet-parancsoló meg-jelenés: Domonky Gedeon őrnagy ur volt.

— Ach, bitte gehorsamst um Entschuldigung, —

dadogta a halálravált Waldkirchener, — ugy hiszem, hogy eltévesztettem az ajtót.

— Nem tévesztette el, százados ur, — felelte Domonky olyan higgadtan, nyugodtan, mintha zászlóaljkihallgatáson lett volna. — Igenis, itt lakik az, akit ön keres; itt lakik Lehmann alias Bakunin Anna ő nagysága. És szabad érdeklődnöm, gróf Waldkirchener százados ur: mit akart ön — menyasszonyomtól, feleljen.

— Se... semmit; de... eh... igazán... se semmit.

— Na, jól van, most nem kényszeritem, hogy beszéljen. Most hagyja itt a névjegyét, de jegyezze rá a lakása cimét és várja meg otthon a folytatást.

És gróf Waldkirchener ezt engedelmesen megtette; ráirta a névjegyre: Sacher, második emelet, tizenkettő, és elbocsáttatván, sarkon fordult és elment. Grand Hotel Sacher: no persze. A nagykövetség költségén jött Bécsbe, hát csak nem fog a Stadt Triestben venni szállást!

Gedeon meg visszament a hölgyekhez és azt mondta: — azt elintéztem, azt az embert. Most meg csomagoltasson, Ancsukám és te Jókám is készülj... tudod hová? Domonkára utaztok még ma este. Pozsonyig veletek megyek autón; ott ti vonatra ültök, én meg visszatérek Bécsbe. És Domonkán ön Ancsukám, a mi vendégünk lesz; oda már nem mehet utána de senki.

Jóka majd a nyakába ugrott a bátyjának. — De aranyos vagy, te Gida, de édes! Magamnak is már eszemben volt, hogy meghivom Ancsukát; most a gondolatomból te nálad már tény is lett.

Anna pedig Domonky elé lépett, csöndesen a vállára tette a kezét, fejét meg az attilájára hajtotta. — Engedje meg, — suttogta lágyan, és keblen csókolta a férfit ott, ahol a szive volt.

Másnap reggel már a gyorsvonaton robogtak és ahogy bérelt külön szakaszukban ültek, Anna hátratámaszkodott és behunyta a szemét. Ugy érezte a lelke,

hogy a rengeteg nagy Oroszország egy más planétán maradt s ő egy uj világ felé száguld; egy pillanatigkettőig olyasmi játszott az arcán, mint egy láthatatlan valakitől való elbucsuzás, majd megsejtése valami nagy üdvnek terült el napfényesen az arcán ; azt gondolta e pillanatban Anna: — életem történetének ötvenharmadik napja ez... az ötvenharmadik!

Igy történhetett meg tán ugyanazon a napon, hogy mikor Leonid nagyherceg utasitotta Pascsenkot, rendelje haza Bakunin Annát és Pascsenko e célból Bécsbe a nagykövetséghez fordult : hát igy történt, hogy Sulgintól az a megdöbbentő sürgönyhir érkezett, hogy Bakunin Anna a császárvárosból nyomtalanul eltünt.

OSZK

Negyedik rész.

OSZK

I.

Egy légvár és egy sirhalom.

Mihelyt Pozsonyban végzett és fennakadás nélkül visszaérkezett Bécsbe, Domonky két segédre bizta a dolgát. Felelősségre vonatja gróf Waldkirchenert, mert terrorizált és megsértett egy hölgyet, aki ugyszólván neki, Domonkynak védence.

— De csak védencem-e nekem Anna? Több mint védencem, ragaszkodó jó barátom ő s én jobban szeretem, mint a legodaadóbb barátot.

Mint a legodaadóbb barátot... itt Domonky kissé maga elé merengett, majd élénken fölvetette a fejét és mosolyogva ki a napfénybe nézett. — Aranyos kis Ancsuka! — mormolta. — Ő is olyan aranyos, mint ez a napfény és őt megvédelmezhetni: gyönyör is, nemcsak lovagiasság...

Sokszor maga sem tudja az ember,hogy az, amit cselekszik, szoros összefüggésben van azzal, ami még mélyen a szive fenekén szunnyad, noha a látszat szerint nagyon messze van az egyik a másiktól. Domonky sem tudja, hogy belésüppedni egy fotelbe s elővenni a Bakunin professzor könyvét összefüggésben van azzal, amit mondott; hogy csak védence-e neki Bakunin Anna? hogy megvédelmezhetni azt az aranyos kis Annát nemcsak férfias lovagiasság, de gyönyör is.

Akkor hagyta félbe az olvasást, mikor visszajöttek a Sacherből a segédek. S azzal a meglepő értesitéssel jöttek ,hogy gróf Waldkirchener százados ott lakott

ugyan tegnap estig a Sacherben, de elköltözött; hová? azt már nem tudják a szállóban.

— Gondolom — bosszankodott Domonky — hogy ezt nem lehet igy hagynunk, ezt a dolgot. A tiszti állás becsülete s a többi.

— De ki elé vigyük az ügyet? — kérdezte a segédek egyike, egy vezérkari százados, Gida barátja. — A te felettes forumod, vagy a Waldkircheneré van itt hivatva eljárni? És melyik ez utóbbi foruma, hiszen ő Szentpétervárott a nagykövetséghez van beosztva?

A másik segéd, egy k. und k. ezredes, csak annyit mondott: — verfluchte Geschichte. Nagyon óvatosnak kell lennünk, urak. El ne felejtsük egy percig sem, ki az apja annak a Waldkirchener Félixnek? Gróf Waldkirchener Willibad az, a táborszernagy, a vezérkar főnöke! Kann uns allen den Kragen Kosten, — igy dörmögött.

— Mindegy az, ezredes ur, — jelentette ki Domonky szilárdan. — Gróf Waldkirchener százados kardbojtja is csak olyan, mint bárkié. Hogy tán szorosabban van odakötve a kardjához, mert táborszernagy a papája, az nekem mellékes.

Az ezredes, egy typikus Druckmeister, ki a maga árnyékától tán nem, de egy tábornokétól már igenis megijedt, ellenkezni szeretett volna, de elhallgatott, mert belépett egy küldönc. Egy irást hozott, — jelentette alássan — Herrn Honvédmajor Gedeon von Domonky.

— A hadügyminiszterium elnöki osztálya — tévedés lesz, — gondolta Domonky. — De nem tévedés, — állapitotta meg azután, hogy elolvasta a beboritékozott irást. — A gróf Waldkirchener századossal való ügyemben jelenjek meg ma délután háromkor Dall'Asta tábornok előtt és — föltéve hogy tisztek — segédeimet is kéressem magammal. Adjustierung: komod.

— Verfluchte Geschichte — mondta erre is a

k. und k. ezredes ur, mindazonáltal kijelentette nagy készséggel, hogy: in Gotts Namen, délután háromkor.

Gedeon még csak folytatta az olvasást és gyönyörködött a Bakunin könyvében, s ahogy olvasott, még észre se vette, hogy lelkének gyönyörét nem egymaga a tudós könyv okozta. Egy-egy mondat, vagy fejtegetés végén megtörtént elméjével akárhányszor is, hogy egy másodperc tizedrészéig Annánál volt; ez gyönyörüségére szolgált a lelkének, de tudatára annak már nem ébredt, hogy Annában keresse az okát, ki édes volt, mint egy tavaszi ünnepnap, Egyszerüen ugy volt, hogy összeolvadt benne a két jóérzés: az olvasás és az Annánál való időzés s ő egyfélének vélte a kettőt. Megesik az ilyesmi az elmélyedt emberrel akárhányszor is, hogy például egy melódiát élvez és ugyanakkor illat terjed a szobában s hogy ez utóbbit megkülönbözötten nem érzi meg; csak összeolvad az utóbbi az elsővel és fokozza a hangok szülte élvezetet.

Éppen egy mélyenjáró gondolatot olvasott és Gedeon helyeslőleg bólintott, mikor megszólalt a telefon csengője. — Halló... itt Budapest . . . Jóka, — hallgatta le Domonky a beszédet. — Jól vagyunk . . . ott mi ujság? . . . Semmi?

— Semmi, kis testvérem, semmi.

Most egy pajkos kis nevetgélés hallatszott és utána lágy francia szó csendült:

— Vajjon megösmeri a hangomat, őrnagy ur?

Mintha meleget lehelt volna a kagyló és édesség folyt volna ki belőle, édesség a kagylóból az ő szivébe, olyasmit érzett e hangokra Domonky. — Ah, maga az, édes kis Ancsukám? Nos, hogy van most, kicsikém, hogy van? Hogy tetszik Budapest, Ancsukám?

— Gyönyörü város és nincs benne Waldkirchener egy sem.

Elcsevegtek egymással egy percig, nagyon meleg és nagyon vidámságos beszélgetés volt, azután belékacagott a telefonba Anna. — Megenged egy postscriptumot, azaz helyesebben egy postdiktumot, őrnagy ur?

— Csak rajta, nagyon szivesen hallgatom.

— Arra kérem, küldene el valakit a postára, nincs-e ott számomra levél? Lemanche cimen, poste restante, főposta.

— Meglesz, kicsi Ancsukám, meglesz.

Szétkapcsoltatás után, hogy Domonky folytatta az olvasást, ugy érezte, hogy valahol mellette a melegségnek egy állandó forrása van, és eszébe jutván, hogy Waldkirchenernek azt mondta, menyasszonya neki Bakunin Anna: ezt a melegséget nem kivül, hanem belül a szivében érezte . . .

. . . Dall' Asta tábornok, mikor együtt voltak az urak és Waldkirchener a maga segédeivel is ott volt, rövidesen előadta az ügyet. Hogy a százados ur, in principio, minden lehetséges elégtételt megad, de — mint a százados ur jelenté — itt többről van szó, mint arról, hogy megsértette-e ő és mennyiben egy hölgyet.

— Többről? — gondolta Domonky. — Értem.

— Mert ha bebizonyul, — folytatta a tábornok — hogy a százados ur gyanuja megokolt volt, akkor elégtétellel sem tartozik, mert nem sértett. Sőt kötelességét teljesitette mint katonatiszt.

A k. und k. ezredes bólintott. — Mit mondtam? — gondolta magában. — Egy táborszernagy fia ez a Waldkirchener! Domonky meg ugy befelé mosolygott és megtapogatta zubbonyának zsebét.

— A százados ur gyanuja pedig az volt — komolykodott folytatólag a tábornok ur — hogy az a bizonyos hölgy . . . orosz kémszolgálatokat teljesit. Tehát megállitotta az uccán és kellemetlenkedett is neki, ez való.

— Ösmerte őt aszázados ur már előbbről is? — ezt a k. und k. ezredes kérdezte.

— Nem ösmertem, — felelte gróf Waldkirchener. — Most szabadságon vagyok itt Bécsben és követségünk egyik detektivje is itt van. Ez hivta fel figyelmemet arra a hölgyre, hogy szentpétervári, a nevét

is tudja, s hogy magyar körökkel szorosabban érintkezik. Az őrnagy urral is igen sokszor együtt volt.

— Ez aknarakás, — gondolta Domonky, de biztos lévén a dolga felől, csak mosolygott. — Tehát nem ösmerte a százados ur? — kérdezte. — Voltaképen mi a neve annak a hölgynek?

— Itt Anna von Lehmann a neve, Szentpétervárott pedig, mint a követség detektivje mondta, Ba . . . Bak . . . ej, kiment az eszemből.

A tábornok felvett egy iv papirost; Waldkirchener irása, valami jelentés volt. — Bakunin, Bakunin Anna, olvasta, hogy kisegitse a századost.

— Ganz richtig, ja, Bakunin Anna, — dadogta nagy müvészettel a gróf ur. — S ha Bakunin, miért Lehmann? ezt Domonky őrnagy ur talán tudja. Nekem jogom volt őt molesztálni, mert gyanus volt.

Domonky megmozdult. — Tehát sohasem ösmerte és a nevét is csak itt tudta meg Bécsben? — kérdezte és a szeme csak ugy villogott.

— Sohasem — felelte Waldkirchener.

— Tehát sohasem, — hangsulyozta Domonky és kivette a százados ur ama névjegyét, melyre előző nap ráirta volt, hogy: Sacher, második emelet, tizenkettő. — Az ön irása ez, százados ur? — kérdezte.

— Az én irásom, — bólintott ez utóbbi.

— És persze, az a jelentés is, ami a tábornok ur kezében van, az öné?

— Magam irtam, igen: az enyém.

— Akkor ez is az ön irása. — csapott le Domonky a grófra és egy levelet huzott ki a zsebéből. Nagyon hosszu és nagyon keskeny, mályvaszinü és nagyon illatos levélke volt; boritékán, a ragasztott oldalon, csakugy, mint a telefirkált névjegyen, sokágu korona és cimerpaizs. Olyan különös illatot árasztott, mint a parfümmel meglocsolt halotti por.

Gróf Waldkirchener elsápadt, savószeme kidagadt a héjából és mintha láthatatlan kortyokat nyelt volna,

ugy járt a gégefője a sovány bőr alatt. Lába pedig köszörüskereket hajtott.

A tábornok elvette a levelet és amit legelőször is megnézett a cim volt. Ah... Bakunin Anna ő nagysága... ez Waldkirchener százados ur irása... és bélyegzője Szentpétervár... no nézzük csak. És mormolgatva, hogy a többi ne értse meg és harapdálva olvasta a szavakat. — Nagyságos kisasszonyom, — olvasta — én megtudtam, hogy önt igen nagy baj érte. Állásomnál fogva jó összeköttetéseim vannak fölfelé is, tehát engedje meg, hogy felajánljam segitségemet... kérem, fogadja el. Önzetlenül teszem: erről meg fogom győzni a kisasszonyt, mihelyt megengedi, hogy tiszteletemet tehessem.

Az a levél volt ez, melyet Waldkirchener még a télen irt volt Annának, mikor vőlegényét Szibériába vitték.

A tábornok nem tett megjegyzést, csak ennyit: — Ugy-e, szép nő őnagysága, az a Bakunin-hölgy? Szép és megközelithetetlen... én végeztem. Azzal visszaadta Domonkynak a levélkét és felállt és sok maliciával mondta:

— Gróf Waldkirchener százados ur, ön bocsánatot fog kérni az őrnagy urtól... itt előttünk és most nyomban. Ezt a jelentését itt meg hajitsa a tüzbe.

Igy végződött a Domonky—Waldkirchener-ügy és a Druckmeister ezredes ur sem mondta, hogy: verfluchte Geschichte. Ő ott volt annak idején Versecen és most ehelyett azt mondta magában: — Waldkirchener papa kikapott Domonky papától, most Waldkirchener juniort jól megrakta ez a Domonky junior...

Domonky meg elbucsuzván az uraktól, a főpostának tartott, mert gondolta: — hátha máris van Annának levele? — és örömet érzett, hogy a leány valamely dolgában eljárhat. — Már csakugyan nem tiszt, hanem diák vagyok, — mosolygott ez örömén, de csak folytatta az utját, jókedvüen, vidáman és könnyen.

Egyszerre mintha megnehezedett volna a járása. —

Cirilltől vár levelet, — gondolta — vőlegényétől, Nisopol Cirilltől. Ki mástól is várhatna s kaphatna? ez a felelet nehezedett a szivére.

Aznap még nem, de pár nap mulva már volt levele Annának és Domonky kissé nyomott és lehangolt lett. — Vőlegényétől várja és én hozom el számára a postáról ... az életnek egyik bizarr kis ötlete ez. De csak sietett, hogy továbbitsa és harmadnapra már kézhez is vehette Anna. Timirjasev Izidor levele volt és azt irta a becsületes gyógyszerész, hogy: édes jó Bakunin Anna, ha van egy hü barátnője, hát keresse fel és annak keblén sirja el könnyeit. Én, aki férfi vagyok, ahhoz nem értek, mint lehessen megvigasztalni egy leányt, kit a sorsnak egy igen nagy csapása ért, de barátnője mindenesetre ért hozzá, hát keresse fel és boruljon a nyakába. Nisopol Cirill — legyen erős szivü Bakunin Anna — Nisopol Cirill már nincs többé.

És következett a leirása annak, milyen körülmények közt halt meg Tobolszkban Cirill, hogy hazahozták Szentpétervárra a holttestét, maga a kormány hozatta haza és itt temették el, ő, Timirjasev Izidor is jelen volt.

És két koszoruval is kedveskedett az elhunytnak, egygyel az Anna és egygyel a saját maga nevében, de volt ott több koszoru másoktól is. És általánosan feltünt, hogy nemcsak Kurov, a rendőrminiszter küldött, de Babjánszkij Tatyana grófnő és Leonid nagyherceg is küldött egy-egy nagyméretü drága szép koszorut.

Jóka volt az a hüséges barátnő, kinek Anna a nyakába eshetett és első nap, második nap Anna csak szótlanul sirt, harmadik napon azután egy meglepő vallomást tett Jókának. — Szeretem bátyádat, Gedeont, — ezt sirta oda a barátnő keblére — de hogy eltemették Cirillt, bátyádhoz való szerelmemet is el kell hogy hantoljam. Az élő doktor Nisopol Cirillnek még megmagyarázhattam volna a dolgot, hogy nem tehetek róla, bár küzdöttem szerelmem ellen, melyet Gedeon testvéred iránt érzek; bár ki akartam tépni a szivemből és ugy

utazni vissza a hazámba, hogy életem története csak ötvenkét nap legyen, több egy se; bár Bécsbe való visszautaztam óta nagy autószuggeszcióval elhitettem magammal, hogy vőlegényemet szeretem, nem pedig bátyádat: bár mindez velem igy történt, mégis — ugy mondhattam volna Cirillnek, ha életben van — mégis arra ébredt a szivem, hogy nem te lakol benne, hanem Domonky. Erre ébredt akkor — lassu ébredés volt, igaz — mikor Kodolányi Magda a nagyhercegé lett.

— Sejtettem, — döbbent meg Jóka, Anna meg zokogva folytatta:

— Az élő doktor Nisopol Cirillnek ezt megmagyarázhattam volna s ő fel is oldozott volna minden bizonnyal; de a halott Nisopol Cirillnek nem magyarázhatok meg semmit; annak eljegyzett menyasszonya vagyok, tehát hüséggel tartozom neki most is . . .

— Sirass meg, Jóka; itt a naplóm, olvasd. Ötvenkét nap is egy élettörténet; ezzel végeztem, amikor haza akartam utazni. A vonaton meg azt mondtam, mikor Pozsonyon, Galánthán már tul voltunk, hogy itt az ötvenharmadik nap. Boldog voltam, hogy szerethettem bátyádat, bár hiu ábránd volt részemről minden reménykedés; most, hogy ugy vélem, holt vőlegényem ezt rosszalja: nem szabad, hogy szeressem, akit szeretek.

És Jóka csak megölelte Annát és maga is könnyesszemü és nagyon szomoru lett. — Szegény Gedeon bátyám, — gondolta — most mi vár rád? Szeretted Magdát, de közötted és közötte egy még nem létező valaki és egy légvár állt; most szereted Annát és közötted és közötte egy már nem létező valaki és egy sirhalom áll . . .

. . . Pár nap mulva Gedeon is otthon volt, de csak félnapot időzött Domonkán. Jókával, Annával alig is volt ideje beszélni; Szarajevóban megölték a trónörököst, nemzetközi nagy komplikációk készültek s ő sietett az ezredéhez . . . megint katona lett.

II.

Egy sír, mely nem az.

Szentpétervárott még sejtelme se volt senkinek, se Leonid nagyhercegnek, se Babjánszkij Tatyana grófnőnek, de még a mindentudó Pascsenkonak sem arról, hogy Szergiusz nagyherceg mit müvelt. És persze, ez utóbbinak sem arról, mit tervez vele otthon az édes atyja és Tatyana grófasszony.

Szergiusz nagyherceg a boldogok boldoga volt Magdával, a huszonkétéves ifju a huszonhatéves fejedelmi szép nővel; Magda meg, a megmámorosodott Magda, még csak hozzá sem jutott, hogy kérdezze, ő boldog-e? Más foglalkoztatta és tartotta mámorban: a fény, meg a csillogás és a tündöklő nagyhercegi korona. Mert jóllehet inkognito utaztak, gróf Romanov és felesége név alatt, de gondoskodott róla a kiséret — tán egyenesen a kis fenséges ur szavára, — hogy minden szállodában megtudják, ők kicsodák. És a megkülönböztetett tisztelet, a hódolat, a sok hajlongás és a fojtottan halk cimezés, hol altesse, hol meg kaiserliche Hoheit: csak kábultságossá tette, minden egyébtől elvonta a lelkét.

És nem kiszámithatatlan az élet? Milyen messze van Domonkától Szentpétervár, mindazonáltal egymás mellé kerültek, és éppen az a Bakunin Anna, kit a nagyhercegnek szemelt volt ki egy szép asszony, mutatta be a nagyherceget Magdának. Igy játszik az élet az emberi szándékokkal és tervekkel.

Nos, Szentpétervárott még sejtelme sem volt sen-

kinek, hogy a nagyherceg megházasitása már tárgytalan, éppen azért Tatyana grófasszony, kit ágyba döntött a hir, hogy Anna eltünt, azt mondta, hogy addig ő nem gyógyul meg, mig a Bakunin-lányt maga mellett nem látja. — És ha előre is tudom, — zokogta el könyörgését a nagyhercegnek — hogy Szergiusz idegenkedni fog Annától és semmi áron sem lesz rábirható, hogy őt elvegye, akkor is haza kell hogy őt kapjam.

— Mozgósittasson egy detektiv-hadosztályt és ha ennek is meddő lesz a munkája, én magam megyek, — fogadkozott a grófnő — és felkutatom utána a világot. Ön drága nekem, egyetlen barátom — ön drága nekem, fenség, de . . .

— Értem az ön nyugtalanságát, mindenem, — csititotta a nagyherceg a grófasszonyt — és igérhetem, hogy nem lesz oka elmenni. Pascsenko majd fog tudni tanácsot és ha neki sem sikerül, amit óhajtunk, akkor magam is önnel megyek, szentem.

— Bakunin Feodor professzor! — rebegte mintegy öntudatlanul a grófasszony és leeresztette és csukva tartotta pilláit. — Az ő százszorosan megkinzott lelke az, mely odaátról most megfizettet a mi büneinkért.

— A professzor, a professzor! — ijedezett a tanácstalan nagyherceg és magához kérette Pascsenkot. — Mit kell, vagy mit lehet itt tenni, és különben is: mint vélekedik a dologról?

— Az a véleményem, fenség, hogy Bakunin kisasszony életben van. Vannak jelentéseim Grigorovicstól Berlinből, hogy a kisasszony már haza akart jönni — ez még április hó elején volt, fenség — de meggondolhatta a dolgot és visszautazott Bécsbe és ott maradt.

— Bécsből azonban eltünt és mi haza akarjuk őt kapni.

— Meg is lesz, minden bizonnyal, csak egy-két heti türelmet könyörgök.

— Hármat is engedélyezek, Pascsenko, és nem bánom, ha egy dandárnyi detektiv kell.

— Bocsánatot fenség, nem kell nekem detektiv

egy sem. Intervenció és rábeszélés sem fog kelleni, mégis haza fog jönni a kisasszony — magától.

— Ez büvészet lesz, Pascsenko; ördöngösség.

— Sem az egyik nem lesz, sem a másik. Csak arra van szükségem, fenség, hogy a Szent Ilidor temető ürittessék ki, de nyomban.

— A Szent Ilidor temető? Nem értem. Különben, Pascsenko, nem kérdezősködöm az ok után; ön tudja, hogy miért, tehát legyen.

A fennálló szabályok szerint a Szent Ilidor temetőt még nem lehetett volna felásatni, csak tiz év után, de hogy az udvarnál akarták, hát az illetékes körök is akarták s igy két héttel azután már bontogatni kezdték a sirokat.

És vagy három nappal később „Egy rejtélyes sir“ ... „Egy sir, mely nem az“ vagy hasonló szenzációs cimekkel olyan riportokat közöltek az ujságok, mik egyenesen megdöbbenést keltettek.

Azt irták meg nagy részletességgel az ujságok, hogy a Szent Ilidor temető kiüritési munkáit a huszonharmadik parcellánál kezdték. De mindjárt már a negyedik sir, melybe ásójukat mélyesztették a munkások s melyben nemcsak a kegyeletes szép sirkő, de a temetői törzskönyv szerint is a nagy Bakunin Feodor tanár neje, Pepelajev Mária asszony nyugszik, regénybe illő nagy meglepetéssel szolgált. Legelőbb is — irták a lapok — a siremléket emelték ki a földből s ahogy emelgették, egy ajtócska nyilt ki, mely kivülről csak diszitésnek látszott. Alkalmasint ugy volt, hogy gombra járt az ajtócska zára és egy munkás, ahogy megmarkolta a sirkövet, véletlenül a gombra nyomta az ujját. Az ajtócska mögött egy eszményi szép asszony arcképe volt, egy arasznyi kis porcellán-festmény, mely belé volt cementezve a márványba és azonfelül odasrófolva a négy sarkán is. S hogy a kép mögött egy fülke-félét sejtettek, az ásatásokat vezető mérnök óvatosan kiemeltette a festményt. Nos, emögött csakugyan egy kis mélyedés volt s a mélyedésben egy lepecsételt boriték, megcimezve

Bakunin Annának, Bakunin Feodor tanár leányának. De az igazi szenzáció — igy folytatták részletesen az ujságok — az igazi szenzáció az volt, hogy jóllehet majd két ölnyi mélyre ásták föl a Bakuninné sirját, se koporsót nem találtak benne, se semmiféle emberi csontokat. Sőt — ugy mondta a mérnök — sohasem is hantoltak el ott bárkit is, mert csak maga a sirhalom volt feltöltött föld, alatta már ősföld volt, mit ásó, vagy más szerszám még nem járt át. Persze jelentést tettek a dologról és a vizsgálat kideritette többek közt, hogy Bakunin professzor nejét nem hivták Pepelajev Alexandra Máriának, hogy a fülkében talált arckép nem a professzor volt feleségének az arcképe és végül — ez a legfontosabb — azt, hogy Bakunin tanár neje, ki a legmagasabb arisztokrácia szülöttje volt, nem is halt meg, de még most is él. A fülkében lelt lepecsételt levél, tekintettel arra, hogy Bakunin Anna most külföldön van, előttünk még ösmeretlen okokból Babjánszkij grófaszszonyra bizatott . . .

Ezt irták a szentpétervári lapok és Pascsenko Dimitrij Alexej valamennyit bemutatta a nagyhercegnek.

— És mi igaz az egészből, Pascsenko? — kérdezte a nagyherceg jókedvvel.

— Éppen csak a fele igaz, fenség. Az a fele a mesének, hogy a sirban se koporsó nem volt, se holttest; de már a sirkereszt fülkéjében nem találtak még egy névjegyet sem a kép mögött.

— Mi célja volt Bakunin tanárnak, hogy igy tévutra vezesse a világot.

— Nagyon egyszerü a magyarázata, fenség. Bakunin professzor ezt gyermeke kedvéért tette. Hadd higyje a leánykája, gondolta, hogy édesanyja csakugyan meghalt, hogy édesanyja Pepelajev Mária volt s hogy sejtelme se lehessen róla, melyik társaságbeli szép asszony az ő anyja. . . s most ettől várom az eredményt, — fejezte be Pascsenko az előadást. — Hogy Bakunin Anna, amilyen gyorsan csak teheti, haza fog sietni, hogy átvegye a grófnőtől, ami az övé.

— Köszönöm, Pascsenko. Elösmerem, hogy ezt okosan csinálta, de mit tehetünk, — jegyezte meg a nagy herceg — ha e lapok itt nem kerülnek a kezébe?

— Arra is gondoltam, fenség. Intézkedtem, hogy a külföldi ujságok, a franciák, angolok, németek, átvegyék ezt a Bakunin-szenzációt. Elég európai nevezetesség volt a professzor, hogy ingyen is megirják ezt a sirhistóriát, de ha ingyen nem, hát megcselekszik pénzért. Sok kisebb lapban is benne lesz, még a Bieberfelder Staatszeitungban is, például.

— A Bieberfelder Staatszeitungban is? ugyan! Az csak helyi lap lehet, nem világlap.

— Jól tudom, fenséges uram. Nem is esküszöm rá, hogy Bakunin Annának éppen ez a lap kerüljön a kezébe, de kegyeskedik tudni, fenség, én az ötleteimmel sok esetben ugy vagyok, hogy vakon megyek egy darabig utánuk . . .

. . . Attól az órától fogva, hogy Anna megvallotta Jókának, hogy Domonky Gedeoné a szive: attól az órától fogva Jóka még jobban szerette Annát, mint addig is. Ki is jelentette előtte, hogy még akkor sem engedi haza, ha majd Timirjasev Izidor érte jön; ujévig — mondta — vagy legalább is őszig itt maradsz.

Mire Bakunin Anna nagyon szomoru lett. — Szivesen maradnék, — felelte — mert érzem, hogy szeretsz, azért marasztalsz; de nem lehet maradnom, mert fáj nekem, hogy a bátyád hozzám oly közel van. Alig félnapi járásra van innen, minden harmadik, negyedik nap itthon is van és oly meleg és közvetlen velem szemben . . . nem, jobb lesz nekem az én északi hazámban. Ott Szentpétervárott két csöndesen hallgató sirdomb vár; az egyik az atyámé és el kell neki zokognom, hogy bocsásson meg; e másik meg Cirillé: nézd, menyasszonyi gyürümet nem dobtam el. És ha nagyon fog fájni a szivem, felkereshetek még egy harmadik sirhalmot is: az anyámét, ki oly fiatalon meghalt és anyámnak már emlithetem Gedeont is. Itt nem em-

lithetem senkinek, még neked sem, mert csak megfájditanám szavaimmal szivedet.

Jóka szinte elszédült az Anna lelke mélységén és nagyságán. Milyen más lélek ez, mint a Kodolányi Magdáé, — gondolta. — Emennek szinte nincsen is lelke, csak szépsége és csodálatos termete van, s ez a szépség, ez a megejtő külső csak győzni és legyőzni s nem szeretni, csak uralkodni óhajt. Anna? Szereti Gedeont és győzhetne, ha akarna győzni, mert a legelbájolóbb teremtések egyike s mert sejtheti, hogy Gedeonra nagy hatással van; de csak odakötözi magát egy sirhanthoz, mert alatta pihen, akinek őhozzá joga volt! Ha még élne az a Nisopol Cirill, megmagyarázhatna neki mindent és feloldozást kérhetne és nyerne is, de a halottnak nem magyarázhat meg semmit, annak belé kell hogy zokogja a sirjába: nézd, menyasszonyi gyürümet nem dobtam el . . .

— Nem mindennapos felfogás, de tiszteletet parancsol és érdemel is. Van-e joga a halottnak az élőhöz? már de sokan kérdezték ezt maguktól és annak is volt igazsága, aki igennel, annak is, aki nemmel felelt e kérdésre.

— Anna igennel felelt, — gondolta Jóka és kiméletesen, gyöngéden engedte, hogy muljanak a napok; nem tért vissza a témához, hogy maradásra nyerje meg Annát. Csak annyit mondott, hogy addig is, Ancsukám, mig csakugyan és visszavonhatatlanul itt hagysz, addig is ne szomoritsd meg szivemet. Tehát ne beszélj nehazautazásodról, Ancsu, se Timirjasev gyógyszerészről, kimajd érted jön.

— Hallgatni fogok, — felelte Anna és mert a komorna éppen behozta a postát, nem beszéltek többé erről a dologról. Az ujságokat nézték; Jóka a magyar, Anna a francia lapokat.

Német ujság csak egy járt, de Jóka azt sohasem olvasta. Észrevette Anna már eddig is, hogy még a cimszalagot sem huzta le róla, s mert most sem tette, hanem felbontatlan otthagyta, Annában felébredt a ki-

váncsiság. Mi a cime annak az ujságnak s vajjon mit vétett? Szidja tán a magyarokat, s ha igen, akkor miért nem küldeti vissza?

— Megengeded, Jókám? — kérdezte és a cimszalagos nyomtatványra mutatott.

— Parancsolj, — felelte jóka és odaadta Annának az ujságot.

Ez kibontotta: a Bieberfelder Staatszeitung volt és egyszerre megértette Anna, miért hogy még belé sem néz Jóka. Valaki, tán az anyja, tán Gedeon, gyöngédségből előfizet a lapra, hogy legyen egy kapocs a domonkai kastély és a bieberfeldi hercegi vár között. Hadd olvassa Jóka nap-nap után; hátha örömet hoz szivének, ha Adalbert trónörökösről olvashat. Ámde ugyanazt olvasni, amit a megszeretett férfiu olvas, de távol tőle, áthidalhatatlanul távol: nem örömet okoz, csak bánatot, tehát hozzá se nyul a Staatszeitunghoz Jóka. Nekem is, ha értenék magyarul és olvasnám Szentpétervárott a lapot, amelyről tudom, hogy Gedeon olvassa, könnyekbe uszna a szemem.

— No, ha Jóka nem, — gondolta Anna — hát elolvasom én ezt az ujságot. Hátha Adalbert trónörökös megint képkiállitást nyitott meg és hasonló történt, mint Hans Baslerrel? S hátha Krennerné asszonyról is olvasok, a jóizü és jólelkü Frau Krennerről, ki magamagára azt mondta, hogy liba? És átfutotta nemcsak aznap az egyébként elég tartalmas és jól szerkesztett Bieberfelder Zeitungot, de elolvasta azután is nap-nap után.

A bieberfeldi udvarról és Adalbertről is olvashatott majd minden nap, sőt a Familie von Domonkyról is megélvezhetett a lapban egy közleményt, de Annában volt annyi tapintat, hogy egyikről sem tett Jókának említést. Elolvasás után megint összehajtotta szépen az ujságot, ráhuzta a cimszalagot és eltette.

Egy délután azonban az történt, hogy Anna szinte rémületet keltően felhördült és minden tagja reszketett, ugy nyujtotta oda Jókának a lapot. — Ó... olvasd

ezt, — dadogta kinok közt — jaj istenem, Jóka . . . ilyet!

— Szent istenem! — kiáltott fel Jóka is és a szivére tapasztotta a kezét. — Valami rossz hir, valami baleset, Anna? (Csakhogy hozzá nem tette: tán Adalbert?)

— Nem, semmi, amitől te félsz, — volt az elsietett, de megbocsátható válasz. — Engem érint ez, olvasd.

És Jóka kezdte olvasni a szenzációt, melynek az volt a kövérbetüs cime: „Ein Grab, das niemals ein Grab war" — és a végére érve a hirnek, ő is nagyon izgatott lett és megrendült.

— Megfoghatatlan, — zokogott fel Anna. — Maga édes apám vitt ki de hányszor ahhoz a sirhoz és megmutatta nekem a fülkében azt az arcképet; könnyezett a szeme, mikor mondta: — ilyen volt a te édes anyád, Ancsu . . . imádattal csüngtem azon a siron és szent áhitattal olvastam a nevet: Pepelajev Alexandra Mária, férjezve volt Bakunin Feodorné . . . és most egyszerre ugy van, hogy nincs többé.

Nincs halott anyám a földben, nincs örökké élő anyám az égben! És nem szivetfacsaró az, Jóka? másnak egy élője hal meg, nekem meg egy halottam halt meg, akit imádtam.

— Vigasztalódj, Ancsukám. Ha nincs is már anyád az égben, de feltámadt egy helyette itt a földön.

Anna csak sirt. — Anyám !? — mondta— nekem, a földön? Hát anya az, akit sohasem ösmertem, akit édes atyám sohasem emlitett, kiről azt sem tudom, mi volt a neve s hogy milyen volt? Anya az, aki engedett felnőni és sohasem volt rám kiváncsi, élek-e? Csak félig van igazságod, Jókám: nincs már megboldogult anyám az égben, de fel sem támadt egy helyette itt a földön.

— Ez nem egészen igy van, — vigasztalta meg Jóka a vendégét. — Ha már édes apád holtáig imádta, természetesen nem Pepelajev Máriát, hanem azt a neked ösmeretlent, aki anyád volt, akkor megteheted te

is, hogy harag nélkül, sőt szeretettel rá gondolj. Hátha akarata ellenére történt, hogy nem férkőzhetett a közeledbe, Ancsum?

— Ez meglehet, Jókám s ha valamikor rátalálok az anyámra, nem fogom megtagadni szivemet.

Jóka nagy részvéttel hallgatott és csak szomoruan belemélyedt az ujságba, majd hirtelen fölvetette a fejét. — Nézd csak, Ancsukám, — mondta — itt az van, hogy édes anyád, az aki most is él, a legmagasabb arisztokrácia szülöttje. Hát sohasem került a kezedbe egy születési bizonyitványod? gondolkozz csak! Abban benne kellett hogy legyen apád neve mellett az anyádé is.

— De volt a kezemben akárhányszor is. És határozottan emlékszem, hogy ugy szólt: atyja neve: Bakunin Feodor, anyja neve: Pepelajev Alexandra Mária.

— Akkor megfejthetetlen előttem ez a rejtély.

— Megfejtése mindenesetre abban a levélben lesz, melyet édes apám részemre a fülkébe tett s melyet Babjánszkij Tatyana grófnő őriz.

— Miért hogy épen az ő kezére bizták? Rokonod talán vagy gyámod?

— Egyik sem, — felelte Anna és kissé zavart lett. — Ez a grófasszony, mint ő maga nekem mesélte, már a halállal vivódott, olyan beteg volt, de édes atyám megmentette az életét. Hálából aztán én velem sok jót tett; hogy menyasszonya lettem Cirillnek, egy ékszert adott nekem ajándékba, mely egy vagyont ér, s hogy édes atyám meghalt, minden áron magához akart venni. Hogy barátnője, hogy gyermeke legyek, mondta.

— Igy már értem, miért ő nála a levél. Sürgönyözz neki, Ancsu, hogy küldje el neked azonnal ide mihozzánk.

— Azt nem lehet, — felelte Anna — mert elveszhet az uton, aztán mi lesz? Hanem megsürgönyzöm neki, hogy itt vagyok s vagy onnan küldessen részemre utlevelet, vagy utasitsák a nagykövetséget Bécsben, hogy ez adjon utazási igazolványt. Ma már

késő van, hat óra elmult; de reggel, mihelyt lehet, sürgönyzök.

— Hányadika is lesz holnap, Ancsu?

— Julius huszonnyolcadika.... miért?

— Ah, semmi; csak ugy gépiesen kérdeztem.

És harmadnap, julius harmincegyedikén, Babjánszkij Tatyana grófasszony már megmutathatta a nagyhercegnek a sürgönyt, hogy Anna Magyarországon, Domonkán van, és kérte, hogy intézkedjék, de nyomban — és Leonid nagyherceg, jóllehet Szerbia fölött már fekete volt akkor az ég és vérvörös villámok cikkáztak; Leonid nagyherceg nem talált elébbre való dolgot, mint szinte megölelni Pascsenkot: — milyen büvész ön!

— Tudtam, — mondta ez büszkén — hogy a „Sir, mely nem az" meg fogja tenni a magáét.

Hát még ha tudta volna Pascsenko, hogy csakugyan a Bieberfelder Staatszeitung volt, melyben Bakunin Anna azt olvasta!

III.

Történet egy viszonzott csókról.

Bakunin Anna nagyon izgatottan várta az eredményt, kap-e választ Szentpétervárról és milyent, de három nap is elmult, és mi sem jött. — Hja, Szentpétervár messze van, — vélte Jóka — és különben is olyan most a helyzet, hogy a magánsürgönyökre azt mondják: — ez ráér. Mert hivatali sürgöny a kelleténél is több van ; most a diplomácia ül a drótokon, Ancsu.

Negyednap jött sürgöny a kastélyba, de Sebestyén urnak jött, nem Annának. A honvédelmi miniszter sürgönyzött : — ha csak teheted, látogass meg, de nyomban; ha nem jöhetnél, én megyek le... értesits !

Sebestyén ur nem sokat habozott. Autojába ült és még ugyanaz nap délután Pesten volt.

A honvédelmi miniszter a legnagyobb örömmel fogadta. — Köszönöm, barátom ; igen hálás vagyok neked, hogy fáradtál.

— Semmiség, kérlek. Az a sétakocsizás a kuriámtól idáig... Miről van szó ? ez a fontos.

— Arról van szó, kérlek, hogy Oroszországgal is föltétlenül háborunk lesz.

— Sajnos, minden gyerek is láthatja. De mennyiben tartozik ez én rám ? Se diplomata, se katona nem vagyok ; Domonky földbirtokos vagyok.

— Nagyon is rád tartozik, barátom. Legfelsőbb körökben igazán nagyon szivesen vennék, ha kérnéd reaktiváltatásodat mint tábornok.

— Gondoltam, hogy körülbelül ez lesz, de még nem szólok egy szót sem, mert azt hiszem, még nem mondottál el mindent.

— Ugy van, kedves barátom, ugy van Reaktiválás alatt nem azt értem, hogy csak egy hadosztályt akarnának rád bizni, hanem azonnal egy hadtestet és később mindenesetre többet is kapsz.

— Ha kollizióba nem kerülök valami császári főherceggel, versteht sich.

A honvédelmi miniszter nyelt egyet. — Most hagyjuk ezt, kérlek, — mondta. — Jelenthetem, hogy kéred az altábornagygyá való ujbóli kinevezést?

— Még nem, kedves miniszter barátom. Előbb mondd meg, ha nem titok, hogy ki fogja a hadmüveleteket vezetni?

— Oly jól tudod, mint magam, hát mit kérdezed? Névleg Ulrich Filemon főherceg, de tényleg... itt a miniszter egy kis szünetet vett.

— '....de tényleg.... no csak ki vele, bátran.

— Tényleg gróf Waldkirchener Willibald.

— Sebestyén ur jóizüen nevetett. — Csak azért kérdeztem, — mondta — hogy alkalmam legyen egy megjegyzést tenni. Tudod-e, mit jelent e név: gróf Waldkirchener Willibald táborszernagy, a vezérkar főnöke? Száz százalékkal több emberáldozatot jelent és tetejébe egy gyászos végü háborut.

— Ugyan, ugyan.

— Dehogy is ugyan ugyan. Elfelejtetted már Versecet?... de az még semmi. Én ösmerem a gróf ur egész felvonulási plánumát és minden tervét.

— Honnan ösmered, hogy lehetett...?

— Ne izgulj, megmondom, mert nem tették kötelességemmé a diszkréciót. Gróf Willibald terveinek egy példányát a német nagy vezérkar is megkapta és Graetz-Bieberfeld uralkodó hercege, kinek vendége voltam a télen, véleményemet kérte a tervekről.

— És mi volt a véleményed a tervekről?

— Spártai rövidséggel feleltem. Azt mondtam:

fenség, zum Hinausschmeissen, s erre az uralkodó hercege nagyon helyeselt. Berlinben szinte megijedtek,— mondta — hogy a monarchia hadereje ilyen kezekben van.

A honvédelmi miniszter megint nyelt egyet.

— Ők csak megijedtek, — folytatta Domonky — de nekem, kedves öregem, nemcsak káromkodni, de könnyezni való kedvem is jött. Hát be van annak zsindelyezve a feje, annak a Willibaldnak, az osztráknak, a grófnak? Mondd, hóditani akarunk, annektálni Oroszországnak egy részét; vagy csak védekezni a kolosszus ellen a mi dolgunk? Ugye, csupán csak védekezni, más semmi. Védekezni, de ugy, hogy minimális saját áldozataink mellett felmorzsoljuk az oroszt, aki támadni fog. Ez a gondolat pedig kötelezővé teszi, hogy Galiciát a Kárpátokig üritsük ki és félmillió emberünk, kit csak haszon nélkül vinnénk a vérpadra, félmillió emberünk megmarad. Ehelyett ez a Willibald, ez a gróf ur, támadó hadjáratot tervezett. Az eredménye egy rettenetes fiasko és a vége a támadásoknak az lesz, de már csak félmillió emberéletnek az árán, hogy a Kárpátokban védekeznünk fog kelleni. Az az átkozott és buta osztrák szisztéma ez, mely a kérészéletü sikereknél tovább nem lát.

A honvédelmi miniszter sóhajtott.

— Nos, akceptálhatom a hadtestet, mond magad? És legvégül kérdezem, — fejezte be Domonky Sebestyén ur — vállalhatok-e parancsnokságot egy olyan gróf Willibald ur alatt, ki Versecnél még négy hadosztályt sem tudott vezetni? Nem a monarchia egész haderejét, de egy brigádot sem biznék arra a jó urra.

— No de mégis, — próbálkozott a miniszter. — Egy akkora tehetség, mint te vagy... nem kár lenne, ha parlagon heverne?

— Tőlem kérdezed ezt, barátom? Azaz, hogy precizebben fejezzem ki magamat, tőlem kérdeztetik ezt te általad azok a bizonyos legmagasabb körök? Attól a sok magyar tábornoktól nem kérdezik, aki ugyan-

csak kiváló tehetség s akit a megcsontosodott buta osztrák szellem nyugdijba küldött csak azért, mert magyar volt? Hadosztályig még csak valahogy felengedték őket, de már hadtestig, kedves öregem, egyet sem. Adja Isten, hogy ne legyen igazam, de a háboru meg fogja mutatni, mi irtóztató bün volt ez a rendszer. Mind született hadvezér az a töméntelen cseh, morva és osztrák, kikkel teletömte ez a rendszer az ármádiát?

— Eszerint hát, — mondta a miniszter — csak hiába fáradtál fel Pestre.

— No, nem egészen, — nevetett fel Domonky. — Megyek hogy protekciót kérjek a belügyi kollegádtól, ha már itt vagyok.

— Te... valamit kérni?! No ne tréfálj.

— Nem tréfálok, öreg. Van egy vendégünk most odahaza Domonkán, egy oroszországi urilány, a néhai nagy Bakunin tanár leánya. Most hazafelé igyekszik, de attól tartok, hogy mire elmehet, már nem is fog mehetni, mert időközben már Oroszországgal is háborunk lesz. Ezért azt akarom kérni, hogy semmiféle intézkedést vele ne tegyenek; ne internálják s a többi, hanem hagyják őt mi nálunk.... minden garanciát elvállalok érte.

— Ne is fáradozzál, barátom. Nyugodt lehetsz, elintézem ezt a kollegámnál én magam is.

Mire Sebestyén ur egy köszönömmel távozott és ahogy lefelé haladt a miniszterium lépcsőin, egy gondolat foglalkoztatta az elméjét. — Ahogy én ösmerem őket, — mormolta — azokat a bizonyos legmagasabb köröket, hát nem maguktól jutott eszükbe az én háborus reaktiváltatásom, az bizonyos. Ez csakis a Willibald ur eszméje volt, hogy alkalma legyen egy feladatot rám bizni, egy kivihetetlen, lehetetlen dolgot, hogy igy vehessen elégtételt Versecért.

....Vagy öt napi várakozás után végre megérkezett a szentpétervári sürgöny. — Intézkedtem, — olvasta

Anna. — Azonnal utazzál Bécsbe, ott Sulgintól megkapod az utlevelet. Babjánszkij Tatyana grófnő.

Jóka is elolvasta a sürgönyt és nagyon elszomorodott a tartalmán... tehát mégis. Az Annától való elválás órája könyörtelenül és kitolhatatlanul itt van!

S nemcsak magáért sajgott a szive, de bátyjáért, Gedeonért is megfájdult. A mozgósitás lázától szinte égett minden katona az országban és Gedeonnak egy pihenni való perce se volt; haza sem nézett már majd egy hét óta, mert akárhányszor még éjszaka is dolgozott... és most utazzék el Anna, az édes kis Ancsuka, ahogy ő hivja, és még bucsut se vehessenek egymástól?

Soha! Ezt nem veszi a lelkére. S mig Anna a menetrendeket nézte, ő felcsengette a nagydomonki központot: — a honvédlaktanyát kérem, a zászlóaljparancsnokságot... sürgős.

Pillanat alatt megvolt a kapcsolás: — te vagy ott, Gidám... itt Jóka.

— Csókollak, édesem. Parancsolsz?

— Most kivételesen parancsolok, Gidám. Ma délután feltétlenül hazajöjj... egy szomoru valami vár rád.

— Ne tréfálj, Jókám. Mi az?

— Ancsunak haza kell utazni. Lehet, hogy már a holnapi nap folyamán....

—....véglegesen elmegy? — reszketett ki a kagylóból a kérdés. — Lehetetlen, Jóka; azaz, mondd el hamar, kérlek, mi történt?

— Nem lehet azt telefonon... csak személyesen lehet; nos, várhatunk?

— Este hat órakor otthon leszek.... pá, kis hugám.

— Hát Ancsuka? — kérdezte Gedeon, mikor Jóka este hatkor a kastély udvarán elébe jött?

— Lent maradt a parkba, — felelte Jóka.

— Beszélnem kell vele. Miért akar elmenni... a háboru?

— Nem a háboru, Gida, hanem ez itt. Ez a hirlapi közlemény, olvasd.

Gedeon csak végigfutott a sorokon és azt mondta Jókának, kisérje le a kertbe Annához. — Marasztalni akarom, — igy szólt, és csupa sziv, csupa bensőség volt a hangja.

— Ugy-e Gida, — jegyezte meg Jóka és örömmel elegy szomoruság szólt a szavából — ugy-e Gida, te kérni akarod Annát, hogy maradjon itt minálunk, maradjon itt tenálad... egy életen át.

— Ugy van, kicsi Jókám. Szeretem Annát és meg is akarom neki mondani, hogy szeretem.

— Üljünk le egy kissé, — mondta Jóka és egy lócára mutatott. — Igy Gedeon, folytatta lágyan — elő kell hogy készitselek arra az engem is megszomoritó tényre...

— ... Hogy Anna ugy szerette Cirillt, hogy még a halottról sem bir lemondani.. erre-e?

— Nem, bátyám. Hogy Ancsuka szive a tiéd, azt őmaga vallotta meg nekem; a tiéd az már attól fogva, hogy ő meglátott. De kijelentette előttem azt is, hogy az élő Nisopol Cirillnek még visszaadhatta volna a jegygyürüt, de a halottnak nem magyarázhat meg semmit, tehát feloldozást sem kérhet a halottól.

Gedeon hallgatott, de arcának átszellemültsége mutatta, mint gondolkozik, mint vélekedik Annáról.

— Tudom, — fejezte be Jóka, — hogy csak azért nem nyilatkoztál neki eddig, mert magad is tekintettel voltál a halottra és ha közbe nem jön a háboru, még vártál volna a nyilatkozattal akár télig is. De mert félek, hogy csak fokozod a fájdalmát, ha megtudja, hogy a magadénak kéred...

— Nem, Jókám, én nem félek, menjünk. Anna nem Kodolányi Magda. Ez utóbbinak megmondani, hogy szeretem: fejethajtás és gyengeség lett volna; de Annának megmondanom — és ha tudom is, hogy esetleg hiába teszem — Annának ezt megmondanom: boldogság. Gyere velem, kis hugám, te is.

Beljebb mentek a parkba. Egy olajfa tövében kerti asztal volt székekkel; itt találták meg Annát,

nagyon szomoru volt. De bánatán is keresztül derült egy mosolygás, ahogy megpillantotta a férfiu alakját és égszinkék szeme nyomban olyan lett, mint napsütéses esőben két ibolya.

Jóka is leült, Gedeon is; ez utóbbi szembe ült le Annával. — Nézze, kicsi Ancsukám, — kezdte és melengette kezei közt az Annáét — mi mindnyájan szeretjük magácskát, Jóka és a szüleim is szeretik, sőt nagyon is szeretik, mondhatom, de legeslegjobban én szeretem magát, Ancsu. De én nemcsak ugy, mint a többi, ahogy jó lelkek megszeretnek egy jó lelket, hanem ugyis mint férfi, ugy szeretem magát, Ancsu.

Az a napfényes két ibolyaszem megnőtt, de tele is lett sugaras könnyekkel.

— Nézze, Ancsu, — folytata Gedeon — ezt a dolgot a sirról, mely nem az, én is elolvastam és nem mondom, hogy ne menjen el. Atyjának egy üzenete várja, egy levele onnan tulról, tehát menjen. De igérje meg nekem, hogy ott megvár. A háboru után, ha élek, elmegyek magáért... s akkor az enyém lesz?

Anna csak lehajolt és rásirt a Gedeon kezére. — Szeretem önt, nagyon szeretem, — zokogta — de néma kell hogy maradjak, őrnagy ur. Avagy mondhatom-e, hogy megvárom, mikor olyan a helyzet, hogy...

— No, ne sirjon, Ancsu. Csak folytassa, édes kis Ancsukám.

— ... mikor olyan a helyzet, hogy elintézetlen ügyem van két halottal is!

Értem önt, Ancsu. Az egyik ilyen ügye az atyjával van, ki Cirillt választotta ki önnek. No de mondja csak, kicsikém: olyan különbségek vannak-e kettőnk között, hogy atyja, ha ismert volna engem, ellenezte volna a frigyünket?

— Oh, nem tett volna kifogást ön ellen.

— No lássa, kicsi Ancsu! ez az egyik ügy már el is van intézve. Hátra van a másik s erre azt mondom, hogy ezt is csak el fogjuk intézni.

— Cirillel? Hisz Cirill már nincs többé!

— Nézze, maga okos fej; figyelemmel olvasta és átgondolta-e a Bieberfelder Staatszeitung cikkét:

Anna erre fölnézett, Jóka is. — Hogy átgondoltam-e? Igen, — felelte Anna.

— No, most mondja meg Ancsu! ahol megtörténhetett az, hogy Bakunin Feodorné sirhelyet kaphatott, holott most is él, ugyanott nem történhetett-e meg az is, hogy Nisopol Cirillt is eltemették anélkül, hogy meghalt volna?

Anna fázni és reszketni kezdett, de ibolyakék szeme csupa izgalom lett. — Oroszország! — tört ki a kebléből.

— Nem Oroszország, Ancsu, csak a vezető embereinek vagy százezre. Ne azonositsa ez utóbbiakkal hazáját. Ki tudja, kinek az érdeke volt, hogy port szórjon egy másiknak a szemébe és eltemettetni egy leólmozott koporsót, melybe pokrócba göngyölt fa lehetett, nem ember? Timirjasev levelében olvasta, hogy egy nagyherceg is küldött koszorut, egy miniszter is... hátha épen az a bizonyos miniszter volt, aki a temetéssel csak megcsalta a nagyherceget?

— És még valamit mondok, Ancsu. Kezdem nem hinni azt sem, hogy a kép mögött a fülkében levelet találtak az ön atyjától. Édes atyja, mint jól tudom, a legkomolyabb tudósok egyike volt, hát föltehető-e róla, hogy amit gyermekével tudatni óhajtott, azt egy sirkereszt fülkéjébe egy kép alá rejtse nagy titokban?

Anna odafektette fejét a Domonky férfias kezére és önfeledten rányomta az ajkait. — Tehát azt hiszi... azt hiszi...? — Könnyezett és ugy várta a Gedeon szavát, ráhajoltan a férfiu kezére.

— Azt hiszem, igenis azt hiszem, hogy Nisopol Cirill nem halt meg. Még él valahol messze, de elő fog kerülni, esetleg hamarább, mintsem gondolná, Ancsu. Akkor Cirillel is elintézheti az ügyét és azután, Ancsu, azután...

— ...az öné leszek, Gedeon, — lobbant ki An-

nából az érzés és mint a Háladatosság a Géniuszét, ugy csókolta a férfiu kezét.

— De Ancsukám! — szabadkozott Gedeon.

— Csak engedje... olyan jó ez... ezt a férfias kezét, mely e férfias nagy szivéhez tartozik. Most pedig, Gedeon... fogadjon el tőlem egy viszonzást. — És Bakunin Anna visszaadta Gedeonnak azt a csókot, melyet ettől kora tavaszon, egy márciusvégi sorsdöntőnek hitt napon, még Bécsben a Domonky-házban kapott volt. És ez a csók is olyan tiszta volt, mint az a másik, noha hosszabb ideig tartott és forró volt, mint a kinyilatkoztatott Szerelem.

IV.

Anikó.

— Menyasszonyomnak tekintem önt, Ancsu ; ezt mondta Gedeon a leánynak. Majd azt tette hozzá : — s most menjünk. Apa, anya is hadd tudja meg, hogy maga az ő jövendőbeli menyük.

— Hát persze, — helyeselt Jóka és belekarolt Annába, hogy vezesse.

— Még ne, Jóka, — lehelte Anna. — Ha Gida mondja, hogy Cirill még él, akkor magam is rendületlenül csak azt vallom s igy menyasszonya vagyok Gidának, igen. De a holnapi nap folyamán már utazom is, ámde mondd csak, Jóka, elutazhat-e egy menyasszony, kinek jegyese már egy hét mulva.... itt a sirás elfojtotta a szavát.

— Igazsága van Ancsunak, Gida. Te a harctérre készülsz, vagy öt napon belül már indultok is ; tehát engedjük, hogy utazzék Ancsu és még ne mondjuk meg apának, anyának.

— Egy hét mulva, — mormolta Gedeon — a Szávánál leszünk, bizony ugy van. De holnap még nem engedem el, Ancsu. Abba belemegyek, hogy apáék nak még ne mondjuk meg, de csak holnapután fog utazni, jó lesz ? Holnap még legyen az enyém ; hazanézek ugy este és vacsora utánig maradok. Ezt a két órát, Ancsu, ugye jogosnak tartja maga is ?

— Két életemet is — felelte Anna. — Az innensőt ugy, mint a tulsót.

Tehát e mellett maradtak ; Gedeon még kezet

csókolt Annának, azután mindahárman felmentek a kastélyba, hol már ozsonnára volt teritve a verandán.

Másnap nem autón, de lóháton jött haza Gedeon, és egyedül jött, a lovásza sem kisérte. Az Annától való elbucsuzásra gondolt ; ugy tesz alkalmasint, — remélte — hogy a kastély elé elkisérik a lányok.... nos, ne lássa se soffőr, se másvalaki, mint veszen ő bucsut a drágától.

Vacsoránál Domonkyné kérdezte: — hát megmásithatatlan az, Ancsu, holnap itt hagy?

— Megmásithatatlan, — felelte Anna. — Halaszthatatlan dolgok ; a sürgöny, mely hazahiv, már öt nappal ezelőtt lett feladva.

— Igazán, mindnyájan sajnáljuk. De mondok valamit, Ancsu. Rekkenő hőségre van kilátás, hát ne menjen vonaton, legalább Bécsig ne. Autónkon sokkal kényelmesebb és jobb lesz. Elkisérem az urammal Bécsig, ott is a mi kedves kis vendégünk lesz ; jól kipiheni magát az ut után, és holnapután reggel, ha valami közbe nem jön...

Domonkynénak, erre a szavára, nemcsak Anna csókolt kezet, de Jóka is. És Jóka nemcsak egyszer, de kétszer ; Gedeon helyett : gondolta magában.

Alig hogy a vacsorán tul voltak, Gedeon nyergeltetett : mennie kell. Éjszakai gyakorlat lesz, viszonossággal, — mondta az atyjának.

— Akkor indulj és vágta, — vezényelte tréfásan Sebestyén ur.

— Ugy volt, ahogy Gedeon remélte. Domonkyék a verandán maradtak, de Jóka és Anna gyalogosan elkisérte egy darabon, ki a kastély elé a műutig, mely már sötét volt.

Gedeon itt kezet nyujtott Jókának. — Isten áldjon meg, hugácskám, — mondta — holnap te jőjj be énhozzám, nekem bajosan lessz rá időm, hogy ide kijőjjek.

Azután kezet fogott Annával és ahogy érezte, mint reszket a leányé — nem is kéz volt az, de egy

meleg kis madárka — s ahogy látta azt a ráfüggesztett szempárt, mely fájdalmat beszélt és bánatot sugárzott — nem is szempár volt az, hanem lelke a leánynak.... ahogy érezte és látta ezt Gedeon, az a komoly nagy férfiu a romantika fuvallatának játéka lett. Az a kastély ott az ő lovagi váruk; a fasor, mely előtte sötétlik, az övező várfalak egy része; az ut, melynek szikrázó köveit jó lova patája tapossa, hadak utja, nem békességes műut; ő maga meg Nagy Lajos vitéze, ki vértezetten, fegyveresen táborba száll. Atyjától már elbucsuzott, anyjától is; de kijött ide az utra a szomszédos várurnak leánya, Anikó, ki titkosan jegyese, s most ő tőle is lovagi módon bucsut vesz.

És Gedeon lehajolt, felemelte Ancsukát magához, maga elé ültette a nyeregre és csókolta, kábultan csókolta. — Anikóm, te napsugaram, — suttogta — ölelj meg és szeress és csókolj. A tiéd vagyok, az enyém vagy... elmegyek érted, várj rám... várur lánya Anikóm, Anikó!

Majd letette a leányt, megragadta a gyeplőszárat és elvágtatott. A száguldó ló mögött fel-felcsillant az éjben egy-egy szikra — csillag volt mindegyik, de a pillanat szülöttje és halottja — és Ancsu meg Jóka csak nézte a szikrákat, csak nézte...

Másnap, villásreggeli után, előállott a nagy utazóautó és Domonkyék beszálltak, Anna is. És Jóka már ugy vált el Annától, hogy a Gedeon-adta uj nevet használta: — pá Anikó; csókollak Anikó.

Sebestyén urnak ez tetszett s ő is már csak igy mondta: Anikó. — Ez a róna a mi Alföldünk, Anikó... ez egy karám, az egy csárda volt, Anikó... ni, oda nézzen, Anikó, a délibáb!... és a legközelebbi megjegyzést már Domonkyné is igy tette: — vajjon mikor látjuk viszont, kicsi Anikó?

Ha tudták volna Domonkyék, mi boldogság és mi bánat, mi üdv és mi fájdalom, mi magasztos gyönyör és mi mélységes kesergés csendült meg ebben az uj névben: Anikó! Csókok és csillagok és szere-

lem meg ujjongás és visszafojtott sóhajtások és könnyek; mennyeknek fénye és országut sejtelmes homálya; a tegnapnak — egy percnek — az édene és a bizonytalan jövőnek sötétje: mind benne volt ebben az uj névben: Anikó.

Sebestyén ur minden városban, melyen keresztül vitt az utjok, meglassittatta a kocsit. — Azért teszem, — mondta az aszszonynak és magyarul beszélt meg halkan. — Mert hátha megpillantok valami rikkancsot, aki rendkivüli kiadást árul. Ugy lehet, már meg is történt a hadüzenet.

— Annyira élén volna az orosszal a helyzet?

— Sajnos, minden jel szerint: igen.

Helységek jöttek elébük és maradoztak el sebesen mögöttük; megint franciául beszéltek és ismét csak az Anikó-név járta. Öt betü és mennyi dallamosság!

— Lássa, Anikó, ez itt egy puszta. Legnagyobb nemzeti költőnknek, Petőfinek egyik legkegveltebb témája. S ez a sikság, melyen most keresztül robogunk, a Kis-Kunság ez, Anikó; itt született és serdült gyermekké a mi Petőfink.

— Kit egy kozák ölt meg, egy földim, egy orosz!

Olyan hangsulyozással mondta ezt Anna, mely sajnálkozás és magavád is volt egyszerre. Egy orosz ölte meg Petőfit s én is ehhez a nemzethez tartozom!

Domonkyné megsimogatta Annát, kinek tele folyt könnyekkel a szeme. — No Anikóm, kicsi barátnőm, azért ne sirjon. Azért eszünkben sincs, hogy gyülöljük az oroszt. Szeretjük az irodalmát, a zenéjét; tudósait értékeljük és becsüljük; tudja-e, Anikó, hogy édes atyja, a nagy Bakunin professzor a mi Tudományos Akadémiánk tagja volt? Tiszteletből megválasztott tagja! És magát az ön népét, azt a jólelkü és becsületes népet is szeretjük és sajnáljuk. Sok rokonvonás is van az orosz és a magyar között; mindkettő tisztességtudó és józan, komoly és megállapodott is mindkettő, sok veleszületett méltósággal és jósággal ... ki tudhatja,

Anikó, hogy pár ezer esztendővel ezelőtt nem édes testvér volt-e orosz és magyar?

Anna még könnyezett, de már mosolygott is. A meghatottság harmatán át a háladatosság napfénye csillámlott. — Oly boldog vagyok, hogy ezt hallom, — mondta, és mintha ajkán lett volna a szive, ugy csókolt kezet az asszonynak.

Pesthez már közel, egy jókora rendezett városban, több rikkancs robbant ki egy házból, mely a helyi lapnak az otthona lehetett. Rendkivüli szenzációs kiadás... orosz hadüzenet! — igy tomboltak a rikkancsok és már rohantak is.

Domonky inasa röptében lefülelt egy kölyköt, egy koronát nyomott a markába és már nyujtotta is hátrafelé az ujságot. Valami Pest-Szent... és vidékének hitták.

Csak féloldalt volt szöveg és ez is csak egyetlen egy hiradás volt. — Háboru az orosszal! Megtörtént a hadüzenet s a többi.

— Mondjuk meg Ancsunak is? — tudakolta meg Domonkyné az urától.

— Még ráérünk, — felelte Sebestyén ur. — Bécsben se lesz késő, ha megtudja.

Budapesten is sok rendkivüli kiadás; minden lapkiadó-hivatal előtt háromméteres hiradások és tenger nép... már nem férhetett kétség a hirhez: háboru az orosszal... hadüzenet!

— Ki tudja, — jegyezte meg Sebestyén ur — nem máskép jött volna-e minden, ha két hónappal ezelőtt nem oly bünösen könnyelmüek a bécsiek. Felhivattam figyelmüket a Szerajevoban készülő dolgokra; azt mondták akkor: ejh, semmi az... és ime, most itt van... a háboru. Nem én lettem volna, hanem történetesen gróf Waldkirchener Willibald! Ah, ilyenek voltak és ilyenek maradnak az osztrákok

Este Bécsbe értek, de a nagy város aránylag csöndes volt. Semmi különösebb izgalom, semmi csoportosulás. Egy-egy szatócs meg egy-egy hentes, mind-

kettő ingujjban, csöndesen virzsiniázott és diskurált; a fiáker-standon a kocsisok a sóchere pasasokat szidták: es gübt káne kavalliers mehr, nua Juden; egy-egy Herr Nigerl vagy Herr Waclavek az élete párjával sétált, és itt harmonikázott egy péklegény, ott citerán játszott egy vice: so lang der olte Steffl am Stefanssturm drauft steht...

— Bécs nem izgul, — dörmögte Sebestyén ur. — Mintha csak előre is tudná, hogy a háboru árát a magyar fogja megfizetni, nem ő.

Ahhoz már mindenesetre késő volt, hogy a nagykövetségre hajtathattak volna, de reggel, mikor Anna Domonkyék kiséretében odament, a követségi palota már kihalt volt. — Elutazott mindenki, a nagykövettől le az utolsó irnokig; már előző nap délben kelt utra a nagykövetség... Sulgin ur is, persze, — hangzott a felvilágositás, amit kaptak.

— S igy utazni sem lehet? — kérdezte Anna.

— Még annak sem, akinek utlevele rendben van. Mert a legszigorubban elzárták a határt...

— No, Anikó, édes kis barátnőm, — ezt Domonkyné kegyelmes asszony mondta — csak ne törje rajta a fejecskéjét, hogy most mi lesz? Hazamegyünk, az lesz és magát is elvisszük s igy nálunk lesz.

— De istenem, istenem... háboru van...

— Anikó, Anikó, — komolykodott a nagyasszony Annával — már elfelejtette, hogy jövet mit beszéltem? A harctéren kint igen, hol a fegyverek mérkőznek, ott háboru van; de idehaza és különösen minálunk?! Egy cseppet se fogjuk kevésbbé szeretni, mint eddig.

— Óh engedje, hogy imádjam, asszonyom, — csak erre volt képes a meghatottság, mely Anna fölött erre a kijelentésre ur lett.

Mire Domonkyné őt homlokon csókolta. — Nem is a mi vendégünk, de a leányunk lesz, Anikó, — mondta.

— Ugyis csak egy van, — kedélyeskedett Sebestyén ur a maga magyaros és közvetlen módján.

Estére már Domonkán voltak és Gedeon is otthon volt Jókával. A verandán ültek, mikor odasurrant a nagy porlepte autó.

Az üdvözlések után Jóka előre ment be szüleivel a házba és maga mögött hagyta Gedeont Annával; hadd mondja meg neki, ami a szivén van.

És Gedeon a keblére vonta Annát. — Anikóm, Anikóm, hát visszajöttél, én napsugaram, Anikóm! Mondta nekem a sejtésem, hogy igy lesz... csókolj meg, csókolj és szeress... én életem ünnepe, Anikó!

Majd a kezénél fogva bevezette a házba. Odabent a nagy teremben sötét volt, de Jóka, mikor látta, hogy belépnek, gyors elhatározással felcsavarta a villanyt. Kitalálta, hogy mi lesz, tehát fény legyen, világosság, — gondolta.

És Gedeon a szülei elé vezette Annát. — Menyasszonyom, Anikó, — mondta katonásan, röviden, de lágyan — szeressétek ugy, ahogy én szeretem.

És két perccel később, mikor a legelső jeleneten tul voltak és már sorra megölelték Annát, Domonkyné maga mellé ültette és ujból nagy szeretettel csókolta. — No mit mondtam, Anikó, — mosolygott — mit mondtam ma reggel, még Bécsben. Hogy nem is a mi vendégünk, de a mi édes kis lányunk leszel, Anikó. Pedig reggel még nem tudtam, amit most tudok.

V.

Helycsere.

Hogy Anna minden predikátum nélkül való leány volt, csak egyszerüen Bakunin és semmi más: ezzel nem törődtek Domonkyék, még az asszony sem, ki született Csákházy hercegnő volt. Domonkyék mindig nagy demokraták voltak; maga Sebestyén ur anyja is polgári leány volt és különben is tradició volt a családban, hogy a Domonky-leszármazottak csak szerelemből nősüljenek vagy menjenek férjhez. Legalább eszébe sem jut majd egynek sem, hogy kamarás akarjon lenni, császári és királyi kamarás, — szokta mondani Sebestyén ur nagyon komolyan.

Annát már addig is szerették, hiszen édes is volt, nagyon szép is, és az a melegség, mely lényéből kiáradt, belélopta magát a szivükbe; nagyon finom és tapintatos és nagyon müvelt is volt; most, hogy egyetlen fiuknak a jegyese lett és rajongással mondta a fiuk, az a talpig csupa jeliem és komolyság, hogy Anna az ő szivének virága: most igazán ugy szerették Annát, mintha a tulajdon leányuk lett volna. Babusgatták és dédelgették, becézték; a gondolatát, az álmát is ellesték és egyszer s mindenkorra: Anikó lett. Az Anna vagy Ancsu nagy büntetés terhe alatt tilalmas volt.

Még vagy három igézetesen szép nap jött, azaz háromszor naponkint egy-egy óra, többet nem lehetett otthon, többet nem szakithatott magának Gedeon. De ez a napi egy-egy óra egy-egy életnek az üdvösségével ért el. Az a találkozás az uton, mikor Anikó Jóká-

val elébe ment; ha autón jött, az a megállás, és a lányok is, mint a lepkék, fel ő hozzá; ha lóháton jött, az a lepattanás a nyeregből és séta velük a fasorban fel a kastélyig.

És még egy séta az olajfákig és vissza: kevés kérdés és kevés válasz, annál több el nem mondott boldogság és végül egy vacsora a verandán: csupa melegség és családi harmónia.

Negyedik napon azzal jött haza Gedeon, hogy: holnap délelőtt felesküsznek a csapatok, délután öt órakor bevaggonirozás és két órával később: indulás dél felé a Szávához.

Megindító és magyaros ünnep volt a csapatok felesketésének ünnepe és meghatómód érzékeny bucsu volt a családtagok bucsuja Gedeontól. És mindegyik átadott neki valamit; Domonkyné egy medaillont miniatur családi fényképpel, Anikó egy olajfaágacskát, nemzeti szinü selyemmel átkötve és Jóka egy parányi könyvecskét. Mint egy cigaretta papiros, csak akkora volt és olyan vékony, mint egy késnek a foka. — Imádságos könyv ez, — mosolygott fel bátyjához könnyek közt — de majd csak akkor nézd meg, Gida, mikor megindul a vonat, most hagyjad.

Sebestyén ur nem adott semmit, azaz nagyon is értékeset adott: tanácsot. — Szivleld meg, fiam, — mondta — hogy a legnagyobb kitüntetés sem ér annyit, mint egy alárendeltednek az élete, mely megmaradt. Tudom, hogy a háboru: háboru s hogy szem előtt tartva a végcélt, sok vért és sok életet kell áldozni. De csakis a végcélért, hogy sikeresen befejezzük a háborut. Ephemer sikerekért, és ha a legnagyobb kitüntetés vár rád, ne kockáztass de egyetlen bakát sem.

— Megigérem, apám, — mondta Gedeon.

Pár perc mulva indult a vonat s mikor már nem látszott az állomás a bucsuzásra kisereglett sok néppel, Gedeon elővette azt a valamit, amit hugától kapott volt az utra. Hát, Anikó képe volt, két vékonyka tábla közé téve: Jóka volt a festője, de az irás a kép alatt már az Annáé volt. Kicsi, de olvasható betükben ez

a hat szó tündöklött a kép alatt: Isten áldd meg a magyart . . . Anikó.

— Igazságod volt, Jókám, imádság ez, — mormolta Gedeon; azután eltette a képet, el az olajfaágacskát és a medaillont is és egy jó vastag noteszt vett elő, melybe háborus feljegyzéseit szánta. És ezt irta be elsőnek; a legnagyobb kitüntetés sem ér annyit, mint egy alárendeltnek élete, mely megmaradt. . .

. . . Hej, te magyar, te csak emberségesen gondolkoztál mint katona is. De az a rádszabaditott sok idegen nagyfejü, az az alapjából félreképzett sok ember! Ugy mentek a háboruba, hogy azt mondták: Lipótrendet akarok, Terézia-csillagot akarok, sok kitüntetést s csak a Lipótrend volt a szemük előtt, nem a végcél. Az egyéni dicsvágy volt a bálványuk; hogy jelenthessék: elfoglaltam egy hegyhátat — és ha nulla volt is az értéke a hegyhátnak — vágóhidra rohantattak de sok embert. Ők elérték a céljukat, jelenthették, hogy elfoglalták a hegyhátat, a Lipótrendre való fölterjesztés is elment, de két nap mulva, egy mulva sokszor muszáj nélkül megint letakarodtak a hegyhátról, de vagy ezer ember holtteste az ott maradt. Es Istenem, de hányszor csak egy kastély volt; nem is Lipótrend vagy Vaskorona, csak egy kastély; egy uriház fürdőszobával és jó ágygyal, melyben a tábornok ur pihenni óhajtott, hát hajrá: támadást parancsolt.

Nos, Gedeon jegyzett és nemcsak az atyjától kapott tanácsot irta, de beleirt abba a noteszbe mást is. — Most pedig, ti szeretteim, — irta — szülők és testvér és te Anikó, elbucsuzom tőletek sok-sok napra. Félreteszem az érzést, ami hozzátok köt; e perctől fogva csak a kötelességemnek élek.

És tán ugyanabban az órában, de vagy kétezer kilométerrel odább, egy másik fiatal katonatiszt is irt: Graetz-Bieberfeld Adalbert főhadnagy. Belgium földjén és már a második ütközetén is tul volt és levelet irt — Domonky Jókához. Vallomással és szerelemmel tele levél volt, de nem küldte el, hanem magánál tar-

totta egy tárcában. Csak boritékára irta : halálom után a cimzettnek, azután eltette s ment előőrsöket vizsgálni.

És még egy harmadik katona, azaz nem katona, csak osztrák százados irt, ugy lehet ugyanabban az órában : gróf Waldkirchener Félix százados ur. A főhadiszálláson ült, jó harmadfélszáz kilométernyire a front mögött ; egy palotában, egy elegáns szobában — perzsa szőnyeg és fotelek és iró-asztal bordeaux-piros posztóval — és levelet irt valami Micinek vagy Dézinek, kit per „mein Zuckergoscherl" titulált és kit meginvitált, hogy jöjjön le hozzá, de nyomban. Lesz pezsgő és sok automobilkirándulás, csak gyere le mein Herzerl és szabadits meg az unalomtól, mely itt megesz.

Ezt irta gróf Waldkirchener százados ur, a vezérkar főnökének fia, azután boritékba tette a levelet, megcimezte és rányomta a bélyegzőt : zensurirt k. und k. Hauptquartier, azután gondolt egyet és nem tette postára. Hanem előkeritett egy nyomtatott blankettát, az volt rajta : Offener Befehl — Nyilt parancs, adott neki valami számot és alszámot, beléirta az ordonánc nevét, beléirta egy rubrikába azt is : hat zur Ueberbringung von vichtigen Schriftstücken nach Wien und retour zu reisen és azonnal el is inditotta a küldöncöt. Fizeti a kincstár, de hát ez nem számit. A levél igy hamarabb célt ér.

. . . Leonid nagyherceg, mikor megkapta a jelentést, hogy a nagykövetség elutazott Bécsből, de Bakunin Anna ott nem jelentkezett, hogy utlevelét átvegye, nagyon elégedetten megbiccentette a fejét. Tatyana grófnőnek pedig azt mondta, hogy őszintén fájlalja a dolgot, de hát ki gondolhatta előre, hogy közbejön a hadüzenet és a nagykövetség elutazása Bécsből ? Arra sem gondolhatott senki, hogy utasitották volna Sulgint, küldje el Domonkára az utlevelet. Hát, a grófnő előtt fájlalta, hogy igy jött, magában azonban örült, hogy szerelmesének terve meghiusult. Két okból nem lehet, — gondolta — hogy Anna a fiamé legyen. Elő-

ször is, mert polgári származás; ha legalább is grófkisasszony volna . . . másodszor: . . . de ezt már nem gondolta végig, hanem viharosan megölelte a grófasszonyt. — Csak szeressen, én mindenem, — igy fuldokolt.

De megelégedettsége, eltitkolt öröme csak rövid ideig tartott, alig négy napig. — Szergiusz nagyherceg ugyanis, ki távirati parancsot kapott volt, hogy a legsürgősebben Pétervárra utazzék, töredelmesen megvallott mindent. Hogy megnősült s hogy boldogságát nem adja; az életét igen, de feleségét, ki egyébként ősmagyar nemescsalád sarja: azt a csodáját a szépségnek ő nem adja. Vele, de nem nélküle és ő vele is csak ugy, ha felesége teljes jogu nagyhercegné lesz.

— Grófkisasszonyt kivántam, nem polgárlányt?! No hát megkaptam, — dühösködött a nagyherceg és vigasztalódni szerelmeséhez sietett. Kinek egyébiránt miről sem tett említést. És vigasztalódás közben és utána is — ah, a gyönyörü grófnő még mindig hét menyországot jelentett — a mámoros kéj közben és utána azt gondolta magában a nagyherceg: — semhogy Annát, hát inkább azt a magyar lányt. Mert először is, az nemesi származás és másodszor és ezerszer is . . . megint nem gondolta végig, csak odaadta magát a perceknek. — Betegsége és gyógyulása, megölője és feltámasztója volt az az elpusztithatatlan ifjuságu szép asszony. Még a hullámzása a keblének is, ahogy lélegzett, kimondhatatlan gyönyör volt a szemének. Elnézte azt a játékát a hófehér gömbölyü halmoknak; felemelte Tatyanája karját; az a meztelen kar igy felemelten de megrészegitően szép volt; elfordittatta vele a fejét s a hattyunak az igy elforditott fej alatt mi megőrjitő konturokat mutatott! Ah, lehet itt gondolkozni? Másodszor és ezerszer is . . . ha Szergiusz és Bakunin Anna. . .! Nem, én sem adom az üdvömet, nem, soha!

. . . A határokon már gyilkolt a fegyver; Poroszország keleti szélén és lengyel földön, meg Gali-

ciában már tele volt harci zajjal a levegő, de a halál sok szerszámának szava a szentpétervári udvarba még nem hatott el. Ott nyugodtan tanácskoztak a generálisi ruhába belébujtatott cár és a nagyhercegek ; nagyhercegnők és papok is ott voltak ; a hercegnők közt csunyák is akadtak, de a papok közt egy sem, érdekes arcu szép férfi volt megannyi.

Szergiusz Alexander ügye fötött tárgyaltak, sokkal behatóbban mint máskor például a fölött, hogy X. miniszter panamáit elnézzék-e? Sok megjegyzés esett innen is, onnan is ; megszentelt családi törvények, el kell őket szakitani egymástól... a házasság érvényes, de fel kell hogy bontsa a szent synodus... nem, várni kell az erőszakkal egy darabig, hátha anélkül is otthagyja az asszonyt, megunhatja és ha még oly szép is. Egy harapós vén nagyhercegnő mondta : csak jöjjenek haza, csak ösmerjük el nagyhercegnőnek az asszonyt, majd végzek vele, ha rám bizzák a dolgot ; egy buja szemü pópa is mondta, hogy az egyház is majd megteszi a magáét, cselekvésre kész tagjai utján — többes számban beszélt, de csak magamagát gondolta a szent férfi, kapott is egy nagyhercegnőtől egy pillantást, mely tőr is volt, méregpohár is egyszerre — végül sok beszéd és sok szó után — a cár a kis nagyherceg pártján volt — kimondódott a határozat : rendben van. Ő császári fensége, Szergiusz Alexander nagyherceg és neje ő császári fensége, ki hivatalos bizonylat szerint az ortodox hitre már át is tért, Szentpétervárra jöjjenek és foglalják el az udvarnál a helyüket.

És két héttel később, szárazföldi és tengeri ut után, Franciaországon és Norvégián keresztül, már nem mint gróf Romanov és neje, de mint Szergiusz nagyherceg és neje; vasuton udvari kocsiban, tengeren fejedelmi yachton, hazaérkezett Szergiusz és Magda. Külön palota és udvartartás és cselédség; silbak a kapunál és kozák a bakon, mikor kikocsizik. Domonk? talán sohasem is volt a világon, Szentpétervár azonban

az van; Kodolányi? már elfelejtette, hogy igy hitták, most császári fenség a neve. Hát a struc-toll meg a Gross-Wien ama száma? Ejh, mit gondol a bódulat egy madártollal és egy gótbetüs ujsággal? Ezek különben is ott vannak, ellenkező részén a földgömbnek, egy kétségbeejtően prózai viskóban, melynek vármegye-háza a neve. Vármegyeháza? risible! Császári nagyhercegi palota!

Tehát helyet cserélt a magyar az orosszal, a főispán leánya és a professzoré. Próbálkozott vele az élet, hogy összehozza a magyart a magyarral, a főispán leányát az egykori tábornok fiával és próbálkozott vele egy szép asszony, hogy összehozza az oroszt az orosszal, az egyszerü professzor gyermekét a mindenható cár egyik öccsével. Nagy akadály volt magyar és magyar és még nagyobb volt orosz és orosz között; nem is sikerült sem az Életnek, sem az asszonynak, hogy eltüntesse az utból ezt az akadályt. De beavatkozott a dologba a Sors keze, egyszerüen helycserét eszközölt és helyet váltott az orosz a magyarral. És jóllehet orosz és magyar és magyar meg orosz között nagy távolság volt, nagyobb mint két csillag, két nap között: a Sors keze kiküszöbölte a világból. S a főispán leánya most hivalkodó ékköve az orosznak, a professzor leánya meg napsugara, ünnepe a magyarnak.

Hatalmasabb is a Sors, mint az Élet és egy tervezgető szép asszony!

VI.

Porhintés ott — borstörés mi nálunk.

Babjánszkij Tatyana grófasszony, mikor megtudta, hogy Szergiusz megnősült, nagyon lehangolt, nagyon rosszkedvü, nagyon ideges is lett és Leonid nagyherceg is, hogy még gyanuba ne fogja a szép asszony, hogy a fordulat odiuma tán az övé, hasonlóképen boszszankodást szinlelt. — A meggondolatlan tacskó, — igy fakadt ki — ilyen meglepetést készitett kettőnknek! Már azt hittem, édesem, hogy ugy vezethetem ön elé Annát: ime, Szergiusz Alexanderem hitvese . . . de a Végzet csak keresztezte a tervünket. Mást vezetett utjába a fiamnak.

— Nem a végzet, nem a sors keze... ez Bakunin Feodor müve volt; igy dolgozott ellenünk, barátom.

Leonid nagyherceg most kivételesen nem ijedt meg, de csak ráhagyta, hogy ez Bakunin müve volt. — Igazsága van, édesem, — mondta — de hát mit tehetünk mást, mint belényugodni abba, hogy igy történt? Mi jót akartunk Annával, ezt édes atyja lelke is jól tudja; hogy mindamellett keresztezte a szándékunk...

— . . . arra mutat, hogy engesztelhetetlen a lelke.

— Vagy arra, hogy ő még jobbat akar a lányával. Mi itt vagyunk, ő odaát van, drágám; ő többet tud és lát előre, mint mi ketten.

Ez a magyarázat kielégitette a grófasszonyt és már csak Anna miatt nyugtalankodott nap-nap után. Hogy lehetne megtudni, jól van-e? Hogy lehetne hireket kapni felőle?

Pascsenko, kit megkérdezett, kijelentette, hogy aggodalomra mi ok sincsen. Sőt azt hiszi, hogy a kisasszony nagyon jól van. Ő, mint a grófasszony is tudja, hiszen megsürgönyözte neki a kisasszony, Domonkán, a Domonkyak birtokán van, oda pedig csak ugy került, hogy megösmerkedett Bécsben a Domonky-család egyik tagjával, az őrnagygyal. Ki diáktársa volt Annának a kémián.

— Kombináció ez utóbbi, Pascsenko, vagy jó forrásból nyert positiv értesülés?

— Positiv értesülés, grófnő. Annának egyik jelentése a forrásom.

— És mi viszony lehet az őrnagy és a lány között?

— Amit most fogok mondani, már föltevés. Körülbelül olyan lehet a viszonyuk, mint vőlegény és menyasszony között, aszszonyom. Egymásba szerethettek még Bécsben és abból, hogy Anna a férfi szüleinek házánál van, azt lehet következtetni, hogy befogadták a családba, tehát menyasszony.

— Ön nagy büvész, Pascsenko; bebizonyitotta már nem egyszer, — hizelgett a grófnő az embernek. — Nos, hogy lehetne elérni, hogy valami mód érintkezzem Annával? A határok elzárva, posta és távirda nincsen. Valami semleges hatalom utján? ez szerintem nehézségekbe ütközik. Eszeljen ki valamit, Pascsenko.

— Ez egyszer kegyelmes asszonyom, én sem tudok sem eszközt, sem tanácsot. Várni kell, mig a háborunak vége lesz.

— A várni-tudás pedig és a türelem nem erényünk nekünk asszonyoknak, jól tudja.

— Kétségbeejtő rám nézve, grófnő, de én is csak egy ember vagyok, nem Isten.

Pascsenko elment és még ugyanaz nap délután — Timirjasev Izidort fogadta. Kit megbizható embere, Rodicsev Péter utján kéretett volt egy megbeszélésre magához?

— Ön gyógyszerész, nemde? — igy vezette be

Pascsenko a társalgást — ön Bakunin orvostanár barátja volt?

— No, nem éppen barátja, — válaszolta szerényen a kérdezett. — A megboldogult nagy ember engem barátságos bizalmára méltatott s én szerencsésnek éreztem magam, hogy leereszkedett hozzám a professzor ur.

— Ön cseppet sem kérkedő, már látom. És bejáratos még a Bakunin-házba most is?

Timirjasev becsületes arcán a fájdalom borulata fellegzett. — Hát van-e még Bakunin-ház? — felelte. — A professzor a föld alatt, kiszemelt veje is meghalt, ez utóbbi anyját, Scseglevitov Katalin asszonyt, mert már nem birta a nyomasztó magányt, az én szüleim vették a házukba. Anna pedig eltünt és fogalmam sincs róla, hogy hol lehet. Hát van-e még Bakunin-ház? — ismételte meg Timirjasev a kérdést és egy könnycseppet törölt ki a szeméből.

Pascsenko megszánta a jó embert. — No nézze, kedves barátom, — mondta — megnyugtathatom, a kisasszony nagyon jól van. Ez Európa térképe itt, ugye? Nos, itt van Anna, Domonkán van, nézze; a Tisza mellett van Domonka... itt, látja? Itt van most Bakunin Anna.

— Hála legyen az Istennek, hogy jól van. Scseglevitov asszony majd oda lesz örömében, ha megtudja.

— Felőlem megtudhatja, nem titok. De most mondja csak, Timirjasev Izidor: hajlandó volna ön Bakunin Annáért valamit megtenni?

— Mindent, ami módomban van, uram.

Pascsenko gondolkozott, füzzön-e ehhez még valamit, vagy ne füzzön? Majd kis vártatva folytatta: És nem csupán Bakunin Annáért, de egy igen magas állásu asszonyért is. Akinek akkora a befolyása és hatalma, hogy ugy jutalmazhat, mint egy koronás királyné.

— Tudom már, ki légyen az, de bocsánatát ese-

dezem uram: nem vállalkozom semmire, most már Annáért sem.

Pascsenkonak tetszett ez a határozottság. — Önnek ugylátszik elvei vannak, — mondta.

— Nem elveim, könyörgöm. Az elvek akárhányszor csak zsákuccába viszik az embert. A becsülettel sem hozakodom elő, mert nem akarok megsérteni egy asszonyt. De itéletem és belátásom az van s e két utóbbira való tekintettel mondom, hogy nem szolgálom Annát, mert ezzel azt az asszonyt is szolgálnám. Azaz esetleg csupán csak azt az asszonyt.

— Vagyis attól tart ön, Timirjasev gyógyszerész ur, hogy Annának csak hátrányára lehetne . . .

— Igen, mindaz, amit akar vele a grófnő, — szólta el magát Timirjasev és elhallgatott.

— No jól van, kedves barátom; eszemben sincs, hogy erőltessem ezt a dolgot. — Köszönöm, hogy meglátogatott; Isten önnel.

Ezt Pascsenko mondta s mikor Timirjasev elment, ez is gondolt valamit, az is. Pascsenko azt, hogy jó volt nem szólni az asszonynak, hogy Timirjasev Izidorral valami terve van s igy a kosárral sem kell hogy beszámoljon a grófnőnek. Még tán üldöztette volna azt a jó embert. Timirjasev meg azt gondolta, mikor elment, hogy megfizettetik vele vonakodásának árát. Ha Pascsenkó nem, akkor Babjánszkij Tatyana grófnő.

De alaptalan volt félelme, hogy behivják katonának és elküldik. Nyugodtan végezhette a dolgát; csak másfél évvel azután történt, hogy berendelték mint katonai gyógyszerészt és elküldték egy bukovinai városba.

Ahol, mikor ráért és Magyarország térképét szemlélte, egy különös gondolata támadt. — Itt nem messze ered a Tisza; ha követem folyását, — tünődött — akkor eljuthatok Domonkára Annához.

A háboru tehát mindenkit követelt, Domonky Gedeont, Graetz-Bieberfeld Adalbert herceget és Timirjasev Izidor gyógyszerészt is, csak Leonid nagyher-

ceget és fiát nem követelte a háboru. Mindkettő otthon maradt és több volt nekik a szép asszonyuk csókja, mint Oroszország, egyetemben a világgal. Csak a nép előtt nem mutatkozott egyik sem, legföllebb ugy félévenkint egyszer s akkor azt irták a kis és a nagy lapok, hogy Szergiusz nagyherceg százados a frontról rövid szabadságra hazaérkezett s hogy Leonid nagyherceg tábornagy . . . ejh, mindegy, hogy mit irtak . . . porhintés volt.

. . . Graetz-Bieberfeld Adalbert trónörökös a háboru folyamán ugyanugy tett szolgálatot, mint bármely más tiszt; nem kerülte a veszélyt; ha verekedni kellett, hát verekedett becsülettel és elszántan és könnyebben ugyan, de kétszer is megsebesült egy év alatt. Csak könnyebben sebesült meg; nem akarta a Gondviselés vagy a jó sors, hogy azt a levelet, melyet magánál hordott s mely Domonky Jókának volt szánva, el kellessen küldeni a cimzettnek.

A háboru tizenharmadik havában ugy érezte, hogy pihenésre van szüksége, de még mielőtt szabadságot kért volna, beszélni óhajtott az atyjával. — Ki mint parancsnoka két egyesitett hadseregnek ugyancsak igazolta, hogy nagy hadvezér.

Diplomatikusan kezdte. — Jó lenne, édes apám, — mondta — ha, föltéve, hogy a hadihelyzetünk engedi, üdülni mennél valahová vagy két hétre.

— Köszönöm gyöngédségedet, fiam, de egyelőre mi parancsoló szükségem sincs, hogy pihenni akarjak s ha csak két hétig is. Ámde te Adalbert ugyancsak jól tennéd, ha szabadságra mennél, hogy helyrejőjj.

— Csakhogy ugy szeretném, apám, ha együtt mennénk el valahová.

— Például . . . ?

— Domonkára, hogy sokat ne kerteljek.

— Domonkára, fiu?

— Oda. És ha ugy vesszük, apám, te még tartozol oda nekem egy uttal. Tavaly májusban azt mondtad, mikor Bécsbe mentünk az ünnepre, hogy

augusztusban Domonkára rándulunk. Mult augusztusban nem lehetett, mert jött a háboru; hát mehetnénk most, most tán lehet.

— Sollst Recht haben, Junge. Hát csak kérjed a szabadságot; addig, mig megkapod, értesittetem a családot és tiz nap mulva Domonkán lehetünk.

Az értesités elment. — Sem vadászni, se mulatni, csak egy keveset pihenni akarunk, — irta „kedves barátjának" a herceg; jelezte, hogy mely napon érkeznek s mikor megérkeztek, még azt kérte, hogy az étkezés mindig en famille legyen. Ahogy baráti családok között már szokás.

Anna sohasem mondta el Jókának, hogy ő ismeri Adalbert trónörököst és Jóka sem emlitette Annának, mi viszony van közte és Adalbert között; de most, hogy az érkezése jelezve lett, beavatta Annát a dolgokba. Hogy ő szereti a trónörököst, ez utóbbi is őt, nagyon jól tudja; mégsem örül a jöttének egy cseppet sem.

— Miért, Jókám? — kérdezte Anna.

— Mert terhemre lesz az örökös szinjátszás. Szeretem s igy vigyáznom fog kelleni, hogy el ne áruljam magam még egy nézéssel sem.

— Hogy el ne áruld, mit érzesz iránta?! — kiáltott fel csodálkozással Anna. — Nem értelek, Jókám . . . s ugyan miért?

Jóka nem mondta, hogy azért, mert nem hagyhatja el magyar a hazáját. Annára való tekintettel nem mondta, hátha gondolkozni kezdene fölötte, hogy hát az orosz nő elhagyhatja-e hazáját? Egyszerüen azt mondta: — vigyáznom kell magamra és szint játszanom, mert ha észreveszi a trónörökös, hogy szeretem, akkor nyilatkozni is fog és megkéri a kezemet.

— S ez baj lenne rád nézve, drágám? Egy férfiu neje lenni, aki szeret s akire még ezenfelül egy trón is vár?

— Kérdéseddel már feleltél is, Anikóm. Nem volna ő trónörökös, nem volna ő herceg, csak egyszerü katonatiszt volna, a rezerváltat se kellene hogy adjam.

Nyilatkozatára, hogy szeret, nyugodtan felelhetném, hogy én is; és arra, hogy az övé akarok-e lenni, ugyanugy mondhatnám, hogy igen. De Adalbertre egy trón vár s én nem akarom, hogy bárki is higyje: a trón volt az ösztönzőm az igenre.

— Értelek, — felelte Anna. — Te Domonky Jóka vagy, nem Kodolányi Magda vagy annyi más. Beleértve az annyi másba engem magamat is.

— Magda ő fenségéről ne essék szó, — mondta Jóka és némi megvetés volt a hangjában. — De te, édes Anikóm, hogy mondhatsz olyat, hogy téged magadat is?

— Ugy értem, Jóka: ti egy előkelő nagy familia vagytok, én csak egy egyszerü professzor gyermeke; ti mérhetetlenül gazdagok vagytok, én hozzátok képest szinte nevetségesen vagyontalan lány vagyok. Mégsem törődtem az esetleges gyanuval, hanem megvallottam Gidának, hogy szeretem.

— Jól tetted, hogy megmondtad és csak szeresd is, — felelte Jóka és megölelte, megcsókolta Annát. — Te egy kivételes lélek vagy s igy kivételt is érdemelsz, Anna. A te szived a szemedben van, mint egy romlatlan gyermeké, drágám, s ha nem is szóltál volna egy szót sem, csak meglátta volna Gida, hogy szereted . . .

Megérkeztek a vendégek; Adalbert trónörökös, mikor viszontlátta Domonky Jókát, egy szónak is alig volt az ura, csak könyörögve ránézett Jókára. Mintha mondta volna a szeme: — Légy segitségemre, te imádva imádott, hogy nyilatkozhassék végre az ajkam is . . . Jóka pedig, mikor üdvözölte a trónörököst, közvetlenül és melegen ezt mondta:

— Most két éve, mikor házunktól bucsut vett, mint Bieberfeld trónörököse vett bucsut: most értékre nézve megnőve, mint nemzetének hőse tért vissza . . . érezze jól magát itt minálunk, fenség.

Mire Adalbert trónörökös megindultan, de érthetően igy válaszolt:

— Köszönőm szavait, nagyon jól estek. De

boldogabb, mert szabadabb volnék, ha csak nemzetem katonája s nem országunk trónörököse is volnék.

Vacsoránál Graetz-Bieberfeld hercege Domonky Gedeonról kezdett beszélni; ha jól tudja, most a Strypánál van a hadteste; de alig, hogy a kezdőszavakon tul volt, ugy tetszett neki, hogy zavarba hozta a családot. Mert Jóka is megrezzent, a szülei is. — Szent Istenem, — gondolta a herceg — csak nem történt olyasmi a fiukkal, hogy nem szivesen hallják, ha emlitik?

Jóka, nagyon ügyesen, Annához kezdett beszélni, hogy elvonja a többitől a figyelmet s ezt felhasználta a kegyelmes asszony arra, hogy felvilágositsa a herceget egy-két szóval.

— Anikó orosz nő, — mondta — s eddig eltitkoltuk előtte, hogy fiunk most az oroszok ellen harcol. Ő még ez idő szerint is ugy tudja, hogy vőlegénye a szerbekkel csatázik.

— Ah, értem már, — bólintott a herceg, Sebestyén ur meg hangosan kérdezte: — Fiunk felől tudakozódik fenséged? Szerénységünk tiltja, hiszen szülei vagyunk a fiunak, hogy mi mondjuk el Gedeonunk dolgait: de itt van a menyasszonya, engedje meg fenséged, hogy ő beszéljen. Ő szabadabban válaszolhat és büszke is lesz és boldog, ha mi helyettünk ő válaszolhat, a jegyese . . . No csak ne pirulj el, Anikó, hanem kezd el.

— Ha hercegséged kegyes lesz és meghallgat . . . Mint őrnagy kezdte a háborut, Szabácsnál alezredes és most julius elején kivételesen és soronkivül ezredessé lépett elő.

— És az a bizonyos Willibald ehhez hozzájárult? — csodálkozott a herceg, de ugy, hogy csak Sebestyén ur hallhatta a kérdést.

— Sok kitüntetést is kapott, — folytatta Anna nagyon lelkesen. — A németektől vaskeresztet is kapott, kettőt is, mert ezredével a németekhez lett beosztva.

— Igy már értem az ezredesi előléptetést is, —

sugta oda Sebestyén urnak a herceg. — Willibaldnak egyszerüen szava sem lehetett ellene, mert meg sem kérdeztük.

Asztalbontás után Adalbert a hölgyekkel sétálni ment, a herceg pedig Domonkyval a verandára ült ki, füstölni. És szivarozás közben megint szóba hozta a herceg a háborut.

— Nem kapott ön a háboru elején reaktiválására vonatkozó felszólitást?

— De kaptam, — felelte Domonky és eszébe jutott a honvédelmi miniszter és az, hogy mit gondolt akkor magában, mikor a miniszterium lépcsőin lefelé ment.

— Nem fogadta el, látom. Szabad ösmernem az okait is, barátom?

— Csak egy okom van, fenség s azt Waldkirchener Willibaldnak hivják.

A herceg igen jóizüen nevetett. — A legelfogadhatóbb ok, — mondta vidáman. — Én se lennék az alárendeltje semennyiért sem. Abszolute tehetségtelen ember. Csodálom is, — folytatta kedéllyel — hogy a tábornokai miért nem sztrájkolnak?

— Megmondom, fenség, — válaszolta Domonky és keserü lett. — Mert ha Waldkirchener helyébe egy igazán értelmes fő jönne, tábornokaink felét haza kellene küldeni, nyugdijba.

A herceg most másról kezdett beszélni, a háboru hatásáról, a mezőgazdasági viszonyokról és több egyébről, majd hirtelen kérdezte: — Valami uj gyárat alapit itt, barátom?

— Uj gyárat? — csodálkozott Domonky.

— No igen. Mást mit jelenthet az a tömérdek barakk, ami itt készül, közel a kastélyhoz?

Sebestyén ur epésen nevetett. — Ez kérem gróf Waldkirchener gyára. No, nem a Willibaldé, de a fiáé, Félixé.

— Az ön birtokán... Waldkirchener?... Nem értem.

— Egyszerü a nyitja, fenség. Gróf Waldkirchener Félix most Bécsben van, ott beültették egy

hivatalba, melynek neve: hadifogoly-táborokat tervező és létesitő központ. Most három hónapja itt járt a gróf ur és pont itt szemelt ki helyet egy tábornak. Hogy ugyszólván a kastélyom tövében, azt még elnéztem volna a gróf urnak; de mit szóljunk ahhoz, hogy kétszáz hold buzatermő-földemet foglalt le a fogoly-tábor részére. S most ácsok barkácsolnak ott, ahol kaszák penghettek volna. Alig másfél kilométerrel lejebb pár száz hold terméketlen szikföldem van; ez nem kellett neki, a gróf urnak a buzaföld kellett. Hogy egy zászlóaljnak jó félévi kenyere termett volna azon az igénybe vett földön, azzal nem törődött gróf Waldkirchener Félix ur.

A herceg szinte indulatosan kikelt. — Hát mi mással törődnek az osztrákok, azok a lelketlen exhumáltak ott Bécsben? Mi fontosabb előttük, mint az ország, vagy a hadsereg kenyere?

— Ha csipős akarnék lenni, — mondta Domonky — azt felelném, hogy: magasabb szempontok. Például, hogy másfél kilométerrel lejebb, közelebb lesznek a hadifoglyok a fronthoz, tehát könnyebben meg is szökhetnek az ipsék. De nem akarok szarkasztikus lenni, csak az egyszerü faktumot emlitem: gróf Waldkirchener Félixnek egy kicsinyes bosszuállása az egész. Közvetlen a háboru előtt valami afférje volt vele a fiamnak s akkor csunyául alul maradt a gróf ur . . . hinc illae lacrimae, fenség, innen az a gyerekes kis borstörés, hogy a kastélyom mellé fogolytábort létesit. De a koronája az egésznek az, hogy tiltakozásomra Bécsből az a klasszikus megokolásu elintézés jött, hogy a fogolytábor „fogoly-biztonsági szempontokból“ ott létesitendő, ahová a központ kiküldöttje azt tervezte.

— No, épületes állapotok, valóban.

— Jellemzők inkább, mint épületesek, — gondolta Sebestyén ur és sem ő nem sejtette, még kevésbbé gróf Waldkirchener Félix, hogy mire lesz még jó az a borstörés, az a hadifoglyok tábora a Domonkyak kastélyának tövében.

VII.

Anikó meséje.

A Domonkán való tartózkodás napjai jöttek és mentek és fogytak; rohamosan fogytak, mint minden, ami boldogság ezen a világon. Már az ötödik nap is elmult és a hatodik is alkonyodni kezdett, de Adalbert trónörökös, jóllehet figyelte Jókát, nem árulja el szivét csak egy nézéssel is, a hatodik nap estéjén is ott volt, ahol Domonkára való megérkezésének napján. Jóka nagyon vigyázott magára, de még azt sem konstatálhatta a trónörökös, hogy vigyázatlan-e valóban, mit ő annak tart, vagy igazi érdektelensége a szivének? És hiába tette, hogy mint megérkezésének estéjén, ugy nézett Jókára nap-nap után, hogy valósággal megszólalt a szeme: — légy segitségemre, te imádva imádott, hogy nyilatkozhassék végre az ajkam is . . . csak hiába tette, mert Jóka ezt a könyörgést sem akarta meglátni, hogy ő neki szól. Elszigetelni tudta a szivét, beburkolni és izolálni, de ugy, hogy egy rezgés sem abból, ami érzés vagy indulat volt a szivében, a szemébe vagy az ajkára nem jöhetett.

Hiába tette meg Adalbert, hogy egy este, mikor esett az eső és mindnyájan a szalonban voltak, ő leült a zongorához és eljátszotta a dalt a hegedüről, mely eltörött és Rózsiról, aki nem akar szólani; hiába énekelt és kémlelte az eredményt, csak annyit is tesz-e meg Jóka, hogy lehajtja a fejét és az ölébe ereszti a két kezét. Mint valaki, akinek lelkét az emlékezés lágy szárnyai legyezik. Nem tette, csak élénken

figyelt s mikor befejezte a trónörökös, azt mondta: — Köszönjük az élvezetet, fenség. Némi kis szünetre az uralkodó herceg Anna felé fordult és azt mondta: Most a kisasszony lesz szives és elénekel nekünk egy-két orosz dalt.

Graetz-Bieberfeld hercege is figyelte-figyelte Jókát, de ő sem látott semmit, mit vonzalomnak magyarázhatott volna. Meg is mondta egyszer a fiának, hogy: — no látod, te Adalbert, kár lett volna lemondanod a trónról; csak nem jöhettél volna ide boldog embernek, ahogy gondoltad.

Anna persze tudta, hogy Jóka érdektelensége mögött mit lásson és folyton azon törte a fejét, mit tehetne ő, hogy szünjék meg ez a fájdalmas állapot. Örökérvényü törvény, hogy akik szeretik egymást, közeledjenek is egymáshoz, mint a tó vizének habja a pázsitos partokhoz törekszik, itt meg azt látja, hogy jéggé dermed a tó vize, a parti virág pedig mozdulatlanságot kényszerit magára.

— De szabad-e, hogy valamit tegyek? Vagy kellene-e, hogy valamit tegyek? — ez a két kérdés foglalkoztatta nap-nap után. És közbe csak multak a napok és sem a szive nem tudott, sem a gondolkozó esze valami tanácsot.

Egy éjszaka azután, hogy ébren feküdt az ágyában és Jókára meg Adalbertre gondolt, mégis kapott tanácsot — az atyjától. Aki Istenben nem hitt, de a Gondviselésben annál szilárdabbul.

— A Gondviselés! — gondolta Anna. — Szentpétervár, Bécs, Domonka! Ami az én sorsomat és a másokét illeti: a Gondviselésnek egy-egy állomása mindegyik. Pétervárott: Cirill és Anna és Szergiusz Alexander nagyherceg; Domonkán: Gedeon és Magda; a közbeneső állomáson, Bécsben, már másképen csoportosultak a személyek. Magda és Szergiusz nagyherceg — és Gedeon meg Bakunin Anna . . .

— Ha boldogult édes atyám élne, azt mondaná: a Gondviselés müve, ez akarta ugy, hogy Bécsbe menjek

és megösmerkedjem Gidával; ez akarta ugy, hogy Bécsben a képtárban nekem legyen szerepem Kodolányi Magda és a nagyherceg között. És mit mondanál most, jó apám, ha tudnád, hogy leányod Domonkán van? Erre is ugy vélnéd, hogy a Gondviselés akarta, hogy itt legyek? . . .

— Mindenesetre vélnéd és köszönöm, jó apám, az intelmet. Arra intesz, hogy nemcsak szabad, de kell is, hogy valamit csináljak.

És akkor este, hogy felkérte a herceg, énekelne el neki egy-két orosz dalt, Anna elérkezettnek látta a percet, hogy cselekedjék.

Leült a zongorához és egy bájos orosz népdal melódiájára egy volgavidéki népmesét énekelt, oroszul. Ugy kezdődött, hogy: volt, hol nem volt, egy királyfi, fenyőfa volt, nemes pálma; volt, hol nem volt, egy királylány, szebb volt mint egy tündér álma. Királyfi és király lánya messze laktak egy a mástól; mint az ősz a kikelettől, mint napkelte napnyugtától. Mégis, mert Isten ugy akarta, hát a királyfi meglátta valahol a királylányt és megszerette és a királylány is meglátván a királyfit, megszerette. Bizony, nagyon megszerette, a szivébe zárta a királylány a királyfit, de a királyfi ezt nem vehette észre, mert a király lánya vastag fátyolba burkolta szivét, a vastag fátyolon keresztül pedig nem láthatott a királyfi semmit.

Gondolkozott, töprengett a királyfi: mi módon göngyölhetné le azt a fátyolt a királylány szivéről? Hogy lássa, mi van a szivében s ha szerelem van benne, ő szólhasson.

Csónakba ült a kirárylánynyal a királyfi, hogy az üdvözülés szigetére vihesse. Árbóc és vitorlarud lett volna, kötélzet is lett volna, meg kedvező szél, de vitorla nem volt egy tenyérnyi sem. Kérte hát a királyfi a királylányt, csavarná le szivéről azt a fátyolt, hogy az lenne vitorlája a csónaknak és mehetne vele az üdvözülés partjára. De a királylány bizony nem tette, mert félt, hogy akkor elárulja a szerelmét, s igy az üdvözülés földjére sem mehettek.

Mást próbált a szerelmes királyfi. Elvitte a királylányt a remények örökzöld berkébe, hogy megkeresné a boldogság forrását. Meg is találta egy csillagfa tövében, de sehogy sem merhetett belőle, mert a boldogság forrása egy mély akna fenekén gyöngyözött. Leereszkedni az aknába: de hogyan? Se mászórudja nem volt, se kötele, hágcsója, semmije. Kérte hát a királyfi a királylányt, csavarná le szivéről azt a fátyolt; csillagfának törzséhez odakötné a végét és leereszkednék rajta a forráshoz; közös egy kehelyből hadd innák a boldogság mámorát. De a szemérmetes királylány csak nem tette, mert félt, hogy akkor elárulja szerelmét, s igy a boldogság vizéből sem ihattak.

Szomoru lett a királyfi nagyon s mert hallotta egyszer a leánytól, hogy miért, hogy tél is van a világon, holott örökös tavasz is lehetne, hát elment a télnek a honába, ahol a hó és jég sas-madara tanyázik. Hogy megfogja — gondolta — és örömet okozzon vele a leánynak. Ne legyen tél, csak tavasz legyen ezentul a világon. Meg is fogta a sasmadarat és vitte, hogy átadja a leánynak. Találkozott a királyfival a királylány s ahogy észrevette, hogy vérzik a királyfi, mert megsebezték a sas-madár karmai, hát mire sem gondolva és mitől sem félve, csak aggodalmas könnyeket hullajtva, lecsavarta szivéről a fátyolt és bekötözte a királyfi sebeit. Meglátta ez a leányban a szerelmet és azt is, hogy az övé a szerelme, hát boldogan kitárta a két karját és a keblére ölelte a királylányt. A jég és a hó sas-madara elszállt, mégis örökös tavasz lett a világon: kettőjüknek, a királyfinak és a leánynak. . .

Az egész társaságban pedig csak Adalbert tudott oroszul és atyja, s mikor Anikó befejezte a mesét és mindnyájuk nevében Domonkyné megköszönte neki az előadást, Adalbert trónörökös is odalépett hozzá és mondott neki valamit oroszul.

— Köszönöm, — mondta nagyon halkan. — Ez a bájos kis mese nemcsak gyönyörködtető volt, de meg is vigasztalt.

Anna nagy meglepetést szinlelt, hogy a trónörökös birja az orosz szót, holott jól tudta, hogy birja, noha eddig csak németül vagy franciául beszéltek egymással. Mert egyszer a parkban egy asztalkán, egyszer meg a veranda mellvédjén ottfelejtett a trónörökös egy könyvet. — Ő sutytyomban megnézte, mert kiváncsi volt, mit olvas a fenség? hát Turgenyeff „Füst"-je volt, de orosz eredeti, nem fordítás.

Anna tehát csodálkozást szinlelt, majd igy felelt a trónörökös szavára:

— Boldog vagyok, fenség, hogy megértette egyszerü mesémet. S olyan jól esik, fenség, hogy ezen felül *engem is* megértett.

A „megértett" szót némi gyenge kis hangsulyozással mondta. És valóban a lelke is örült, hogy a trónörökös megértette az ő meséjét. Megérthette belőle, hogy Jóka szereti őt, csak titkolja; fátyolba burkolja szivét; de eljön még az ideje annak is, hogy legöngyöliti szivéről azt az érzelem-eltakaró valamit.

Szinte szokatlan volt látni, milyen jókedvü lett egyszerre a trónörökös. Atyjának is feltünt az a hirtelen jött gyökeres változás; könnyedén és ötletesen társalgott és nem egyszer történt, hogy diákosan, boldogan felnevetett.

Meg is kérdezte tőle az atyja, hogy hát mi történt? Tán bekövetkezett az, amit kifejtettem előtted a vonaton? Hogy egy leány, aki szeret egy férfit, sokáig azt nem birja titkolni . . . és Jóka sem titkolja már előtted?

— De még titkolja, apám és az tesz oly végtelenül boldoggá, hogy egyáltalán van, amit titkoljon. Hogy fátyolba csavarta a szivét. De csak kibugyolálja, ha ugy fordul, ő is, mert nemcsak a mesékben, de a földön is vannak ilyen lányok. És egyet — van okom hinni — Bakunin Anna is ösmer.

— Nekem is, — vélte a herceg — van okom, hogy ugyanezt higyjem. S hogy őszinte legyek, fiu: Annának a legsajátabb tette volt, hogy burkoltan tud-

todra adta, hogy remélhetsz. Jóka nem is sejti, hogy jövendő ángya ma fellebbentette előtted az ő fátyolát.

— Köszönöm, apám, ezt a kijelentést. A királylány nevében is köszönöm . . . és fiusan, hálásan kezet csókolt komolylyá vált atyjának.

Ki — véletlen volt-e vagy szivének egy megrezdülésére történt? — elővett egy medaillont és nézte a benne levő képet. Adalbert anyjának az arcképe volt.

VIII.

Az ablakredőny nagy recsegve legurult.

Jóka nem tudta meg se másnap, se később, mi is volt a tartalma a mesének; eszébe se volt, hogy megkérdezze Annától, mert azt hitte, csak az a népdal volt, melynek melódiáját már hallotta tőle azelőtt is. Oroszul nem értett s igy persze, hogy sejtelme se volt róla, hogy nem is az eredeti dal szövegét, de a meséjét énekelte el Anna.

Azt sem tudta, hogy Adalbert oroszul beszélt Annához s ez őhozzá, oly halkan folyt a kis párbeszéd s oly rövid ideig is tartott és később sem volt alkalma, hogy megtudja, tud-e oroszul a trónörökös vagy sem, mert ez gondosan őrizkedett attól, hogy még egyszer oroszul szóljon Annához. Csak franciául vagy németül társalgott és Annának is volt annyi esze, hogy el ne árulja sem a trónörököst, se magamagát.

Igy hát ugy folytak a napok, mint addig is; Jóka rezervált birt maradni, szive minden érzését elrejtő, Adalbert meg várni tudott a percre, amikor ráolvashatja majd Jókára: — te szeretsz.

Már nem nézett olyan könyörögve a leányra és fájdalom sem szomorkodott a szemében, hogy Jóka oly érdektelen birt maradni; sőt boldogság sarjadt a szivében, vagy legalább is valami jóérzés, hogy egyáltalában volt Jókának mit titkolni. Az lett volna a szomoru ránézve, ha mi rejtegetnie se lett volna a leánynak.

Anna pedig boldog volt, hogy megértette a trónörökös az ő meséjét. Több nem is volt egyelőre a

célja, mint hogy hadd tudja meg a királyfi, hogy a királylány őt igenis szereti. Szereti, csak titkolja, éppen azért, mert királyfi, akit szeret. Fátyolban hordja a szivét; nem látszik azon keresztül a legkisebb feldobbanás vagy csak megmozdulás sem. Nem is hajlandó legöngyöliteni a fátyolt és szabaddá tenni a szivét, sem az üdvözülés partjaira való jutásért, sem másért, amit a *királyfi* nyujtana; de mihelyt ez utóbbival valami *emberi* esemény fog történni, Jóka is majd megfeledkezik mindenről és olvasni fog engedni a szivében. S akkor tavasz lesz, egy életen át viritó.

— Milyen is volna két élet, ha gondviselés nem volna, — tünődött. — Olyan volna, mint két mozdulatlan égitest, közös egy kormányzó-nap nélkül, olyan volna, mint két virág vagy két cserje, melynek egyikétől a másikáig sem himporos méhek nem szállanak, se csillogó selymet nem feszit „tündérhajból" a nyár keze.

— Itt egy élet: Jóka, ott egy élet: Adalbert, — gondolta. Magyar leány az egyik, német férfi a másik; szeretik egymást de titkolja az egyik, mint a tengeri kagyló a gyöngyeit, a másik meg nem szólhat, mert a legkisebb biztatást sem észleli. S tán változatlan igy is marad ez mindvégig, ha a Gondviselés selyemszála nem szövődnék. Oroszország volgamenti részében egy jámbor kis mese él a nép ajkán; tudós ember azt gyüjteményébe felvette, gyüjteményét elolvasta egy urilány, ki mint a Névapart szülöttje nem is álmodhatott akkor a Tiszáról, tiszaháti szerelmesek dolgáról. És ime, a sors keze munkája: Tisza mellé sodródik a volgamenti dallal német és magyar közé a Névapart szülöttje és orosz dalból sejti magyar lányszív szerelmét német férfi keble.

— Tisza, Volga, Névapart és tündérhaj-selyemszál népmese; van Gondviselés, van, — mondta Anna.

És Adalbert trónörökös is ezt mondta és atyja is ugyanezt mondta, de mindegyik csak magának mondta és csöndesen, nyugodtan töltötték el napjaikat Domonkán.

Elérkezett az utolsó nap is, reggel már utazni kel-

lett. Este még kint ültek a terraszon és ugy lehet, nem is volt véletlen, hogy vacsora után igy párosodtak össze a kint ülők! Graetz-Bieberfeld hercege Domonky Sebestyénnel diskurált, Domonkyné Annához huzódott, Adalbert trónörökös meg Jókához.

Domonky és az uralkodó herceg a háboruról beszélgetett egymással. Mindkettő férfiasan komoly volt, mert azon a nézeten volt mindegyik, hogy a háboru még évekig is eltarthat.

Egy jó csomó generálisukat már elfogyasztott a háboru, — mondta a herceg. Kitünt, hogy tehetetlenek voltak.

— Jobbak pedig, sajnos, nem léptek a helyükbe, jegyezte meg Sebestyén ur halkan. — Honnan is vehetnők, tán a főhercegek sorából? — gondolta megjegyzéséhez magában.

Mintha csak arra várt volna a herceg, amit Domonky Sebestyén mondott, hogy: jobbak pedig nem léptek a helyükbe, mert felállt és kérte, menne be vele egy pillanatra a szobába.

Az uralkodó herceg saját szalonjába vezette Domonkyt.

— Barátom, — kezdte — én ott voltam Versecen s akkor azt mondtam, hogy irigylem a monarchiától azt az embert, már mint Domonky Sebestyén tábornokot. Annál őszintébben fájlaltam, hogy Versec után ön lemondott rangjáról.

— Volt okom rá, fenség.

— Nem kétlem, barátom. Most pedig megvallom önnek, hogy a háboru elején az én kezdő szavamra történt az önhöz ment ama felhivás, hogy kérje vissza rangját és reaktiváltatását mint kombattáns tábornok.

— Nagyon hizelgő ez rám nézve, fenség. Annál hizelgőbb, mert magam akkor azt hittem, hogy Waldkirchenertől eredt a felszólitás.

— Waldkirchenertől? Ugyan? Hogy tételezhetett föl őróla ilyesmit?

Domonky nevetve elmondta és a herceg is jóizüen nevetett. — S ami azt illeti, — kedélyeskedett a herceg — azt a lehetetlen megbizást, ha nem is mint fizetséget Versecért, de megkaphatta volna a gróf urtól.

— De hadd térjek a dologra, — folytatta. — Nem szándékozom önt most személyesen felkérni, hogy kérje reaktiváltatását mint tábornok, mert belátom és megértem jó magam is, hogy önre nézve ez non possumus helyzet. Egy Domonky fölött nem disponálhat egy olyan ignoráns, mint Waldkirchener. De nem kérné-e a reaktiváltatását saját magától is, ha Waldkirchenert egyszerüen menesztenők?

— Nem kérném, fenség; még akkor sem.

— Szabad tudnom az okát, kedves Domonky?

— Nem titkolom, legkevésbbé ön előtt. Én ugy látom ma a helyzetet, fenség, hogy a háboru folytatása — még világraszóló győzelmek esetén is — mégis csak a bukásunkhoz fog vezetni. Békét kell kötni, vagy elvérzünk mi mindnyájan, önök németek is. Nem hadvezérek kellenek most nekünk, hanem diplomaták, akik értik a dolgukat.

A herceg egy darabig hallgatott, majd lassan és szótagoltan ezt mondta:

— Lehet, hogy igazsága van, barátom, lehet, hogy téved, majd meglátjuk. Meggyőződése, hogy most diplomaták kellenek, nem engedi meg önnek, azt belátom, hogy tábornoki parancsnokságot vállaljon. De ha változni talál a helyzet és meggyőződése is megváltozik, nos akkkor . . . mi tárt karokkal fogadjuk önt, Domonky. A reichsdeutsche Armeeben ön bármikor, mihelyt akarja, parancsnokló tábornoki állást nyer és én leszek a legboldogabb, ha hozzánk jön, nem annyira személyi, mint leginkább objektiv okokból.

A reichsdeutsche Armeenak oly nagy volt még akkor a nimbusza, hogy a bieberfeldi szavaira még Domonky Sebestyén is kissé megszédült. — Fenség, — felelte hálásan — ha meggyőződésem változik vagy a körülmények parancsolni fogják . . .

— Biztositom, hogy boldogok leszünk, — vágott a szavába a herceg — ha ön, kedves Domonky, a miénk lesz. És mégegyszer és százszor is: nem annyira személyi, mint leginkább objektiv okokból. Az ön ősmagyar temperamentuma és lelke, párosulva azzal az alapos tudással, mit már Versecen is megcsodálhattam önben, nagy hasznára fog válni a mi ügyünknek.

Igaz volt az utolsó betüig: tárgyi okok vezették a herceget, mert nyereségnek itélte a reichsdeutsche hadsereg számára, ha megnyeri tábornokának Domonkyt, de vezették őt személyi okok is. A fia ügye Jókával volt az a személyi ok. Hogy nemcsak Adalbert szereti Jókát, de ez utóbbi is Adalbertet, most már tudja; hogy előbb-utóbb a leány is csak szint vall s hogy ezután a trónörökös őt megkéri: ez elmaradhatatlan fejleménye a dolgoknak. Nos, ő, a herceg, noha megbarátkozott már eddig is az eszmével, hogy fiának neje a köznemesek sorából kerüljön, mégis szivesebben látná, ha Jóka nem mint köznemeslány, de legalább is grófkisasszonyi rangban lehetne a trónörökös jegyese. Hát erre kellene neki, azaz erre is kellene neki a Domonky reaktiváltatása mint tábornok. Nemcsak hogy meg fogja állani a helyét, de hadtörténelmi dolgokat is fog müvelni és kitüntetésül vagy jutalmul — német részről jött befolyásra persze — grófi vagy hercegi rangot kap. Mégis másképen fog hangzani; hogy Adalbert Graetz-Bieberfeld trónörököse eljegyzett egy Domonky-hercegnőt.

Csak sejtette is volna Sebestyén ur, mi mellékterve van ő vele a hercegnek, azt mondta volna határozottan és röviden: — köszönöm, fenség, maradok, aki vagyok, földbirtokos. Várható jutalom és kitüntetés, Lipótrend, grófság vagy efféle egy Domonky-leszármazottat nem kecsegtethet. Mi Domonkyak voltunk és maradunk is. De a herceg mikor azt mondta, hogy tárgyi okok vezetik őt leginkább és a személyi okok alatt azt a barátságot engedhette érteni, mely közte és Domonky között fennállott: lehetetlenné tette az a priori való visszautasitó választ.

És miközben ezek odabent történtek, odakint a terraszon tovább folyt a társalgás egyfelől a háziasszony és Anna, másfelől a trónörökös és Jóka között. Anna szinte ki nem fogyott a szóból és a megszokottnál kissé hangosabban is beszélt, csakhogy elvonhassa Domonkyné figyelmét és zavartalanul folyhasson Jóka és a trónörökös között a diskurzus.

— Most két éve, — mondta ez utóbbi — ugyanitt ültünk a terraszon. Utolsó domonkai esténk volt s akkor azt mondtam, ha emlékszik rá, hölgyem, hogy nem jövök el másodszor is ez országba.

— Emlékszem, — felelte Jóka. — Annál kitüntetőbb házunkra nézve, hogy nem maradt meg fenséged akkori fogadkozása mellett.

— Most nem mondom, — folytatta a trónörökös — hogy nem jövök el mégegyszer ide önökhöz, azt sem mondom, hogy de igenis jövök. Mert jönnöm vagy nem jönnöm a körülményektől fog függni, nem én tőlem.

— Ez természetes, — jegyezte meg Jóka — ez az uralkodó személyeknél már igy van. Akaratuk sok mindenben korlátozó rácsokba ütközik. De meg kell ebbe nyugodni, ez törvény.

— Nem annyira törvény, mint béklyó. Rabbilincs, guzs; gyülöletes a testemnek és a lelkemnek. Tudja-e, Jóka, hogy már foglalkoztam a gondolattal, hogy szétteröm?

— Tudom; ön le akart mondani trónöröklési jogáról, herceg, vagy legalább is hangoztatott már ilyesmit.

Ezt csak egy embertől hallhatta, Jóka!

— Senkitől sem hallottam, csak egyszerü kombináció ez részemről. Minden fiatal ember — és Bieberfeld hercege is az — előbb vagy utóbb elérkezik életének ama napjához, melyen érzi vagy érezni véli, hogy cselekvési szabadsága gátok között van. Diákember például az iskolában látja a gátat és foglalkozik a gondolattal, hogy otthagyja; szabadelvü pap az egyház merev felfogásában látja, fiatal hadnagy a katonai rendben és szigorban . . .

— Hát az uralkodó személyek fiai? — izgult fel Adalbert trónörökös. De volt annyi fegyelmezettség benne, hogy izgatottságát egy mosoly mögé rejtse.

— Az uralkodók fiai . . . erről már volt szó közöttünk, fenség. Most két éve, ha emlékszik, egy jármos szekér nyomát hogy mutattam. Azt mondtam akkor, hogy a fenséges urak nem engedhetik meg maguknak a választást, hacsak a fenséges hölgyek közt nem, ahogy tetszik-e nekik egy nő avagy nem tetszik. Nos, az uralkodók fiai emiatt lázadoznak leginkább; ez ellen revoltálhatott ön is és emlegethette, hogy lemond a trónról.

— Nem tagadom, Jóka, ez igy volt. S hogy nem törtem ketté a bilincset, nem azon mulott, hogy nem volt meg a hozzávaló erélyem. Más ok miatt nem tettem. Minden elhatározásnak egy meggyőződés kell hogy legyen az alapja, amely megokolttá tegye azt az elhatározást, ilyen meggyőződésem azonban — fájdalom — nekem nem volt.

Jókára nézve már fölötte kinos volt a téma, mert ugy gondolta, tudja, hogy mit céloz vele a herceg. Azt, hogy lépésről-lépésre közelebb juthasson a lehetőségéhez annak, hogy egy direkt tett kérdéssel megszerezze azt a hiányzó meggyőződést. S ezt meg kellett hogy gátolja; ámde hogyan?

— Vagy más tárgyra terelni a beszédet, vagy megmaradni a tárgy mellett, de ugy, hogy lássa be maga a trónörökös; hiába is kérdeznék, tehát nem kérdezek.

Más beszédtárgyra áttérni kényelmesebb is lett volna, könnyebb is, de megmaradni a témánál és ugy vágni el lehetőségét a kérdésnek: radikálisabbnak látszott, tehát jobbnak is.

Jóka a radikálisabb utra tért. — Azt mondta ön, herceg, — felelte — hogy nélkülözte a meggyőződést ahhoz a bizonyos elhatározó lépéshez. Én meg azt teszem hozzá, hogy nem is volt módjában szerezni és a jövőben sem lesz abban a helyzetben, hogy megszerezze azt a hiányzó meggyőződést. Sőt tovább megyek

egy lépéssel, fenség: nem is lesz szabad, hogy ilyen meggyőződést szerezni próbáljon.

— Ez igazán meglepő . . . Miért?

— Az önök nagy költője szerint nem lehet büntetlenül pálmák alatt andalogni, nemde? Éppen igy mondhatni, hogy nem lehet büntetlenül királyfinak születni vagy Erbprinznek. Az élet megkülönböztetésekkel van tele s amit egy Hans Basler megkérdezhetett egy leánytól, azt nem kérdezheti meg tőle egy trónörökös.

Hans Basler! A trónörökös megrezzent. A bieberfeldi képkiállitás jutott eszébe.

— Hans Baslernek — folytatta Jóka — még megmondhatta az a bizonyos Rüdesheim-lány, hogy szereti s hogy az övé akar lenni, mert nem volt közöttük tátongó rangkülönbség; Hans Basler tehát kérdezhetett, neki szabad volt; de az uralkodója fiának már nem mondhatta volna a Rüdesheim-lány, hogy szereti, tehát nem is volt szabad, hogy az uralkodó fia tőle kérdezze. Az igazi ur csak akkor és csak ugy kérdez, ha érzi, hogy szabad hogy föltegye azt a kérdést.

Jóka most kivételesen nem lágyan, de az érdesség határáig férfiasan beszélt a herceghez (tőlem sem kérdezheted, vajjon szeretlek-e, mert nem szabad, hogy ezt tőlem kérdezzed) és ez annyira meglepő volt Adalbert trónörökösre nézve, hogy eszébe sem jutott a kérdés: honnan is ösmeri a Hans Basler és a Rüdesheim-lány esetét? Arra sem gondolt, hogy kérdezze: mi kényszerítő szüksége volt arra, hogy elállja előttem a vallomás lehetőségének utját, mikor egyáltalán nem szándékoztam vallani? Adalbert csak ült, megzavarodottan és megbénult tagokkal és csak annyit érzett, hogy a szive egy edény, mely felborult s mos kiömlik a tartalma. A jövőben bizás, a remény az a valami, mely mint a halálos sebből a vér, most kilüktet a szivéből s a földre foly.

Mint a lelkükben megkinzott jobbérzésü emberek már szokták, Adalbert is lassan az eget kereste a szemével és Jóka erre azt hitte, hogy a válasza is olyan lesz, mint a szeme: a rejtelmes távolságok felé mélázó.

De a herceg most nem világfájdalmas-lágyan, hanem férfiasan igy felelt a leánynak:

— Most már igenis a leghatározottabban mondom, hogy nem jövök el mégegyszer ebbe az országba.

Alkut nem türő energikus válasz volt, ki is merithette a trónörökös erélyét, mert egy perc mulva csak belézökkent a lágyságba.

Még egy pillantást vetett az égre és ezt mondta:

— Most bucsut vettem mindörökre a magyar ég csillagaitól, hölgyem; semmi további teendőm itt többé, hát engedje meg kérem, hogy távozzam.

Elbucsuzott Jókától s ez szó nélkül engedte, hogy menjen. Mert érezte, hogy csak sablonosan is kérdezni: — tán megbántottam, herceg, hogy itt hagy? már magyarázatokra vezetett volna. S két perccel azután, hogy Adalbert trónörökös az asszonytól és Annától is bucsut vett, a terrasz fölött egyik emeleti szobából egy ablakredőny leeresztése hallatszott. Nem kiméletes és lassu, hanem szemrehányó, neheztelő gyors leeresztés volt, mintha az, ki az ablak mögött a szobában volt, ezzel jelezni akarta volna, hogy minden terhére van. Mindaz, ami az ablakon kivül él, csak nyüg, csak teher a lelkének: még a csillagok is az égen, még azok is. . .

És Jóka, mikor hallotta a redőnyök gyors lefelé hullását és ugy vélte, hogy az okát is tudja, saját magának is azt mondta, amit Bécsben egyszer Gida bátyja mondott: — ejh, igy gyilkolják meg a lányok a szerelmet.

Igy végződött az utolsó este és Adalbert elutazott anélkül, hogy még egyszer látta volna Jókát. Korán reggel ment el az atyjával és csak Sebestyén ur volt jelen, mikor vendégei elutaztak a kastélyból.

Ötödik rész.

I.

Egy váratlan levél.

Igy gyilkolják a lányok a szerelmet: ez a bánatos gondolat szomorkodott Domonky Jókában és felelt a szemrehányó zajra, mit a tedőnyök gyors leeresztése okozott. Utána meg csönd lett és hónapokig sem zavarta meg semmi a Domonky-kastélyban az életet. Ugy folyt és mult benne, mint azelőtt; Jókának mint eddig is, fátyolba volt burkolva a szive, nem sejtetett se magavádat, se mélabut a trónörökös elutazása után sem, Anna pedig vig volt és mosolygó, mint napfényben a tengerszem felszine.

Csakhogy Jóka nap-nap után egyforma volt, mig Anikó egének azurja néha napján ködökbe hanyatlott.

Mikor eszébe jutott Cirill, akkor. Ha az volt a hite, hogy meghalt, ha az volt a hite, hogy életben van: ez is borut jelentett lelkének, az is. Ha a föld alatt van Nisopol Cirill, akkor adósa neki menyasszonyi hüséggel, ha meg él valahol — gondolta Anna — mikor kérhet tőle feloldozást? Ő Bakunin professzor leánya, ő nem tehet ugy, mint bármely más leány tesz, hogy a halottra egyszerüen már nem gondol, az feloldozta őt már azzal, hogy a föld alá ment, az élővel pedig rövidesen csak tudatná; mást szeretek, hát nem lehetek a tiéd.

És a háboru harmincadik havában, hogy Gedeon szabadságra hazajött, ennek az arcán is ott homálylottborongott az az árnyék. Most nem ugy mint eddig, csak egy-két napra, most tiz hétre jött Domonkára Gedeon

s most ráért, hogy gondolkozzék: mi lesz? Az eddigi egy-két nap csak a jelené volt; Anikóé és a boldogságé, más semmié; az eddigi egy-két nap közel sem engedte Gedeonhoz a jövőt. De a mostani hetven napnak már a nyolcadika, tizedike a jövőre terelte Domonky Gedeont. Mi lesz, ugyan mi lesz? Biztatta volt Anikót, mikor kitört az áldatlan nagy háboru, hogy elintézi az ő ügyét az elsővel, az eltemetett, de élőnek vélt Cirillel . . . de mikor foghat hozzá és hogyan? A háboru még évekig is etlarthat . . . és azután: Oroszországban megtalálni egy embert! Tenyérnyi kis országban is nehéz, hát még egy akkora nagyban, mely a Névától Vladivosztokig terjed! És ha mégis csak igaznak bizonyul, hogy Nisopol Cirill doktor meghalt: hogy téríti el Anikót attól a hitétől, hogy ő hüséggel tartozik a halottnak?

— És mégis csak él Cirill, nem halt meg, — makacskodott Gedeonban a gondolat. — Ha meghalt volna, akkor halála előtt csak lett volna egy üzenete menyasszonya számára vagy közvetlenül, vagy közvetve! Vagy magának Annának irt volna, vagy Timirjasev Izidornak, az kétségtelen. És ha csak a rabkórház őrének adta volna oda azt a cédulát, melyre utolsó üzenetét irta Annához: annyi emberies érzést föltételezhet még egy rabkórház őre részéről is, hogy rendeltetési helyére juttatja. De sem Anna, sem Timirjasev gyógyszerész, sem Nisopolné, a Cirill anyja, nem kapott üzenetet egy sornyit sem, tehát föltétlenül él még a halottnak hitt.

S itt holtpontra jutott Domonky Gedeon, mert megint csak látta a nagy kérdést: Oroszországban megtalálni egy embert? Egy országban, mely Kamcsatkától a Dunáig ér!

Egy délután mind lent ültek a parkban és az oroszországi állapotokról beszéltek. Hogy forr valami odaát; minden jel szerint nagy események készülnek s hogy Berenszki Sándor, ez a fiatal, de rettenthetlen forradalmár, a kezében tartja Oroszország jövőjét.

— Berenszki? — szólalt meg Anikó. — Most

hallok először erről a névről; otthon még emlegetni sem hallottam, nem hogy szerepe lett volna az életben.

Mire Sebestyén ur jóizüen mosolygott.

— Nem is ugy lesznek a forradalmárok, mint például a miniszterek, — mondta. — Hogy évekig szerepelnének a forumon, mint közéleti férfiak, mint képviselők, hogy azután hol könyökkel, hol észszel, de inkább csak könyökkel mint észszel utat törjenek maguknak a magasba. A forradalmárok titokban müködnek s ha már ott vannak, hogy foglalkoznak velük az ujságok, akkor rendszerint már a forradalmáré is vagy a jövő, vagy a börtön és a vesztőhely. Ez a Berenszki Sándor is ilyen forradalmár.

Egy inas jött le a parkba a póstával. Ujságokat és leveleket hozott; leveleket Sebestyén urnak és Gedeonnak, de Anikónak is hozott, most először, amióta csak Domonkán volt.

A többi levél várhatott vagy öt percig; az igazi szenzáció az Annáé volt. Ki irhatott Annának és honnan jött az a váratlan hiradás? Csak nem az a gróf Waldkirchener irt? — villant föl Anna előtt a kérdés.

A nagymegyeri fogolytáborból érkezett és szabályszerüen cenzurázott levél volt, boritékán a világos cimirás: Bakunin Annának, Domonkán. No, ez nem annak a vitorlarudnak az irása!

— Akkor kié? — fojtogatta Annát a kérdés és feltépte a boritékot — ki irt? Egy név volt a soroknak alján, egy ösmerős név, melyre könnybe lábadt zöldesen kék szép szeme.

— Tán Cirill irt? — kérdezte Gedeon, hogy észrevette imádottja könnyeit.

— Nem Cirill irt, hanem Timirjasev Izidor gyógyszerész. És Anna már fenhangon olvasta is:

— Drága jó Bakunin Anna! Kiszámithatallan a sors s mi csak játék vagyunk a kezében, mi gyöngék. Önt Magyarországba sodorta a háboru s most engem is odasodort, ki ugyancsak Szentpétervárott születtem.

Hadifogoly vagyok itt Megyeren s ide Bukovinából kerültem, hol mint katonai gyógyszerész müködtem. Azt, hogy ön Domonkán, jó helyen van, még bevonulásom előtt Pascsenko Dimitrijtől hallottam.

De drága jó Bakunin Anna: nem az az én levelem célja, hogy csekélységemről irjak, hanem másvalami. Már ugylátszik, hogy a sorsnak a kezében én vagyok a kiszemelt eszköz, hogy valahányszor magára nagy csapást mér, én öntsek az ön lelkébe erőt és bizalmat és kitartást.

Emlékszik-e, Bakunin Anna, arra az utolsó szomoru levélre, melyet röviddel a háboru előtt Bécsbe küldtem volt önnek? Azt irtam volt abban a levélben, hogy ha van egy hű barátnője, Anna, hát keresse fel, boruljon a nyakába és annak keblén sirja el könnyeit. Mert azt irtam volt abban a levélben, hogy vőlegénye, Cirill doktor, meghalt.

Most egy százszorta lesujtóbb rossz hirem van és ha vannak még könnyei, Anna és egy barátnője is van, ki önt megértse, hát őhozzá menjen el, zokogni. Az meg fogja önt vigasztalni, Anna; én nem értek hozzá, én férfi vagyok, hát meg sem is kisérlem.

Ennek a százszorta lesujtóbb hirnek is Nisopol Cirill a tárgya. Nem halt meg, él: de — most legyen erős szivü, könyörgöm — nem halt meg, él, de megnősült. Beszéltem vele személyesen és ő maga mondta, hogy megnősült. Azt az aranynyal beburkolt elefántcsontjegygyürüt is átadta, hogy alkalomadtán juttassam el önhöz; az a gyürü most nálam vam ... bocsássa meg Cirillnek az ön megboldogult édesatyja ezt a lépését.

Ezt irta Annának Timirjasev Izidor gyógyszerész, ezt olvasta fel Anna a családnak s mikor befejezte a felolvasást, ugy látta, hogy olyan ragyogó napsütés van, mint még soha. És a kegyelmes asszony felállt, megölelte Anikót és Gedeont és nagy anyai szeretettel ezt mondta:

— Most már az egymáséi lehettek, egészen.

Sebestyén ur meg boldogan ezt mondta:

— Hajnalban Megyerre autózunk s ott kikérem azt a Timirjasev Izidort. Személyes garanciám mellett csak rám is biznak egy hadifoglyot, azt hiszem. Legyen jó dolga itt minálunk és legyen jelen az esküvőtökön is, gyerekek. Mert, hogy én kijárom a diszpenzációt s egy hét mulva megesküsztök, arról jót állok.

Anikó szemében még ott békétlenkedett egy tolakodó kérdés és Gedeon kitalálta, hogy az mi lehet.

— Ugye, édes apád levelére gondolsz, mit a sirkereszt fülkéjében találtak s mely ez idő szerint még Babjánszkij grófnőnél van? Hát majd ahhoz is csak hozzájutunk valahogy, föltéve, hogy nem mese az egész; az ne késleltesse a boldogságunkat, Anikóm. . .

De hát hogy került Timirjasev Izidor Szentpétervárról Nagymegyerre fogolynak és honnan tudta a Cirill doktor dolgait?

II.

Berenszki Sándor.

Timirjasev Izidor, mikor Pascsenko közölte volt vele, hogy Anna hol van, megkönnyebbültnek érezte a lelkét, de elköszönvén Pascsenkótól anélkül, hogy vállalta volna a neki szánt megbizást, félelem gyötörte, hogy ebből baj lesz. Megfizetteti vele a vonakodása árát vagy Pascsenko Dimitrij Alexej, vagy Babjánszkij Tatyana grófnő.

De hónapok is elmulván anélkül, hogy mi legkisebb bántódása lett volna, Timirjasev Izidornak megengedte könnyebbé vált lelke, hogy másoknak dolgaival is törődjék, nevezetesen Anna és Nisopol Cirillnek a dolgával.

— Anna él és Magyarországon, Domonkán van, jó helyen van. Hála legyen az istennek, — gondolta. — De Nisopol Cirill vajjon csakugyan meghalt-e? — tünődött.

Akkor, mikor koporsóját Szentpétervárra hozták s oly diszesen eltemették, hogy szinte feltünő volt — miniszter és nagyherceg koszoruja és Babjánszkij Tatyana grófnőé — akkor megingathatatlanul ugy hitte, hogy meghalt. Az ujságok is közölték, hogy anthraxos beteget operált, inficiálta magát s a többi. De pár hónappal később, hogy a szentpétervári lapokban azt az igazi szenzációt olvasta, az Iliodor-temetőbeli sirról és Bakunin professzor volt nejéről: pár hónappal később ő is — mint Domonky Gedeon — kételkedni kezdett, hogy Cirill doktor csakugyan meghalt-e?

Domonky Gedeon és Timirjasev Izidor gyógyszerész! Két mindenképen különböző karakter, két mindenképen különböző agyvelő volt; óriási távolság is volt köztük és mindamellett ugyanegyet gondoltak. — Mert ugyanegy föltevés volt a kiinduló pontja a kettőnek.

— Ahol megtörténhetett, — okoskodott volt Gedeon — hogy Bakunin Feodorné sirhelyet kaphatott, holott nem halt meg: ugyanott nem történhetett-e meg az is, hogy Nisopol Cirillt is eltemették anélkül, hogy meghalt? Igy okoskodott Domonky Gedeon és Timirjasev Izidor is ebből a föltevésből indult. És mint Domonkán Bakunin Anna, itt Timirjasev Izidor is egy szót mondott igazolásául a kételynek; Oroszország: ez volt amaz igazoló egy szó.

A háboru megnehezitette a kutatást; annak a rabszállitó vonatnak a gépésze, ki leveleket hozott volt Tobolszkból, sem mutatkozott többé de egyszer sem, de Timirjasev Izidor csak állhatatosan keresett, kutatott. — Levelet irt Tobolszkba, Nisopol Cirillnek cimezve: azzal jött vissza a levél, hogy cimzett már régebben meghalt; levelet irt Nisopolné nevében a Cirill volt főnökének a kórházba: azzal jött visza a levél, hogy az illető Tobolszkból a harctérre ment.

Végre — uj hónapok multak el azóta — bizonyosságot szerezhetett a gyógyszerész, hogy jó barátja csakugyan meghalt. Hirdetést tett közzé a lapokban, hogy volt tobolszki számüzöttek, akik ismerték doktor Nisopol Cirillt, a gyógyszertárban őt keressék fel, szivesen is honorál minden jelentkezőt — s erre meglátogatta egy intelligens ifju, egy bizalmatkeltő fiatal altiszt. Ez megerősitette a hirt, hogy Nisopol Cirill rövid betegség után csakugyan meghalt, a temetésénél is jelen volt . . . mindenki csak fájlalta az elhunytát.

A jószivü Timirjasev Izidornak szláv-vágásu becsületes szeméből erre ujból csak kibuggyantak a könnyek. Már kisirta volt magát kétszer is; először, mikor temették Cirillt, másodszor, mikor levelet irt erről Annának Bécsbe; most harmadszor könnyezett és hol Annát

és Cirillt, hol Bakunint emlegette sürü sóhajok közt. — Drága nagy tudós te, — mondta — milyen tökéletes pár is lett volna a lányodból és Cirillből, de nem akarta a rossz sors, hogy ők legyenek elsősorban azok, akik dokumentálják könyvednek nagy igazát.

Azután multak a napok, a hetek és Timirjasev Izidor, véglegesen elsiratván a holtat, csak Bakunin Annára gondolt. Megszerezte Magyarország térképét; a Tisza-folyó jobb partján megtalálta a mákszemnyi karikát, mely mellett Domonka volt irva. — Hát itt vagy most, Anna, — mormolta. — Vagy nevelőnő lett belőled, vagy társalkodónő egy nagyuri hölgy mellett. Jó dolgod van, hangsulyozta Pascsenko; hála is legyen az istennek, hogy jó dolgod van.

S ahogy rámeredt a szeme a térképre s a Domonka szóra, egyszerre ráeszmélt, hogy igy hitták ott Bécsben, azt az őrnagyot is, aki Anna utazásának célja volt. — Ugy lehet tehát, — gondolta magában — hogy az őrnagy felesége vagy anyja mellé került Anna. Más lehetőséget nem tudott a jó lélek.

— Érintkezni vele, de hogyan? — Itt csődött mondott a gyógyszerész minden ötletessége, mely amugy sem valami vagy volt. — Igen, — gondolta magában ha orosz földön eredne a Tisza, belédobnék egy lepecsételt üveget; az üvegben egy üzenet Annának . . . ezt ugy lehet még megkapná Anna. De hát hol ered a Tisza? Magyar földön ered, nem a miénken.

Azután Izidort is követelte a háboru; behivták és elküldték katonai gyógyszerésznek a megszállott Bukovina valamely részébe.

Ahol, tanulmányozva a térképet, ugy látta, hogy közte és a Tisza-folyó forrása között csak egy arasznyi távolság van mindössze. Ha megszöknék és a Tiszáig juthatna, azután követve folyását a Tiszának, Domonkára is eljuthatna, Annához. De áldaná azért a tettéért a megboldogult professzor fönt az égben!

— Megszökni? Nem! — gondolta Izidor. Nem lelkesedett a háboruért egy csöppet sem, de a lelkese-

dés hiánya még nem engedte meg becsületességének a gyalázatos szökésnek még a gondolatát sem.

— Hát . . . megszökni? Nem. De ha hadifogságba kerülnék, — mormolta — és a fogolytáborból szökném el Annához!

Lehiggadt temperamentumu ember volt; ez a lehetőség, ez az elképzelt valami, mint még konturjaiban is fölötte homályos, nem nagyon izgatta a kedélyét és igy nyugodtan végezte a nagy katonai gyógyszertárban, amit rábiztak.

Egy délután történt; Timirjasev Izidor egyedül volt a gyógyszertárban mint inspekciós, amikor belépett hozzá egy katonatiszt-féle egy recepttel. — Csinálja meg, kérem, — mondta halkan.

Gyógyszerészek szokása szerint Timirjasev Izidor fel sem igen nézett, mikor átadták neki a receptet. Csak ez utóbbit nézte, hogy olvassa: mi van irva: folyadék-e, porok-e?

Hát a recept nem is recept, hanem másvalami volt és Timirjasev elképedve olvasta. — A háboru a cárizmus bukását kell hogy hozza és szabaddá kell hogy tegye az oroszt. Ebben önre is számitunk, hogy propagálja a mi elveinket . . . Berenszki.

Berenszki . . . Berenszki Sándor! Ezt a tüzzel égő nevet akkor már milliók ösmerték. S nemcsak milliói a parasztoknak a Baikal-tótól a Néváig, Dnyeszterig, de a katonák is ösmerték és a közlegényektől a tábornokokig ő rá esküdött majd mindenki. Ezért is járhatott és agitálhatott szinte nyiltan a fronton és a front mögött a cárizmus és minden velejárója ellen.

— Berenszki! — kiáltott fel Timirjasev Izidor és felnézett, de alig hogy felnézett és megösmerte a tisztet, aki a recept-alaku cédulát neki átadta, egy második felkiáltást is hallatott. Orditásnak indult, de dadogássá tagozódott kiáltás lett.

Ni . . . Nisopol Cirill . . . hááát te vagy? — igy tört ki a hangoknak szétforgácsolt zuhataga a szájából. — Nem haltál meg mégsem?! Jaj, mit higyjek?

Hevesen megölelte és ránézett; könnyekben fürdött a szeme, hüséges, szerető könnyekben, a szája meg reszketett, vonaglott.

— Én vagyok, Nisopol Cirill, azaz voltam, — felelte a másik és megölelte, megcsókolta barátját. — Kereslek már mióta s most megtudtam, hogy itt vagy, Izidor.

— De boldog vagyok, hogy nem haltál meg . . . ha menyasszonyod, Anna, ezt tudná! — zokogott fel Timirjasev Izidor. S mint aki csak félig van eszénél, folytatta: — Jaj, miért nincs itt a közelben a Tisza? Belédobnék egy üveget a folyóba.

— Tán öngyilkos lett Anna? A halálba ment volna, miattam?

— Dehogy is lett öngyilkos . . . ő jól van. Ide nézz, ez Magyarország, barátom. Ez a Tisza s ez itt Domonka, ő most ott van. De most magadról beszélj, kérlek . . . hogy támadtál fel, Cirill; mondd el.

— Nem támadtam fel, barátom, de nem ám. Nisopol Cirill meghalt; aki feltámadt a helyében, az én vagyok: Berenszki Sándor.

— Be . . . Berenszki? . . . Te volnál Berenszky?

— Én vagyok és maradok is, holtomig. Nisopol Cirill nincs többé. Nisopol Cirill egy jámbor jó ember volt, aki a légynek sem vétett volna ha száz évig él is; ezt Szibériába számüzték és eltették a föld alá kétszer is. Nos, kaptak annak helyébe egy kérlelhetetlen Berenszki Sándort, aki őket fogja eltenni a föld alá. A cárt meg a nagyhercegeket és a Kurov minisztereket is, mind, mind.

— Nem ösmerek rád, Cirill, — sipitotta kissé panaszhangon a gyógyszerész. — Te, Nisopol Cirill, a Bakunin professzor szelidségén táplálkozott lélek?!

— Én, Nisopol Cirill, azaz most már csak Berenszky Sándor. Bakunin professzor egy Krisztus volt s én is majdnem az voltam még a tobolszki kórházban is. Megbocsátottam nekik mindent; deportáltatásomat

bizonytalan időre és elszakittatásomat volt menyasszonyomtól, Annától . . .

Itt Timirjasev Izidor közbeszólt. — Hogy-hogy, te Nisopol Cirill: volt menyasszonyodnak aposztrofálod Annát?

— Mondtam már — felelte Cirill — hogy én nem vagyok Nisopol Cirill; én Berenszki vagyok már jó ideje, Berenszki Sándor pedig megnősült. Igy hát Annáról már csak mint volt menyasszonyomról beszélhetek.

Timirjasev hüséges szeme nedvesen csillogott e szavakra. — Elfelejtetted, — kérdezte — azt a ragyogó fényfoltját a világnak? Aki maga volt a melegség és a bűbáj, a megtestesült ünnep és édesség?

Elfelejtettem, — felelte Cirill. — S ahogy ma ösmerem magamat, mondhatom: maga Bakunin professzor is csak helyeselné ezt a lépésemet, ha megtudná. Nagyon megváltoztatta a lelkemet Szibéria.

— Anna pedig most is az, aki mindig volt, — sóhajtott fel Timirjasev lágy érzések közt. — De hogy lettél te Nisopolból Berenszkivé? A jámbor kis orvosból félelmetes agitátor és felforgató?

— A Berenszki nevet persze azoktól kaptam, akik a Nisopol nevet egy koporsó oldalára és egy fejfára iratták, csalásból. Nos, megemlegetik még azt a Berenszkit. Nisopol Cirill már nincsen és félesztendő mulva cár sem lesz itt, se nagyhercegek. De itt leszek én; itt lesz az ő Berenszki Sándoruk, a korlátlan hatalmu diktátor.

Timirjasev Izidor észrevétlenül keresztet vetett magára.

— Emlitettem, — folytatta Nisopol — hogy megbocsátottam a gyilkosoknak mindent, a deportáltatást s a többit; a rettenetes utat Szentpétervártól Tobolszkig télidőtt és az elválásomat Annától a kolpinci csárda mellett . . . még azt is. A Miatyánk vezetett mindvégig, hogy bocsássunk meg az ellenünk vétkezőknek.

— Óh, a szent Miatyánk! — rebegte a gyógyszerész.

— Tobolszkban eleinte jó dolgom volt. Orvos voltam egy kórházban és ugyszólván szabadon mozogtam. Egy tavaszi napon azután történhetett valami, mert váratlanul és minden ok nélkül elzártak. Cellám, noha kényelmes kis szoba, de mégis csak börtön volt, jól láttam s ott tartottak körülbelül egy héten át; a kórházban és a városban azt mondták, hogy beteg vagyok s hogy a halállal vivódom.

— Egy hét mulva bejött hozzám valami nagy ur. — Állami érdekek kivánják, — igy kezdte az én látogatóm jó kedvvel — hogy ön, doktor Nisopol Cirill, papiros halállal haljon meg. Hja, ön nem tudja még, nevetett, mi is az: papiroson meghalni? Egy ártatlan gyermekjáték az, mondhatom. Nem a teste lesz a halottas szekrénybe, csak a neve kerül kivül a falára és persze az elhunytak könyvébe is. Önnek pedig, Nisopol Cirill, uj nevet adnak, valami szépet — például Berenszki Sándor elég szép név lesz — s ezzel az uj névvel odább küldik egy várossal, Irkutszkba például, ha ugy tetszik. Ott is orvos lesz egy kórházban és jó dolga lesz, ott lesz vagy négy hónapig, hatig, azután kegyelmet kap, no nem Nisopol Cirill, hanem Berenszki Sándor kap kegyelmet. És Szentpétervárt kivéve bárhova fog mehetni az országban.

— Állami érdekek? — kérdeztem. Állami érdekek kivánják, hogy a Nisopol név tünjön el a föld alá?

— Igy kaptam a parancsot, barátom és többet bizony igazán nem mondhatok, mert a hátterét az ön ügyének nem ösmerem. Egyébként pedig jól tudja, hogy Oroszországban mi mindenre ráfogják, hogy elsőrangu állami érdek.

— De hisz én, doktor Nisopol Cirill, egy nulla vagyok, — mondtam szinte nevetve. — Kinek lehet az érdeke, hogy én meghalljak?

— Egy nagy urnak az érdeke lehet, aki egy még nagyobbat meg akar ezzel csalni.

— Ez nem valószinü, — véltem. Soha nekem nagy

urral még csak dolgom sem volt; nem is tudhatnak róla a nagy urak, hogy vagyok.

— No no, fiatal barátom. — Nős ön? — kérdezte látogatóm. — És a felesége tán egy csodálatos szép asszony?

— Nem vagyok, — feleltem fojtottan, — de vőlegény vagyok és menyasszonyom csodálatosan szép leány.

— Akkor itt van a dolognak a horga, — mondta az én látogatóm fennhangon . . . s én — hallod-e Timirjasev Izidor — én Babjánszkij Tatyanára gondoltam. Ez akarhatott valamit Annával már régebben is.

— Babjánszkij Tatyana grófnő! — kiáltott fel Timirjasev Izidor. — Jó nyomon lehetsz, te Cirill.

— Nos, — folytatta Nisopol Cirill — igy lettem én Berenszki Sándorrá, igy kerültem én Irkutszkba egy kórházba, ott megösmerkedtem egy démoni leánnyal, orvosnő volt különben. Kokoscsev Evának hivják; ez ölte meg bennem a szelidlelkü Nisopol Cirillt és vaditott el Berenszki Sándorrá.

— Azzal kezdte Kokoscsev Éva, hogy az engem ért sérelem nem az én ügyem, hanem százmillió elnyomott oroszé. Tehát nincs jogom, hogy megbocsássak, — mondta — hanem kötelességem, hogy küzdjek és pusztitsam el a meglévő világot azért a százmillió ártatlan emberért.

— Én, nem azonnal, de idővel, megértettem azt a démoni teremtést, kinek az volt a vezérelve, barátom, hogy a sérelem, amit a hatalomtól szenvedünk, sohasem a mi egyéni sérelmünk. Az a korbácsütés, mit egy kozák a hátunkra mér, nem a mi hátunkat éri, de százmillió oroszét, emberét. Tehát félre a Krisztusokkal, akik megbocsátanak a Golgotha kinjaiért és előre a Sámsonokkal, akik rádöntik a hatalomra a gonoszság pillérein épült házat. Nos, megértettem azt a démoni leányt és negyedévvel később lemondtam Bakunin Annáról.

— És elvettem Kokoscsev Évát.

— Képzelem, milyen gyönyörü nő lehet, — szólt közbe Timirjasev naivul.

— Az árnyéka sem lehet Annának. Idősebb is nálam vagy öt évvel. De én lemondtam Bakunin Annáról, mert egy angyal csak nem lehet egy tigrisé. Ezt a professzor könyve is igy mondja. Én tigris lettem s igy tigrist vettem el párul.

— Negyedévvel ezután, nem várva be a hatalom kegyelmét, vándorutra indultam Évával és nemsokára ezrek, két évvel később pedig már milliók tábora volt mögöttünk. A szó meg a betü és az emberi jogok igazsága hóditott és még az elfogatásomra mozgósitott csendőrök is mindenütt a mi hiveinkké váltak. S ma már mondhatom, hogy Oroszország az enyém; nem a cáré, nem a nagyhercegeké, de az enyém és nemsokára leszámolunk s akkor jaj nekik.

Timirjasev Izidort a hidegláz rohamai rázták és a patika csöndjében szinte hallható volt, mint verődnek össze a fogai. — Jaj, Cirill, — kezdte ötször is egymásután, de tovább ennél a két szónál már nem jutott, csak tartotta ujjai között azt a bizonyos receptalaku cédulát.

Végtelenül megijedt figura volt és Nisopol Cirill önkéntelenül is mosolyogni kezdett.

— No, tépd el azt a cédulát, — mondta — és vedd ugy, hogy nem szóltam neked egy szót sem. Megcsinálom én Oroszországot nálad nélkül is. Mondjuk, hogy csak látni akartalak, Izidor, no meg hogy rád bizzam ezt a gyürüt, hogy neki átadd . . . nos, láttalak és most már megyek is: Isten áldjon meg.

Ezzel megölelte a gyógyszerészt és elment. Timirjasev Izidor pedig rémüldözve visszaesett a székére. Csak nagysokára tért ugyahogy magához s akkor is csak a receptalaku cédula volt, no meg amaz aranyba foglalt elefántcsont jegygyürü, amely meggyőzte őt róla, hogy nem álmodott. El is égette azon nyomban a cédulát — hátha megtalálják nála és agyonlövik érte, gon-

dolta — s mikor tüzhalált halt a veszedelmes kis papiros, igy sóhajtott fel csöndesen, nyomottan:

— Drága jó Bakunin Anna! Te mit szólsz hozzá vajjon, ha megtudod, hogy Cirilledből Berenszki Sándor lett?! És Berenszki Sándorból a Kokoscsev Éva asszony férje!

Hát, hat hónappal ezután megtudta; azt ugyan nem, hogy Cirillből Berenszki Sándor lett, mert Timirjasev ezt gyöngédségből nem irta meg; csak azt tudta meg Bakunin Anna, hogy Nisopol Cirill az ő életéből véglegesen kiesett.

S mikor Timirjasev Izidor már a Domonky családnak vendége és Anna már a Gedeon asszonya lett, még akkor sem emlitette egy szóval sem, hogy Cirill és Berenszki ugyanegy személy. Hátha fájni találna Annának, — gondolta — hogy nagynevü atyja egy embert szemelt ki részére párul, aki ha véletlenül mégis az ő ura lesz, nem fedte volna a Bakunin-teoriát.

... Ilyen ember volt Timirjasev gyógyszerész.

III.

A komiszság fájának hajtása.

Leonid nagyherceg viszonya Babjánszkij Tatyana grófnőhöz a háboru alatt sem változott. A grófnőnek nem ártott meg sem izgalma az időknek, sem semmi más; ugyanaz az észvesztő, varázslatos szépség volt, mint mindig és Leonid nagyherceg még ugyanaz a rabja volt, mint eddig is. Bár erősen őszült már a haja és barázdák ráncosodtak az arcában: hatalmas fizikuma alig gyöngült a haladó évekkel. Természete követelte a szerelmet, mint teste a mindennapi táplálkozást, de szerelmi vágya csak egyetlenegy asszonyra irányult: Babjánszki Tatyana grófnőre.

Hogy ez utóbbi terve, nőül adni Bakunin Annát Leonid nagyherceg fiához, olyan váratlanul és gyökeresen megsemmisült: ez a fiaskó sem változtatott a grófasszony és a nagyherceg viszonyán. A nagyhercegen nem mult, hogy gyönyörü terve igy semmivé lett: ezt Tatyana asszony nagyon jól tudta s mikor a végzetnek tulajdonitotta a nagyherceg, hogy más nőt hozott utjába a fiának, ő, Tatyana grófasszony nem szemrehányásokkal illette barátját, hanem csöndesen rezignáltan ezt mondta:

— Nem a végzet, nem a sors keze . . . ez Bakunin professzor müve volt; ő dolgozott ellenünk, onnan tulról.

Leonid nagyherceg akkor ráhagyta, hogy ez Bakunin müve volt. — Igazsága van, édesem, — felelte — de hát mit tehetünk mást, mint belényugodni abba, hogy igy történt? Mi jót akartunk Annával, ezt édes atyja

lelke is jól tudja; hogy mindamellett keresztezte a szándékunk . . .

— . . . arra mutat, — vélte a grófnő — hogy engesztelhetetlen irányunkban a lelke.

— Vagy arra, — mondta a nagyherceg — hogy ő még jobbat akar a lányával. Mi itt vagyunk, ő odaát van, drágám; ő többet tud és lát előre, mint mi ketten.

Ez a magyarázat akkor kielégítette a grófasszonyt és már csak Anna miatt nyugtalankodott nap-nap után. Hogy lehetne megtudni, jól van-e s hogy lehetne hireket kapni felőle?

Azt, hogy Magyarországon, Domonkán van Anna, megtudta volt Pascsenkótól a háboru kitörésének hetében, de hogy hireket is kaphasson felőle: ez még Pascsenko müvészetének sem sikerül.

Kezdetben persze azt hitte a grófnő, hogy a háboru egy-két hónapig tart mindössze; mihelyt meglesz a béke, Anna is akadálytalanul hazajön. S ezért érthető, hogy nem volt nagyon nyugtalan; ellenséges ország ugyan Magyarország, de a magyarok lovagiasságáról ő is hallott már eleget, tehát nem félt. Mi bántódása se lesz ott Bakunin Annának.

Viszonozta tehát barátja szerelmét, odaadással és boldogan, nagy örömmel, mert őszintén szerette, személyéért szerette, nem állásáért és vagyonáért a nagyherceget. De hogy hónap mult hónap után anélkül, hogy a háboru végét csak megjósolhatta volna is valaki: nyugtalansága, mely kezdetben csak nyugtalanság volt, nagyfoku idegességé fejlődött.

A szerelmi életben pedig ugy hat az idegesség, legfőképpen a nőké, a szerelmet kereső férfiura, mintha az angyaltest bársonyán, melyet mámorosan simogatna, csókolna, belétévedett tüskevégek volnának; mintha lángkelyhében a szerelmi pezsgőnek, melylyel tikkasztó szomjuságát oltaná, a borral együtt keserüséget is izlelne; mintha az isteni tüzbe, mely lángoszlopa csucsára emelné, hogy röpitse, ragadja az ég felé, egy ördög keze hirtelen pokolsarat vetne egy lapáttal.

Leonid nagyherceg is tapasztalta, érezte Tatyana idegességének hatását. Mellette ült, hogy simogassa vállainak opálját: egy percig a grófnő csupa üdvözült asszonyiság volt mellette, de egy perc mulva már idegesen felugrott: — jaj, hagyja most, könyörgöm, minden terhemre van; magához vonta, hogy keresse lángédes ajkait: egy csókot vagy kettőt még viszonzott Tatyana grófasszony, viszonozta ugy, hogy a lelke is ott izzott az ajkain, de a harmadik csók elől már elkapta az arcát egy rántással: — már nem birok magammal, jaj, kiméljen meg. És akárhányszor is ugy volt, hogy szerelmes asszonya volt hüséges barátjának mindvégig; hogy ott pihegett, remegett a karjai közt és minden kapott és adott csókra megüdvözült, de az odaadás pillanata előtt csak kitépte magát a karok közül, melyek ölelték. — Öljön meg inkább, de most nem birok, nem birok magammal.

És minden ilyen kitörésre, rohamra könnyzáporos bocsánatkérések jöttek. — Egyetlen jó barátom, — zokogta — magam fájlalom legjobban, ha szenvedéseket okozok önnek, de nem tehetek róla, ön jól tudja, Anna miatt van s ön az egyetlen ember, aki tudja, legföllebb még Pascsenko tudja, hogy *Bakunin Anna az én leányom*. Miatta nincs se éjjelem, se nappalom. Otthagytam az uramat, Bakunin Feodor professzort, otthagytam egyetlen kis gyermekemet és mindaddig, mig élt a gyermekem atyja, nem akartam befolyásolni a sorsát. Mert tudtam, hogy a leggondosabb kezekben van.

— Csak ezután kezdtem titokban müködni; nagyhercegnőt akartam csinálni Annából s ezért kellett hogy vőlegényét eltávolittassam mellőle, azt a Nisopol Cirillt, ha még emlékszik.

— Emlékszem, — mormolta a nagyherceg. — És meggyonom bünömet: én ellene dolgoztam e tervének. De értsen meg, egyetlen Tatyanám: csak azért voltam ellene, hogy ne kelljen nekem lemondanom önről. Folytathattuk volna a viszonyt — ah, nem is viszonyt, de mennyei életet, ha fiamból s az ön leányából egy pár lesz?

A grófasszony csöndesen sirdogált. — Nem folytathattuk volna, — pihegte.

— No lássa, — folytatta a nagyherceg. — Óh, hányszor de hányszor is ugy volt, hogy csókjai, ölelései közben megrohant a gondolat: ha Szergiuszból és Annából egy pár lesz! Mit várhatok én akkor az élettől? S akkor féltőbben szoritottam önt magamhoz és felhördültem magamban: nem, soha! S én voltam az, aki Annáját kimesterkedtem az országból.

— Én pedig az, aki presszionálta Kurovot, hogy Cirill doktort ne engedje haza. És Kurov önnek csak port hintett a szemébe, hogy halottnak hazudta a doktort. De mit nekem az a Nisopol Cirill! . . . a lányomat akarom, Annámat s ha még sokáig igy tart ez az állapot, én felőrlődöm ebben és elpusztulok.

Aznap ugyan nem, de röviddel ezután Pascsenkonak egy mentő-ötlete támadt. Kész terv is volt inkább, mint ötlet és Babjánszkij Tatyana grófnő olyan boldogan kapott utána, mint egy gyermek.

— Bakunin Anna, — igy kezdte Pascsenko Dimitrij — tudvalevőleg Magyarországon, Domonkán van. Ugyanezen a Domonkán egy nagyszabásu fogolytábor létesült s igy megteheti a grófasszony, hogy sub titulo: fogolytáborlátogatás, mint egy kiküldött missziónak a tagja, a monarchiába és Magyarországba mehessen s igy Domonkára is ellátogasson, Annához.

Az asszony majd megölelte Pascsenkot. — Akár már holnap is indulok, — tört ki a kebléből a türelmetlen és zokogó boldogság . . .

Az a fogolytábor ott Domonkán gróf Waldkirchener Félixnek az ötlete volt. Bosszantani akart vele egy nagyuri családot, akit gyülölt . . . és mérhetetlen üdvöt szerzett vele egy szép asszonynak, akit nem ösmert. Igy nem tudják a rossz emberek itt e földön, hogy a komiszság fájának, amit ültetnek, hol és mikor nő ki egy virágos hajtása, mely gyümölcsül valakinek nagy örömet hoz. Tán ha tudnák ezt a komisz rossz emberek, csupa rosszaságból nem tennének több rosszat.

IV.

Ismét a Gross-Wien egy száma.

A domonkai fogolytábor parancsnoka ugyanaz a k. und k. ezredes volt, aki mint Gedeon egyik segéde szerepelt a gróf Waldkirchener Félix elleni ügyben. — Pikkelt rá a gróf ur és könnyü mód ki is járta ott, ahol hogy a világért sem holmi diszesebb állást, Etappenbezirks-Kommandot vagy Quartiermeister-beosztást kapjon, hanem hadifogoly-tábort, hadd poshadjon meg.

Hogy az az ezredes esetleg jó katona volt, ki a harctéren is megállta volna a helyét, vagy ha ott nem, hát máshol, mint pótzászlóalj-parancsnok például: mit törődtek ilyen csekélységgel a nagyfejüek? Pikkelt rá egy incifinci kis százados ur és az alattomos befolyás érvényesült. De hogy is mondta annak idején az ezredes ur, az az elsőrangu k. und k. Druckmeister? — El ne felejtsük egy percig sem, — mondta — ki az atyja annak a Waldkirchener Félixnek? Gróf Waldkirchener Willibald az, a táborszernagy, a vezérkar főnöke.

Az ezredes ur, Ritter von Klauszner, majdnem mindennapos lett a Domonky-kastélyban s noha kezdetben sokat dohogott a rendszer, a blőde Wirtschaft és az A. O. K. azaz Alles ohne Kopf ellen: csakhamar megalkudott a sorsával és még jó porció bonhomiával azt mondta: — man kann ja überall ganz angenehm seinen Dienst machen; s noha eleinte sokat áldotta azt a jó embert, aki ausgerechnet őt tette erre a helyre, de a Domonkyak vendégszeretetét élvezve, utóbb még hálával

vélt tartozni az ipsének. Ime, megint egy példa rá, hogy a komiszság fájának kellemetes hajtásai is lehetnek.

Klauszner lovag ezredes ur typikus k. und k. katona volt; ami legboldogitóbb volt rá nézve ott Domonkán, az ő szerinte az az idylli állapot volt, hogy feljebbvalókkal alig is volt dolga. Vagy ahogy ő mondta armee-deutschul beszélve: — dass man nicht einen Daumen von einem Höheren sient.

És mert hüvelykujját sem látta valamely serteszőrü, okvetetlenkedő nagyfejünek, aki az egyenesre is azt mondja, hogy görbe és egy szalmaszálra, mely a földön hever, azt kérdezi: — hát mi lesz ma itt, akadályverseny? urak! . . . nos, mert hüvelykujját sem látta valamely nagyfejünek: Klauszner lovag ezredes urnak igazsága volt. Man kann ja überall ganz angenehm seinen Dienst machen, bárhol is nagyon kellemes lehet a szolgálat. Domonkán különösképen kellemes volt.

Svájci stilü pavillonban lakott, mit már hadifoglyok épittettek fel számára (költségeit lásd elszámolva valami más cim alatt); ott volt irodája, hálószobája és szalonja és honnan honnan nem: hátaslova és hintaja és a hintó elé két jó lova is akadt. Szóval: ugy élt, mint Gott in Frankreich, hogy megint csak őt citáljam, az ezredest és császárszakállas rózsaszinü arca boldogságot hirdetett és még rózsásabb lett.

De csak nincs zavartalan jó állapot a nap alatt. Egy alávaló csuf napon hivatalos irást kapott az ezredes ur s abban a gépirásos értesitésben az volt, hogy az orosz Vörös-Kereszt egy missziójához lesz szerencséje a közeli napokban.

No, káromkodott az ezredes ur, nem olyan cifrán bár, mint egy jóvérü huszár-őrmester szokott, mert nincsen ahhoz fantáziája a németnek, de a Kreuz-Donnerwetter is valami, főleg ha hozzátoldja az ember, hogy da soll ja doch der Teufelsblitz dreinschlagen.

Sebestyén urnak nagyon tapasztalt jó szeme volt; még ugyanaznap délután, hogy beállitott hozzá az ezredes ur és beszélgetés közben csak simitgatta kétfelé

azt a sárgás-ősz császárszakállát mindakét kezével, mosolyogva megkérdezte tőle: — tán Inspizierung jön, barátom? — No, kik jönnek a nyakára, halljuk.

— Egy csomó asszony és ember, csupa nagyfejü. És „ausgetiftelt" ide én hozzám, mintha nem volna még fogolytábar tiz más is.

— Hát ki az a sok asszony és ember? És mikor jönnek, csak nem váratlanul már holnap?

— Még csak az kéne, hogy mint az orgyilkosok rám törjenek. Huszadikán jönnek, a misszió tagjai, még lesznek (az ezredes ezt egy papirosról olvasta): Nikodém Laurentius főherceg és gróf Waldkirchener Félix százados, azután Oroszország részéről: Magdalena nagyhercegnő, Szergiusz nagyherceg neje, Kurov volt rendőrségi miniszter és egy Babjánszkij Tatyana nevü grófasszony.

Domonkyék házában nagy szenzációt okozott lovag Klauszner ezredes eme hire. Magda jön, Kodolányi Magda, hiszen ő az a Magdalena nagyhercegnő és Babjánszkij Tatyana grófasszony is jön: Sejtették is nyomban, hogy mindakét asszonynak a fogolytábor-látogatás csak alkalmatos ürügy, hogy nemzetközi védelem alatt Magyarországba, Domonkára jöhessenek.

Hogy Babjánszkij grófnő tán Anna miatt jön, az világos. Nála van az a bizonyos levél, mit az Iliodor sirkertben a márványkereszt fülkéjében találtak és most alkalmasint magával hozza, hogy átadhassa Annának, a kinek cimezve van. De miért jön vajjon Magda: Mert ide s tova már negyedfél éve, hogy nem látta szüleit s most vágyódik utánuk a jó lélek? Ah, nem ezért jön Kodolányi Magda.

Azért jön, gondolták, hogy beszéltessen magáról, hogy bámultassa magát, mint nagyhercegnő. A hiuság hozza, nem a szülői iránt való szeretet. Hogy görnyedjen előtte a vármegye; hogy ő császári nagyhercegi fensége elhomályositson itt mindent a nap alatt.

Igy is volt, de ezen felül még más is volt, ami

Kodolányi Magdát a misszióhoz való csatlakozásra birta. A Gedeonnal való találkozás reménye.

Ah, szemtől szembe kerülni Gidával: mi elégtétel lesz ez neki a structoll és a Gross-Wien ama számáért! Ki fogja olvasni annak szeméből: Önnek volt igazsága, Magda. Én fátyolba burkoltam a szivemet, férfias büszkeségből, dacból, ön meg fátyolba burkolta a szivét, mert reménye egy koronát várt makacsul. És Önnek lett igazsága, Magda. Ha Ön leoldja szivéről a fátyolt, ha észrevennem engedi, hogy szeret, ha én veszem el feleségül, nem Szergiusz Alexander nagyherceg; ma csak köznemes asszony Ön, Magda, nem császári nagyhercegi fenség.

Ah, szemtől szembe kerülni Gidával s ez hajoljon meg előtte oly mélyen, mint illik egy nagyhercegnő előtt és kell is; csókra nyujtani neki a kezét és megszótitással *kitüntetni* a vasembert; hallani a hódolatos szavát, amint megadja neki a titulust: fenség ... ez az öt perc vagy csak egy perc is, hogy maga előtt látja Gedeont, kárpótlás lesz ő neki, Magdának, az elmult és a jövendő évekért. . .

De Klauszner lovag ezredes ur csak hiába buzgólkodott minden irányban, hogy ne legyen még a legkisebb „Anstand"-ja sem. Kimeszeltetett-suroltatott mindent és takarittatott minden sarkában a tábornak; még a fekvőhelyek szalmáját is kicseréltette frissel az ezredes ur és a foglyokra is jobb ruhát adatott; csak kárbaveszett Druck és hiábavaló fáradság volt minden. Bécsből jött egy sürgöny, a kritikus nap előtt való délután jött s ez rövidesen tudatta a most már bosszantó hirt, hogy a fogolytábor-inspekció elmarad.

— Da hat mans, — dörmögte az ezredes és megmutatta Sebestyén urnak a sürgönyt. — Ilyen erre mifelénk a Wirtschaft; alles ohne Kopf, minden fej nélkül megy. Kinlódom már hetek óta és legalább is azt vártam jutalmul, hogy vezérőrnagy leszek ad honores s most minden a kutba esett . . . gehn wir schlafen.

Tévedett az ezredes ur, mikor azt hitte, hogy a

hebehurgya Wirtschaft fuvatta le az inspekciót ... nagyon tévedett. Ez egyszer igencsak ártatlan volt a méltán sokat szidalmazott osztrák.

Hogy miért volt ártatlan: félnapig még rejtély volt Domonkán. De reggel már telefonhir jött pestről, hogy Oroszországban győzött a forradalom; cár és cári hatalom nincs többé, most Berenszki Sándor, a forradalom vezére, a diktátor és fogoly maga a cár is, nem is cár ő már, csak Romanov ezredes. S ha cár nincs, nagyherceg sincs már, se nagyhercegnő.

A lapok is megerősitették a telefonhirt és kolumnás tudositásokat közöltek, svéd és dán hirforrások nyomán, hogy Oroszországban mi változások történtek.

— Igy már értem a dolgot, — vélte Sebestyén ur — miért nem jött Domonkára az a misszió. Mert értesülvén az otthoni dolgokról, arra az álláspontra helyezkedhetett, hogy küldetése érvényét vesztette. Az a cári kormány, amely megbizta, már nincs többé. S most alkalmasint már semleges országban van Magda és a többi; vagy Dániában vagy Svájcban van, amit közelebb érhetett a társaság.

Eltalálta Sebestyén ur, igy volt. Már Bécsben volt a misszió, már tisztelgett is Laurentius főhercegnél, aki válogatott udvariassággal fogadta és megadatta a vendégeknek mindazt, ami a nemzetközi etikett szerint a magasrangu személyeket megillette. Udvari fogatot, a szinházban udvari páholyt, silbakot szállodájuk kapuja elé stb. Nos, már Bécsben volt a misszió és az volt a megállapitott programm, hogy három napig pihennek Bécsben és csak negyednap indulnak utjokra. Ezt a pár napot arra használta fel Magda, hogy a sürgönyileg Bécsbe hivott anyjától informáltatta magat: otthon mi ujság? S igy megtudta anyjától, hogy Domonky Gedeon megnősült, hogy elvette Bakunin Annát.

Mérgezett hegyü tü volt a szivének, hogy Gedeon, a vasember, megnősült, de az igazi nem is tüszurás, hanem tördöfés másnap délután érte a szivét.

A práterből jött, udvari fogaton s a szálloda elé

érve Magda ugy látta, hogy eltünt onnan a silbak. — Hát ez mit jelentsen? — kérdezte magában. — Nagyhercegnő vagyok, vagy nem vagyok az?

A választ erre a kérdésre fent a szobájában kapta az anyjától. Aki zokogva átadott neki egy ujságot; a Gross-Wien rendkivüli kiadása valt.

És ugyanabból a Gross-Wienből, melyet ha annak idején nem olvas, ő Domonky Gidáé lehetett volna, azé a Domonky Gidáé, kit lángolóan, perzselően szeretett: ugyanabból megtudta most Magda, hogy ő voltaképen nem nagyhercegnő többé, csak egy Romanov Szergiusz nevü rangjavesztett százados neje.

Van-e villám, mely gyilkosabban sujthatna?

— Bosszuálló az élet, — hördült fel Kodolányi Magda és elterült egy zsöllyének az öblében. — Bécsnek és a Gross-Wiennek már volt szerepe énnálam, most ujból van... Bosszuálló az élet, nem marad adósa senkinek sem.

Megbénultan hevert a zsöllyében, öt percig, tiz percig, sokáig, majd a lázas ember erélyével felült. — Most mit gondolsz, mama, — kacagott fel riasztó mód rekedten — mit gondolsz... no mit is csak... (Magda a homlokát dörzsölte) ... miről is beszéltem, mama? ugye Domonky Gidáról beszéltem? Hogy az övé lehettem volna és a Gross-Wiennel üztem el magamtól.

— Ha ha ha, — kacagott fel ujból — másnak csak egy sirkő jut, nekem három is van. Hja, ha nagyhercegnő valaki, mint én vagyok! A structoll az első ... no, melyik is a második, mama? ... a Gross-Wien numero egy a második ... a harmadikat csak tudod, vagy még azt sem? akkor mit ólálkodsz itt körülöttem, nem értem. .. Ez a Gross-Wien numero kettő a harmadik. A harmadik sirkő az én hullámra.

— Magdám, az Isten áldjon meg. ..

— Te sem vagy kivétel, mama. Neked is fenség vagyok, ezt tanuld meg. .. Csak Gidának nem vagyok fenség. .. Egy structoll és két Gross-Wien, ez összesen no mennyi is? no három. Három darab sirkő, no

persze. Mégis kisir ám alóluk, mit csak eltemettem, de soha meg nem halt . . . no nyisd ki már a szájadat, mi is az?

— Fenséges asszonyom, könyörgöm!

— No tessék, a tulajdon anyám! Már ő is csak kigunyol, mint ez a Gross-Wien itt. Fenségesnek titulál s nem egyszerüen Magdának, lányomnak.

— Magdám, én egyetlen gyermekem!

— Ne deklamálj, mama, inkább mondd meg: mi is az, ami a sírkövek alól is kisir?

— Szent Istenem, — fohászkodott az asszony és a villamos csengő felé indult. — Ez a szerencsétlen megháborodott . . . óh jaj nekem.

— Egy tapodtat sem, hallod, — orditott fel Magda és talpra szökött és zavarodottan szétnézett. — Itt rajtam kivül más senki sem parancsol. . . Hogy mi is az, ami a sírkövek alól is kisir? Az elevenen a föld alá került szerelem, az.

— De sirhat már az a szerelem . . . mit törődik vele Gida? semmit. Mit is törődjék már velem, hiszen ki vagyok? Ez vagyok, ez vagyok, ez vagyok!

Az óriási tükör előtt mondta és minden „ez vagyok" szóra a szerencsétlen megzavarodott teremtés egy-egy ruhadarabot tépett le magáról. Még az ingét is letépte s mikor már tetőtől talpig meztelen volt, maga elé vette a Gross-Wien végzetes számát és visszhangosan csengő kacagással azt mondta: — látod, mama, ez vagyok, ez vagyok. Nem hercegnő és nem Domonky Gidáné; egy némber vagyok, egy nyomorult asszonyi test.

V.

Anyjától külsejét, atyjától a lelkét.

Tatyana grófnőt is megrenditette, lesujtotta a Jóbhire, de nem az a része a hirnek, hogy barátja nem nagyherceg többé, hanem leginkább az a része a hirnek, hogy barátja a forradalmárok kezében van.

És egyenesen megrémült, szinte kővé vált, mikor Kurovtól megtudta, hogy ki is az a Berenszki Sándor. Hogy az a kérlelhetetlen Berenszki Sándor senki más, mint doktor Nisopol Cirill.

— Nisopol Cirill?! — roppant össze Tatyana grófnő. — Honnan tudja ezt, Kurov? — ájuldozott.

— Onnan tudom, grófnő, mert én adtam neki e nevet. Eltemettem Nisopol Cirillt — ön hagyta meg, grófnő, hogy igy tegyek — és feltámasztottam helyébe Berenszkit. De azt hiszem, grófnő, Berenszki Sándor is tudja, kik tették Nisopolt a föld alá.

— Akkor végünk van, Kurov. Istennek büntetni való hatalma most ugy látom, Berenszki Sándornál van.

— Irgalmazzon az Isten mindazoknak, akik odaát maradtak. Én áldom a sorsomat, hogy itt vagyok; ön is áldhatja őrangyalát, grófnő.

Tatyana grófasszony most sirásba tört ki, mint egy kis leány. — Istenem, Istenem, — zokogta — mi lesz most Leoniddal, mi vár rá? Börtön és nélkülözés — óh Istenem, — irgalmazz — talán még rosszabb! Mit tegyek, Kurov; tanácsoljon valamit . . . beszéljen.

Kurovot hidegen hagyta az asszony minden kétségbeesése és könnye. Lelketlen udvaronc, nem, lakáj

volt, aki hogy urai a semmibe sülyedtek, már nem ösmert mást, csak az énjét.

— Az egyetlen, amit ajánlhatok, — mondta — hogy senkivel és semmivel se törődjék. Legjobb lesz átmenni Svájcba és ott várni be végét a viharnak. Én odamegyek, grófnő és önnek is ugyanezt ajánlom.

Ez a cinikus beszéd visszaadta a grófnőt saját magának. Letörölte könnyeit és végignézve a miniszteren, mint egy cseléden, aki bejelenti, hogy a szolgálatból kilép, fagyosan, nyugodtan ezt mondta;

— Köszönöm, Kurov. Én nem megyek Svájcba, én hazamegyek Oroszországba, hogy megmentsem Leonid nagyherceget.

Ezzel nem törődve többet az emberrel, hátat fordított neki és csak azután, hogy betevődött az ajtó, sóhajtott fel az égre: — hogyan?

— Hogyan, én Istenem; mi módon mentsem meg... adj tanácsot. Ide jöttem, hogy Annához utazzam, de szabad-e, hogy folytassam utamat? Minden félóra késlekedés végzetes lehet rá nézve . . . óh, mit tegyek?

Felváltva gondolkozott és könnyezett; hol Anna járt az eszébe, hol asszonyi nagy szerelme, Leonid. Ha most visszafordul és hazamegy, tán őt magát is utóléri a büntető kéz; a bosszuálló rorradalom ökle tán ő rá is lesujt és sohasem láthatja többé Annát; ha meg leutazik Annához, hogy fölfedje előtte a titkot: én az anyád vagyok s te a leányom vagy; ne tagadj meg tőlem egy gyermeki ölelést és csókot; ha leutazik Annához, a három napi késlekedés is Leonid életébe kerülhet.

Domonka — Oroszország . . . Oroszország — Domonka: e két végpont között tétovázott a lelke. Oroszország mellett ha döntött, az anyai szeretet, mely sohasem szünt meg a szivében, Anna felé vonzotta nagy erővel; Domonka mellett ha döntött: egy börtönt látott és mögötte egy bitófát. Hagyja elveszni azt, akire a vérpad vár?

Oroszországba megy vissza: parancsolta neki a rém-

látással testvéresült hüség. Hogy megmentse az életnek azt, akinek élete oly hüségesen az övé volt.

Megmenteni, de mi módon? Az a Berenszki — Nisopol talán értesült róla már azóta, hogy élete nagy szenvedését ő, Babjánszkij Tatyana okozta. S ha értesült róla, még ugy lehet, hogy elveszejti őt is Leonid nagyherceggel együtt.

— Mindegy, — döntött Tatyana grófnő. — Vagy együtt az életbe, vagy együtt a halálba . . . gyermekemet majd csak megsegiti a jó Isten.

S hogy Annára gondolt, egy boldogitó eszméje támadt, mely — ugy érezte — onnan fentről az Istentől jött. Le is térdepelt az ablak előtt és ugy küldte fel háláját az ég felé.

— Domonkára megyek, gyermekemhez megyek, — mondta és ő vele mentetem meg azt, aki édes atyja életének oly nagy bánata volt. Ő vele mentetem meg Leonidot.

És már két nappal ezután, egyidőben azzal, hogy a Magda tragédiájának hire jött, egy levélke érkezett a megyei székhelyből, Domonky Gedeonné méltóságos asszonynak cimezve. Tatyana grófasszony küldte, egy komorna hozta a kastélyba és arra kérte Ancsukát a grófnő, hogy mert ő maga beteg s igy nem teheti tiszteletét a házánál, hát látogassa őt meg, de most mindjárt. Igen fontos beszéde van vele.

Anna ugy vélte, hogy megértette a grófnőt. Betegsége csak ürügy, mert jól tudja Babjánszkij Tatyana, hogy olyan multu asszony, mint ő, nem tehet uriháznál látogatást. Mondta azt pár évvel ezelőtt az a szentpétervári utcai tudós is.

Erről eszébe jutott Annának az ékszer, amellyel megajándékozta volt a grófnő ott az uccán és bár egy pillanatig kételyei voltak, elmehet-e Domonkra ahhoz a nőhöz, utóbb mégis engedett a hivásnak. Hátha igaz az a história a levéllel. S még száz percet sem haladt az idő, már együtt volt Tatyana grófnővel, a domonki Tiszaszálló egy termében.

Ugyanaz az észvesztő szép asszony volt most is, mint akkor s bár Anikó föltette volt magában, hogy tartózkodó és hüvös lesz és lehetőleg gyorsan is végez, de a grófnőnek könnyesen néző két szeme elfeledtette vele a szándékot. — Egy szerencsétlen asszonynak nincs multja, csak jelene van, — gondolta — hát eltekintek a multjától s csak a megszorultat látom meg benne.

— Értesültem a nagy csapásról, grófnő, — igy kezdte Bakunin Anna — mit az oroszországi felfordulás önre mért. S ha valamiben segitségére lehetek, tüntessen ki bizalmával, grófnő.

— Köszönöm, gyermekem — válaszolta a grófnő könnyek közt. — Segitségedre van szükségem, de nem én rajtam kell segiteni, hanem máson.

Annára ugyan idegenül hatott a tegezés — ezt megtehette Szentpétervárott a kis lánynyal, de nem teheti meg egy Domonky nejével — azért mégis csak kérdezte, veleszületett jósággal kérdezte: — máson kell segiteni, grófnő?

— Máson, kis Ancsukám . . . az uramon. Leonid nagyherceg a férjem; Szentpétervárról való elutazásom előtt megesküdött velem titokban és hites nejévé tett.

Ez változtatott a helyzeten; leomlott egy bizonyos elválasztó fal, ami meredezett volt asszony és asszony között.

— És mit tehetek őfenségéért, itt Magyarországon? — kérdezte Anna.

— Nagyon sokat, mindent, kis lányom. A te kezedben van az élete vagy a halála, csak egy pár soros levélkét kell hogy irjál. De ne kérdezz semmit; csak ird le, amit tollba mondok, lányom.

És Tatyana asszony már kezdte is a diktálást: — kedves Berenszki Sándor!

Anna csupa izgalom lett és felugrott. — Berenszkinek nem irhatok, — mondta. — Mindenkinek, csak annak nem . . . álljon el kivánságától, fenség.

— Miért, kicsi Ancsum? Megtudtad tán már te is?

— Nem tudom, kérem, ön mit gondol. De olvastam a lapokban Berenszkinek néhány életrajzi adatát, hát ezért. Igy azt olvastam róla, hogy felesége Kokoscsev Éva; Berenszki Sándor tehát senki más, mint . . .

. . . mint Nisopol Cirill, a számüzött?

— Ugy van! Hát irhat-e Bakunin Anna Nisopol Cirillnek, fenség?

Tatyana asszony erre térdre esett Anna előtt, ugy kérte. — Gondold meg, Ancsukám, gyermekem: tollad hegyén élet vagy vérpad van . . . neked is van urad, akit szeretsz, hát mentsd meg az enyémet, kis lányom. És sejtelmed sincs róla, de én mondom: közvetve az uramnak köszönd, hogy te, kicsi Ancsum, most olyan boldog vagy.

— Diktáljon, fenség, megirom a levelet, — mondta Anna és miközben hangot adott az ajka, elméje a jelenből a multba csapott vissza, mint a szikra. Hogy Domonkára ő Bécsből került, Bécsbe Pascsenko küldte, Pascsenko meg a cári udvar embere volt. Tehát igaz lehet, hogy Leonid nagyherceg . . .

— Köszönöm, gyermekem, — szakitotta itt félbe a grófnő. — Hát csak irjad le kérlek ezt a három szót: — Kedves Berenszki Sándor!

Majd igy folytatta Tatyana grófasszony:

— Kérem önt innen a távolból, kegyelmezzen meg Leonid nagyhercegnek és engedje, hogy külföldre mehessen. És vele együtt neje, Babjánszkij Tatyana grófnő. Én kérem önt erre, én Bakunin Anna, Bakunin Feodor tanár leánya.

Tatyana asszony a keblébe rejtette a levelet, majd zokogva a nyakába borult Annának. — Az egy élő jó Isten áldjon meg és áldja meg odaát az apádat is, kinek angyali jó lelke te beléd szállt.

Az eddigi izgalmaktól nem gondolt rá, csak most jutott eszébe Annának — hogy édes atyját emlitette a grófnő — az a bizonyos rejtélyes levél. Amit állitólag a sírkeresztben találtak.

— Nem találtak ott semmit sem, — világositotta fel kérdésére a grófnő. — Csak Pascsenko kigondolt ötlete volt; ő iratta ki a lapokban csak azért, hogy ha netalán a kezedbe kerülnek, hát siessél hazajönni, a levélért.

— Az uram is mondta, hogy nem találhattak ott levelet az apámtól. De eszerint — kérdezte Anna — a többi sem igaz, ami a lapokban volt?

— De igaz, az utolsó betüig. Az a sír ott a temetőben csak álsír volt; Pepelajev Mária sohasem volt az édes anyád, Ancsum és az a festmény ott a fülkében sem az édes anyád képe volt, gyermekem.

— Lehetetlen, — vélekedett Anna. — Az anyakönyvi kivonat csak igazat mond s abban magam is olvastam, hogy édes anyám Pepelajev Mária volt.

— Ennek egyszerü a magyarázata, leányom. Kideritette Pascsenko, mint-hogy történt. Pár évvel azután, hogy édes anyád szakitott apáddal, leégett a plébániahivatal, ahol a házassági anyakönyveket őrizték. Hát ugyahogy ujakat csináltak, a jelentkező személyek egyoldalu bemondásai alapján és akkor iratta be apád, hogy felesége Pepelajev Mária volt. Holott valóban más volt a neve, nem is polgári leány volt az édes anyád, de egy főrangu családnak szülöttje.

— Hát mi okból tette azt apám? Mit akart azzal elérni az a tökéletes és igazlelkü ember?

— Csak felhasználta a kedvező véletlent. Nem akarta, hogy te megtudjad, hogy él még az anyád és hogy ki volt, mert nem akarta, hogy te átkozd és megvesd, akit ő egész holtáig szeretett.

— Ez rávall arra a krisztusi jellemre, — sóhajtott fel megindultan Anna. — És most jut eszembe, fenség, folytatta — édes atyám mindig, ha szóba került édes anyám, sohasem mondta, hogy meghalt. Igy mondta: itt hagyott a drága, elvette tőlem a jó Isten. S hogy holtáig is imádta, azt jól tudom.

Nagy hallgatás következett e beszédre; a grófnő is könnyezett, Anna is a szemeit törölte.

— Nem tudom, — folytatta ez utóbbi — miért hagyta el édes anyám apámat. Azt a nagyszivü, nagylelkü jó embert. De akármint vétett is ellene; én nem akarom átkozni, nem akarom megvetni, ha már édes apám sem akarta, hogy tegyem.

Tatyana grófnő erre megragadta a beszélő kezét és megcsukló hangon ezt mondta:

— Isten áldjon meg e szavadért, gyermekem. Édes anyád nevében köszönöm meg neked e kijelentést.

Anna most viharosan felszökött. — Asszonyom, fenség, — szakadozott ki kebléből a forró szó — ön ugylátszik tudja, hiszen ön is egy nagy család szülöttje... ön ugylátszik tudja, hogy ki volt az édes anyám... hát mondja meg.

— De nem fogod átkoddal sujtani? Nem fogsz-e megundorodni a nevétől?

— Nem, fenség, csak mondja meg. Atyám lelke van bennem s az nem tud sem átkozódni, sem megvetni. De mondja meg, ki volt. Egy barátnője talán, vagy a nénje vagy más rokona... ki volt?

— Azt mondtad, — felelte a grófnő — hogy édes apád lelke van benned. Ez igaz, de a külsődet — itt zokogásba tört ki a grófnő — ezt a ragyogó szép külsődet anyádtól örökölted, leányom. Győződjél meg magad, nézd meg.

A tükörhöz vezette Annát, gyöngéden levette a kalapját és maga is szorosan melléje állt. Két istenien gyönyörü szőkét, egy érettebbet és egy üdébbet, de egymáshoz frappánsan hasonlót mutatott Annának a tükör.

— Ön... ön volna az édes anyám, fenség?; — robbant ki a kérdés a szájából és oldalt csapott, gyorsan, mint egy fecske. — Szemben állt most egymással a két asszony.

— Én vagyok, Ancsukám, — zokogta el vallomását a grófnő és térdre esett Anna előtt, ugy nézett rá. — Most tiporj el, vagy bocsáss meg, gyermekem, de ne szólits se fenségnek, se grófnőnek, hanem anyádnak szólits és tegezz. Csak egyszer, csak egyetlen egyszer

halljam a szájadból az anyám szót. Egy óra mulva már elutazom innen; hazamegyek, hogy megmentsem a férjemet . . . ki tudja, látlak-e csak mégegyszer is . . . hát halljam tőled az anyám szót, csak egyetlen egyszer, én gyermekem.

Nem szinpadi olvadozás és páthosz, hanem igazi emberi könyörgés volt és Annának nem jutott eszébe, hogy felemelje magához anyját. Ő maga is lekuporodott melléje és a vállára fektetve arcát, gügyögte a fülébe az anyám szót. — Anyácskám, kis anyám, no ne sirj már. Elfogadlak anyámnak, kis anyám. Apám sem vetett ki a szivéből, hát én is a szivembe fogadlak; apám is holtáig szeretett, hát én is csak szeretni akarlak. Én, a te gyermeked, Ancsu.

Egymás mellé ültek a diványra és a grófnő-asszony folytatta a vallomást.

— Nem voltam én rossz asszony, Ancsu, azért is nem itélt el jó apád. Szerelemből kerültünk egymáshoz, de csak édes apád szeretett igazán, az én szerelmem csak elképzelt szerelem volt.

Anna itt gyöngéden közbeszólt. — Ne folytasd, anyácskám, — kérlelte. — Maradjon csak a multé, ami elmult és ne tárj fel előttem olyasmit, ami esetleg neked magadnak is fájdalmas.

— Most is, kis lányom, apádnak a lelke szólt belőled. Hát csak egyetlen egyet még gyermekem. — Hogy a legkisebb kételyed se lehessen: nézd meg ez óracsüngőt . . . apádé volt. Alkalmasint ugy volt, hogy azóta sohasem hordta, hanem gondosan elzárta, hogy te meg ne lásd. S hogy érezte, hogy közeledik halála, nekem küldte egy pár sorral, melyben azt irta, hogy se megsemmisiteni nem akarja, sem azt, hogy te valamikor megtaláld. — Apádnak a miniatür képe ez, az enyémmel együtt . . . nézd meg.

Tallérnyi elefántcsont-festményke volt, aranyfüles abroncsba foglalva s Anna, ahogy nézte, saját magát látta atyja mellett a képen, oly frappáns volt a hasonlóság közte és a csontra festett nő között.

És eszébe jutott Annának egy más holmi, ami hasonló módon mint ez, elefántcsont és arany volt... az a gyürü. Amit visszaküldött volt neki Cirill, Timirjasev Izidor utján.

Véletlenül nála volt, hát kivette és odaadta anyjának, hogy tegye el. — Levelemmel együtt, — mondta — e gyürüt is add oda Cirillnek. E gyürünek az emlékére is kérem, hogy irgalmas legyen veled és az uraddal.

A komorna bejött és jelentette, hogy előálltak a kocsik, hogy nemsokára indul a vonat. Anna erre felállt, de nem a célból, hogy bucsut vegyen anyjától, hanem, hogy kikisérje a vasuthoz, hiszen ki tudja? Oroszországba megy vissza az anyja . . . nem vesztére-e, csak Berenszki tudja . . . ezt a félórát is vele tölti el, — gondolta.

És közvetlen indulás előtt még a fülébe sugta Anna az anyjának, hogy ha sikeres lesz az utja, csak ide jöjjön vissza, Domonkra. Itt Domonkon is van házuk; legyen uj otthona az neki és az urának.

Tatyana grófnő pedig, mikor megindult vele a vonat és elvesztette Annát szem elől, megcsinálta az élete mérlegét. Vesztett-e, nyert-e ő azáltal, hogy feláldozta anyai szeretetét asszonyi szerelme kedvéért; hogy barátjával élte le életét s nem az ő gyermekével Annával? És felért-e Leonid nagyherceg százezer csókja csak azzal az egygyel is, melylyel Annája most bucsuzáskor a keblére dőlt?

— Nyertem-e vagy vesztettem? — kérdezte s bár nem talált megnyugtató választ, de érezte, hogy csak föltenni is e kérdést már azt vonta maga után, hogy megbékélt a volt ura lelke. A Bakunin Feodor tanáré, az Ancsuka atyjáé . . . megbékélt.

— Megbékélt, igen és Ancsu is csak nyert vele, — gondolta — hogy Domonky ezredes neje lett, nem Szergiusz Alexander nagyhercegé. Tán börtönben ülne most Ancsu is, mint a győzedelmes forradalom foglya. És eszébe jutott, mit mondott volt Leonid, mikor vég-

legesen füstbe ment a Szergiusz — Anna féle kombináció. Azt mondta volt Leonid, hogy Bakunin professzor jobbat akart a lányával, mint ők, azért is keresztezte tervüket. Mi itt vagyunk, ő odaát van ; ő többet tud és lát előre, mint mi ketten.

— Megbékélt a volt uram lelke, — nyugodott meg Tatyana grófnő és jót remélve közeledett Oroszország vörös határai felé.

VI.

Az a fátyolba burkolt szív és az a fátyolba burkolt jövő.

Az oroszföldi forradalom ugy hatott, mint a robbanó bomba. A diplomácia is, a hadvezetőségek is uj helyzet előtt látták magukat és megindultak a tanácskozások minden irányban.

A monarchia és Németország részéről Budapesten jött össze több diplomata és miniszter meg hadvezér, ez utóbbiak közt Bieberfeld hercege is és mert fiára nagyon ráfért egy kis felejtkezés — hónapok óta egy nap pihenőt sem engedett meg magának — őt is magával vitte a herceg, hadd üdüljön, hadd mulasson egyet.

Mulasson : könnyebb ezt megmondani, mint megcselekedni annak, akinek mondják, ha történetesen német az illető. Mert nem ért a német az igazi mulatozáshoz még akkor sem, ha boldogan szeret, hát még, ha már elhagyta a reménye is? Magában van ilyenkor a német és ha iszik is, magában iszik, legföllebb csak annyit tesz, hogy mielőtt ajkához venné poharát, alig észrevehetőleg valakire köszönti. A távollévő imádott nőre és keresztülnézve a gyöngyöző pezsgőn vagy az aszubor cseppfolyós aranyán, maga elé mormolja : — auf dein Wohl, meine Einziggeliebte.

Igy tett egyszer Adalbert is. A mulatozás őnála az volt, hogy beült az Operába egy páholyba, azután megvacsorázott egy dunaparti szállóban és egy butélia bor mellett hallgatta a cigányok nótáit.

— Vajjon tudják-e, gondolta magában és szive oly fájdalmasan nehéz lett — azt a Hin ist meine Geige — dalt? Amit Jóka oly elbüvölő szépen elzongorázott és énekelt neki — akkor.

Szerette volna elhuzatni magának, de hát hiába szólt a cigánynak, hogy a Geige-Liedet huzza, az nem értette meg. Franciául még megtanul a füstös, angolul is, ha épen muszáj, de a német szó már nem fér a fejébe.

Igy hát beérte Adalbert azzal, hogy arasznyira felemelte poharát és széle fölött elsóhajtva egy sóhajtást, Jókára gondolt, mikor ivott.

Szemben vele, a harmadik asztalnál, két honvédtiszt borozgatott csöndesen s ezek félreértve az Erbprinzet, kit egyszerü századosnak néztek, azt hitték, hogy poharát őrájuk emelte, köszöntvén.

Hát viszonozták a felköszöntést s ezt meg Adalbert értette félre. — Ni, a lovagias magyarok: üdvözlik idegen bajtársukat, — gondolta örömmel és nem sokat habozva felállt és a honvédek asztalához lépett.

— Hauptmann von Graetz, — mutatkozott be röviden, elhallgatva hercegi mivoltát és azok is megmondták a nevüket. — Hauptmann von Bizony, — szólt az egyik, — von Tavassy, — mondta a másik és nem telt bele öt perc, már bizalmas és kedélyes beszélgetés fejlődött ki köztük.

Németül folyt a társalgás és már a harmadik kocintás után kieresztette Adalbert a kérdést, hogy is mondják magyarul: hin ist meine Geige, hin? Azért kérdezem, — magyarázta — mert szeretném elhuzatni a cigánynyal, de persze hogy igy németül nem érti meg. De csodaszép nóta az a Geige-Lied!

A honvédeknek nem kellett sok fejtörés s már egy perc mulva panaszolta a nótaszó, hogy eltörött a hegedü és sem ő nem akar szólani, sem Rózsi.

A magyarok csak csöndesen hallgatták, de Adalbert herceg a tenyerébe hajtotta a fejét és ugy figyelt a mélabus hangokra. — Nem Rózsi, — gondolta —

Jóka nem akar szólani és hiába hitte a másik, hogy van titka a szivének, csak fátyolba burkolja . . . nem igaz az. Nem akar szólani, mert nincs is mit szóljon . . . nincs!

És fojtogatta a reménytelenség, mint még soha és ugy látta az életet, amely rá várt, hogy fénytelen, daltalan és illattalan lesz biz az mindvégig.

— Hát muszáj igy élnem, hát lehet igy élnem? — epéskedtek benne a kérdések és mert érezte, hogy nem birja tovább, bucsut vett a honvédtisztektől és felállt. Két százmárkást tett le az asztalra, jelezte a primásnak, hogy az az övék és elment, minden lépésnél kérdezve: hát muszáj igy élnem, hát lehet igy élnem . . . ki kivánhatja tőlem, hogy igy éljek?

Ekkor felharsant mögötte a Wacht am Rhein; vagy a honvédtisztek huzatták, vagy magától rántott rá a banda és Adalbertet sziven ütötte a riadó hang.

— No jól van, — mormolta a nótával — lieb Vaterland magst ruhig sein. Egy darabig még élek, ha kinok közt is . . .

Másnap megmondta neki az atyja: — itt végeztünk. De nem volna-e kedved, fiu, hogy leránduljunk egy-két napra . . .

— Domonkára?! — riadt fel Adalbert. — Nem, apám, oda nem megyünk. Semmi keresni valóm nekem Domonkán . . . ő nála.

— Hát a mese a fátyolba burkolt szivről?

— Mese volt és marad is, apám. Az az orosz hölgy, aki elénekelte, tévedett.

— Tehát vissza a munkához, fiam?

— Vissza, — mondta egykedvüen a trónörökös. . . . Az auto-uton a szállodától a vasutig és a szalonkocsiban is a vasuton szavát sem lehetett venni az Erbprinznek. A mig a rónán át repült velük a vonat, ő elgondolkozva kinézett az ablakon és órákon át mást sem tett, csak a táviróvezetékeket bámulta. Feltünt egy oszlop, mint az egyhanguság egy banális ötlete; egy pillanatra rászegezte a szemét, aztán végigsiklott nézése

a drótokon, mik szeliden aláfelé ivelve, majd megint csak felfelé feszülve vele ellenkező irányban siklottak. Ahol össze voltak görcsölve a drótvégek, olyan képzete támadt, hogy az akadályokon zökken egyet a szeme; azután megint egy oszlop és sudarán a pezsgődugók fehéren, majd megint a drótok és a drótokon a hosszukás görcsök... félórákon, órákon, egész napon át.

S hogy véget ért a róna és a Kárpátokban száguldozott a vonat, Adalbert trónörökös egy könyvet vett a kezébe és olvasott. De lépten-nyomon ki-kinézett most is; nem oly módon, mint az, akit érdekel sok szépsége a vidéknek, csak olymódon, mint valaki, akinek nem köti le figyelmét az olvasmány.

Egy forgalmasabb határszéli állomás jött s csak negyedórával azután, hogy ezt is már elhagyta a vonat, szólalt meg Adalbert trónörökös.

— Most tul vagyunk Magyarország határán, — ezzel fordult nyomott hangon az atyjához — s most közlöm veled elhatározásomat, apám.

— Miért éppen csak most? No de hallgatlak, fiam; mondd el.

— Emlékszel rá, nemde: még jóval a háboru előtt kifejtetted előttem, apám, hogy kötelességem megnősülni és gondoskodni róla, hogy egy élet maradjon utánam, ha meghalok.

— Jól emlékszem fiam; nos, tovább.

— Nos, elhatároztam, hogy megteszem s hogy sok ideig kétségben ne hagyjalak: nem a Domonky-kisasszonyt fogom elvenni, hanem...

...hanem?

...hanem bárkit, akit számomra kiválasztasz. Egy Bundhausen-leányt vagy egy Leinz-házból való princesszt, nekem mindegy. Az is mindegy nekem, hogy szép lesz-e, vagy csunya, csak egészséges legyen és egy életnek adjon életet, mielőtt meghalok.

Graetz-Bieberfeld hercege fehér lett erre a szóra, mint a rémüldözés. Maga mellé ültette a fiut és erő-

sen féloldalra fordulva, a két keze közé fogta annak fejét.

— Du Junge, — mondta küzködve a beszéddel — én belélátok gondolataid legmélyébe is. Te jó német vagy, te meg akarsz nősülni, hogy egy élet maradjon utánad, ha meghalsz. S mihelyt meglesz az az uj élet, te el akarod dobni a magadét! Igy van-e, fiu? Felelj, de becsületedre felelj, hallod!

Mire Adalbert sem igent nem mondott, sem nemet. Csak odaborult remegő atyjára, odafektette fejét annak keblére és felzokogott, mint valami népiskolás gyerek. A több ütközetben résztvett és sok vért látott katona zokogott: ez volt a felszólitásra a válasz.

Ami ezután történt, oly emberi volt, hogy mi lélektani megokolásra sem szorulhat. Graetz-Bieberfeld hercege a karjaiba zárta a fiát és apai gyöngédséggel meg katonás határozottsággal ezt mondta:

— A legközelebbi állomáson lekapcsoltatom kocsinkat és lemegyünk Domonkára, verstanden? Én megkérem részedre a kisasszonyt és a háboru után megesküsztök, punktum.

És másfél nappal ezután már Domonkán voltak a vendégek. Váratlanul jöttek, minden előzetes bejelentés nélkül; még a vasuttól a kastélyba sem a Domonkyak autóján vagy tán a főispán hintaján mentek, hanem egy egyszerü utas-szállitó bérkocsin.

És Jóka megint hasonlót érzett, mint akkor, mikor egy téli nap délelőttjén ő a szobájába ült, ecset és paletta a kezében és egy auto jött be az aszfaltozott udvarra. Egy német szállt ki belőle és azt mondta Jókának a sejtése, hogy az nem Bécsből, nem Berlinből, hanem onnan jött.

Látta a bérkocsit, hogy nehézkesen bedöcögött az udvarra, látta benne a trónörököst az atyjával és mint akkor, ugy most is Jóka alig észrevehetőleg lélegzett, keble alig emelkedett, alig mozdult. Miért jöttek ily váratlanul a fenségek és mi hirrel jön eléje az, aki majd rányitja a most bezárult ajtót? És mikor nyilik

az a hallgatag ajtó, mikor fordul meg szárnya a sarkában?

A legutolsó hetek és hónapok nagy depressziót nehezitettek rá Jókára. Annak a legördülő redőnynek a hangja szemrehányón ott maradt a fülében és mintha mulásával az időnek sulyt is kapott volna az a redőnyhang, ugy ránehezedett a lelkére és nyomta. — Meggyilkoltam Adalbert szerelmét; a magamét meg — sóhajtozott magában — a magamét a keresztfára szegeztem.

Ilyen gondolatok emésztették mindazóta, hogy elvált tőle a trónörökös, örökre... s most visszajött, megint itt van, ugyan mi célból? Mi hirrel jön ő eléje az, aki majd rányitja a most bezárult ajtót? És mikor nyilik az a hallgatag ajtó, mikor fordul meg szárnya a sarkában.

Félóra vagy kettő mulva — mit tudta? — kinyilt az a hallgatag ajtó és bejött hozzá Graetz-Bieberfeld hercege, mögötte édes atyja, Sebestyén ur. Mindakettő nagyon komoly, nagyon meghatott volt és az uralkodó, mikor megszólalt, nem leplezhette megrendültségét a lány előtt.

— Jóka, — kezdte szeliden, lágyan, de komolyságával annak, aki bensejével csupa aggodalom és remegés — tudja-e, Jóka, hogy Adalbert, az én egyetlen fiam, elhatározta, hogy öngyilkos lesz ön miatt?

— Öngyilkos! Miattam?! Jóka egy vérfoltot látott s egy drága szép homlokon egy perzseltszélü feketés nyilást. — Öngyilkos, miattam? Jaj, ne tegye, ne tegye; inkább engemet öljön meg, megérdemlem, — hördült fel ész nélkül s mintha a fejére zuhant volna annak a bizonyos ablaknak a redőnye, ugy megtört, ugy összecsuklott alatta.

Megtántorodott, elkábult: közel volt hozzá, hogy elhagyja az ereje s hogy elaléltan a szőnyegre zuhanjon. A herceg a karjai közé kapta és egy alacsony zsölyéhez vezette.

És a herceg ezt látva, mosolygott; megkönnyeb-

bülten, boldogan mosolygott. És Sebestyén urhoz fordulva, mondta:

— A királylány szint vallott, lecsavarta szivéről a fátyolt, a szivében szerelem van, látjuk és most jöhet a királyfi és elmondhatja neki a saját nagy szerelmét is.

És a királyfi jött is, a herceg pedig és Sebestyén ur magára hagyta a királyfival a királylányt. És hogy is volt a mesében? A jég és hó sasmadara elszállt és gyönyörü tavasz lett a világon . . . kettejüknek, a királyfinak és a leánynak.

Anikó pedig tán mindenkinél is boldogabb volt s mikor elárulta a herceg a családnak, hogy Anikó meséje nélkül tán még most is csak gyötrődnének a szerelmesek: a kegyelmes asszony és Sebestyén ur — szebb jutalmat nem gondolhattak volna ki semennyiért sem — ezt mondta az üdvözült Annának:

— No Anikóm, kis szentem, ezt megirjuk a te Gidádnak, hadd szeressen még jobban, mint eddig is...

. . . Együtt voltak egy földszinti szalonban; Graetz-Bieberfeld hercege, a kegyelmes asszony és Sebestyén ur, meg Jóka a trónörökössel és Anna. A szalonnak legfeltünőbb disze egy vitrin volt, melyben piros bársonyból készült vánkoson nehéz ezüst-táblákba kötött könyv feküdt: Bakunin professzor könyve. A boldogság aranyos szárnyai terültek el láthatatlanul fölöttük és Anna éppen azon volt, hogy anyósának karjaihoz simuljon, mikor valami történt, ami az elfogadott formák közt tán szokatlan volt. Kitárult az ajtó, küszöbéről jelentette egy inas: — özvegy Leonid nagyhercegnő ő fensége és egy pillanattal később már látszott is egy gyászruhás női alak: Babjánszkij Tatyana grófnőé.

Anikó felugrott és a betámolygó anyjához sietett.

— Későn érkeztél, mama?! — kiáltott fel és könnyei már folytak is.

— Még jókor érkeztem, de hiába, — zokogott fel Tatyana grófasszony. — Berenszki nem ösmert kegyelmet; forradalmi tébolya nem enyhült meg. Kivégeztette itélet nélkül; egy napon őt is, a fiát is.

Domonkyék akkor már tudták, kije Anikónak Babjánszkij grófasszony, hiszen beszélt róla eleget s igy jól tudták mindnyájan most azt is, mire értsék a zokogó nő szavait. És elkomorult ott körülötte mindenki, még Bieberfeld hercege és Adalbert is, kiket Sebestyén ur halk hangon informált volt és az imént még oly aranyos szárnyakra mintha rálibbent volna a grófnő gyászfátyola.

*

És valaminek a fuvallatát érezték a komollyá vált hangtalan férfiak. Miét? még nem tudták, ahogy a tapasztalatlan hajós nem tudja, hogy a messzünnen jött légáramlat vajjon mit hoz: árboctörő vihart és kormányrudat elsöprő szélvészt-e?

— Vége. —

KÖNYV-TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár